

**PANDEMİ SÜRECİNDE UYGULANAN ZORUNLU
UZAKTAN EĞİTİMİN OKUL ETKİLİLİĞİ
BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ**

**2023
YÜKSEK LİSANS TEZİ
EĞİTİM BİLİMLERİ**

Nefise Kübra ÇELİK

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Nurhayat ÇELEBİ**

**PANDEMİ SÜRECİNDE UYGULANAN ZORUNLU UZAKTAN EĞİTİMİN
OKUL ETKİLİLİĞİ BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ**

Nefise Kübra ÇELİK

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Nurhayat ÇELEBİ**

**T.C.
Karabük Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalında
Yüksek Lisans Tezi
Olarak Hazırlanmıştır**

**KARABÜK
Aralık 2023**

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	1
TEZ ONAY SAYFASI.....	4
DOĞRULUK BEYANI	5
ÖNSÖZ	6
ÖZ.....	7
ABSTRACT.....	8
ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ.....	9
ARCHIVE RECORD INFORMATION	10
KISALTMALAR	11
ARAŞTIRMANIN KONUSU	12
ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	12
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	12
ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ/ PROBLEMLERİ	12
EVREN VE ÖRNEKLEM	13
ARAŞTIRMANIN KAPSAM VE SINIRLILIKLARI.....	13
1. GİRİŞ.....	14
1.1.Problem Durumu	14
1.2. Araştırmanın Amacı	17
1.3. Araştırmanın Önemi.....	17
1.4. Araştırmanın Varsayımları.....	18
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	19
1.6. Tanımlar	19
2. KURAMSAL AÇIKLAMALAR	20
2.1. Uzaktan Eğitimin Tanımı.....	20
2.2. Uzaktan Eğitimin Ortaya Çıkış Nedenleri.....	21

2.2.1. Ekonomik Nedenler	22
2.2.2. Kişisel Engellerden Kaynaklanan Nedenler	22
2.2.3. Salgın Hastalıklardan Kaynaklanan Nedenler	24
2.2.4. Doğal Afetlerden Kaynaklanan Nedenler	24
2.2.5. Teknolojik Gelişmeler	25
2.3. Uzaktan Eğitimin Avantajları.....	27
2.4. Uzaktan Eğitimin Dezavantajları	28
2.5. Uzaktan Eğitimde İletişim ve Etkileşim	30
2.6. Uzaktan Eğitimde Motivasyon.....	31
2.7. Uzaktan Eğitim Modelleri	32
2.7.1. Eş Zamanlı (Senkron) Öğrenme	33
2.7.2. Eş Zamansız (Asenkron) Öğrenme.....	33
2.7.3. Karma (Harmanlanmış/Hibrit) Öğretim Modeli	35
2.8. Dünyada Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişimi	36
2.9. Türkiye’de Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişimi.....	37
2.10. Eğitimde Geleceğin Teknolojileri	41
2.10.1. Ters Yüz Edilmiş Sınıf	41
2.10.2. Sanal Laboratuvar Uygulamaları.....	41
2.10.3. Sanal gerçeklik (Virtual Reality)	42
2.10.4. Metavers	42
2.11. Pandemi Sürecinde Yükseköğretimde Uzaktan Eğitim	43
2.12. Karabük Üniversitesinde Uzaktan Eğitim.....	49
2.13. Okul Etkililiği	49
2.13.1. Yükseköğretimde Etkililik.....	51
3. YÖNTEM	54
3.1. Araştırmanın Deseni	54
3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu.....	55
3.3. Veri Toplama Araçları	58
3.4. Verilerin Toplanması.....	60
3.5. Veri Analizi	60
3.6. Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenilirliği	61
4. BULGULAR VE YORUM.....	64

4.1. Pandemi Sürecinde Uygulanan Zorunlu Uzaktan Eğitime Yönelik Olumlu Görüşlere İlişkin Bulgular.....	64
4.2. Pandemi Sürecinde Uygulanan Zorunlu Uzaktan Eğitime Yönelik Olumsuz Görüşlere İlişkin Bulgular	71
4.3. Pandemi Sürecinde Uygulanan Zorunlu Uzaktan Eğitim Boyunca Motivasyon Açısından Değişimlere İlişkin Bulgular	79
4.4. Pandemi Sürecinde Uygulanan Zorunlu Uzaktan Eğitim Sürecinde Deneyimledikleri İletişim Süreçlerine İlişkin Bulgular	84
4.5. Pandemi Sürecinde Karabük Üniversitesinin Uzaktan Eğitim Sisteminde Sistemsel ve Teknik Sorun Yaşama Durumuna İlişkin Bulgular.....	87
4.6. Pandemi Sürecinde Uygulanan Zorunlu Uzaktan Eğitimde Yüz Yüze Eğitime Göre Derse Hazırlık Sürecinde Zorluk Yaşama Durumuna İlişkin Bulgular.....	90
4.7. Pandemi Sürecinde Uygulanan Zorunlu Uzaktan Eğitimin Katkısının Olup Olmadığına İlişkin Bulgular	93
4.8. Uzaktan Eğitimin Gelecekteki Eğitim Sistemlerine Sağlayacağı Katkılarına İlişkin Bulgular.....	96
4.9. Katılımcıların Pandemi Sürecinde Uygulanan Zorunlu Uzaktan Eğitimin Genel Durumunu Değerlendirmelerine İlişkin Bulgular	99
5. TARTIŞMA.....	103
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	109
KAYNAKÇA.....	115
TABLolar LİSTESİ	130
ŞEKİLLER LİSTESİ	132
EKLER	133
EK-1 Etik İzni.....	133
EK-2 Öğrenci Görüşme Formu	134
EK-3 Öğretim Üyesi Görüşme Formu	136
ÖZGEÇMİŞ	138

TEZ ONAY SAYFASI

Nefise Kübra ÇELİK tarafından hazırlanan “PANDEMİ SÜRECİNDE UYGULANAN ZORUNLU UZAKTAN EĞİTİMİN OKUL ETKİLİLİĞİ BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ” başlıklı bu tezin Yüksek Lisans Tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Nurhayat ÇELEBİ

Tez Danışmanı, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Bu çalışma, jürimiz tarafından Oy Çokluğu ile Eğitim Bilimleri Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir. 04.12.2023

Ünvanı, Adı SOYADI (Kurumu)

İmzası

Başkan : Prof. Dr. Nurhayat ÇELEBİ (KBÜ)

Üye : Doç. Dr. Mahmut POLATCAN (KBÜ)

Üye : Doç. Dr. R. Şamil TATIK (MAUN) Online

KBÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu, bu tez ile Yüksek Lisans Tezi derecesini onamıştır.

Doç. Dr. Zeynep ÖZCAN

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı herhangi bir yola tevessül etmeden yazdığımı, araştırmamı yaparken hangi tür alıntılarım intihal kusuru sayılacağını bildiğimi, intihal kusuru sayılabilecek herhangi bir bölüme araştırmamda yer vermediğimi, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserlere metin içerisinde uygun şekilde atıf yapıldığını beyan ederim.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak ahlaki ve hukuki tüm sonuçlara katlanmayı kabul ederim.

Adı Soyadı: Nefise Kübra ÇELİK

İmza :

ÖNSÖZ

Gelişen bilgi ve iletişim teknolojileriyle birlikte uzaktan eğitim, eğitimin vazgeçilmez bir parçası hâline gelmiştir. Özellikle COVID-19 salgının etkisiyle ülkemizde uzaktan eğitim faaliyetleri büyük oranda artış göstermiştir. Aynı zamanda ülkemizde yaşanan Kahramanmaraş merkezli deprem sonucunda da uzaktan eğitim kullanılmıştır. Bu da uzaktan eğitimin artık eğitimi sekteye uğratacak herhangi bir olağanüstü hâl durumunda eğitim sistemimize dâhil olacağını göstermektedir. Bu durum uzaktan eğitimde etkililik sağlamanın nasıl mümkün olacağı sorularını gündeme getirmiştir. Bir öğretmen olarak eğitimin bir parçası olduğum gerçeği beni uzaktan eğitimde etkililik arayışına katkı sağlama arzusuna itmiştir. Bu araştırmada, uzaktan eğitimin hangi yönlerinin sınırlı olduğu ve geliştirilmesi gerektiği aynı zamanda uzaktan eğitimde etkililiğin sağlanabilmesi için eğitime hangi oranda dâhil edilmesi gerektiği konularına değinerek araştırmanın alan yazına katkı sağlayacağına inanmaktayım.

Araştırma sürecinde desteğini esirgemeyen ve sürecin sağlıklı bir şekilde ilerlemesini sağlayan değerli danışmanım Prof. Dr. Nurhayat ÇELEBİ'ye şükranlarımı sunarım. Lisansüstü eğitimim boyunca değerli katkılarını esirgemeyen değerli hocam Doç. Dr. Mahmut POLATCAN'a teşekkür ederim. Tez jürimde yer alan ve çalışmama katkı sağlayan sayın hocam Doç. Dr. R. Şamil TATIK'a katkılarından dolayı teşekkür ederim. Araştırmam boyunca geri dönüşlerde bulunarak çalışmama ışık tutan ve desteklerini esirgemeyen Dr. Öğr. Üyesi Mustafa KÖROĞLU'ya şükranlarımı sunarım. Hayatın her aşamasını birlikte yürüttüğüm, akademik anlamda da bana yol olan sevgili eşim Doç. Dr. Mehmet ÇELİK'e teşekkürü bir borç bilirim. Yoğun ve stresli geçirdiğim bu dönemde zamanından çaldığım canım oğlum Asil Ata ÇELİK'e sevgilerimle.

ÖZ

Bu araştırmanın amacı, pandemi sürecinde uygulanan uzaktan eğitimin okul etkililiği bağlamında değerlendirilmesidir. Araştırmada, uzaktan eğitim ve okul etkililiği kavramlarıyla ilgili alan yazın incelenmiş ve araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu; 2022-2023 eğitim öğretim yılında Karabük Üniversitesinde Mühendislik ve Edebiyat Fakültelerinde görev yapan 9 öğretim üyesi ve Mühendislik ve Edebiyat Fakültelerinde öğrenim gören 9 öğrenciden oluşmaktadır. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme formuyla elde edilmiş ve içerik analizi kullanılarak analiz edilmiştir.

COVID-19 salgını dünya genelinde birçok sektörü etkilemiştir, fakat eğitim sistemi üzerindeki etkileri oldukça belirgin olmuştur. COVID-19 salgının etkisiyle yükseköğretim kurumlarında eğitime uzaktan eğitim modeli ile devam edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, pandemi sürecinde uygulanan zorunlu uzaktan eğitimde, öğretim üyesi ve öğrenciler ders sürecinde iletişim yönünden sınırlılıklar yaşamışlardır. Hem öğretim üyeleri hem de öğrenciler motivasyon kayıpları yaşamış, fakat öğrenciler bu motivasyon kayıplarını daha derinden hissetmiştir. Uygulamalı dersleri uzaktan eğitimle alan öğrencilerde öğrenme kayıpları yaşanmıştır. Öğretim üyeleri ise, uygulamalı dersleri uzaktan eğitim aracılığı ile sunmakta zorluklar yaşamışlardır. Öğrenciler uzaktan eğitim sürecinde yapılan sınavlarda teknik açıdan ve sınav planlamalarından kaynaklanan sorunlar yaşamışlardır. Pandemi döneminde ölçme değerlendirme sürecinin geçerliliği ve güvenilirliği olumsuz etkilenmiştir. Katılımcılar uzaktan eğitimin yüz yüze eğitime alternatif bir eğitim modeli olmadığı konusunda fikir birliği yaparak, sadece eğitim sistemimize belli oranda dâhil edilebileceğini önermişlerdir.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, Eğitimde Dijitalleşme, Motivasyon, Okul Etkililiği, Uzaktan Eğitim

ABSTRACT

The purpose of this research is to compare the opinions of faculty members and students about distance education implemented in times of emergency in the context of school effectiveness. The literature on distance education and school effectiveness concepts was examined. Qualitative research method was used in the research. The population of the research; It consists of 9 faculty members working in the Faculty of Engineering and Literature at Karabük University in the 2022-2023 academic year and 9 students studying in the Faculty of Engineering and Literature. The data was obtained with a semi-structured interview form, which is a qualitative data collection tool. Data were obtained using content analysis.

The COVID-19 pandemic has affected many sectors around the world, but its effects on the education system have been quite pronounced. Due to the impact of the COVID-19 epidemic, education in higher education institutions continued with the distance education model. According to the results of the research, in the compulsory distance education implemented during the pandemic period, faculty members and students experienced limitations in terms of communication during the course. Both faculty members and students experienced loss of motivation, but students felt these motivation losses more deeply. Students who took applied courses via distance education experienced learning losses. Faculty members, on the other hand, experienced difficulties in presenting applied courses via distance education. Students experienced problems arising from technical aspects and exam planning in the exams taken during the distance education process. During the pandemic period, the validity and reliability of the measurement and evaluation process was negatively affected. Participants agreed that distance education is not an alternative education model to face-to-face education and suggested that it can only be included in our education system to a certain extent.

Keywords: COVID-19, Digitalization in Education, Motivation, School Effectiveness, Distance Learning

ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ

Tezin Adı	Pandemi Sürecinde Uygulanan Zorunlu Uzaktan Eğitimin Okul Etkililiği Bağlamında Değerlendirilmesi
Tezin Yazarı	Nefise Kübra ÇELİK
Tezin Danışmanı	Prof. Dr. Nurhayat ÇELEBİ
Tezin Derecesi	Yüksek Lisans Tezi
Tezin Tarihi	04/12/2023
Tezin Alanı	Eğitim Yönetimi Bilim Dalı
Tezin Yeri	KBÜ/LEE
Tezin Sayfa Sayısı	138
Anahtar Kelimeler	COVID-19, Eğitimde Dijitalleşme, Motivasyon, Okul Etkililiği, Uzaktan Eğitim

ARCHIVE RECORD INFORMATION

Name of the Thesis	Evaluation of Mandatory Distance Education Implemented During the Pandemic Process in the Context of School Effectiveness
Author of the Thesis	Nefise Kübra ÇELİK
Advisor of the Thesis	Prof. Dr. Nurhayat ÇELEBİ
Status of the Thesis	Master's Degree
Date of the Thesis	04/12/2023
Field of the Thesis	Department of Educational Management
Place of the Thesis	UNIKA/IGP
Total Page Number	138
Keywords	COVID-19, Digitalization in Education, Motivation, School Effectiveness, Distance Learning

KISALTMALAR

COVID-19	: Coronavirus Disease/Yeni Koronavirüs Hastalığı
UNESCO	: united nations educational, scientific and cultural organization/birleşmiş milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu
YÖK	: Yükseköğretim Kurulu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
ALMS	: Eğitim Yönetim Sistemleri
ÖFM	: Öğretici Filmler Merkezi
YAYKUR	: Yaygın Yükseköğretim Kurumu
ODTÜ	: Ortadoğu Teknik Üniversitesi
WHO	: World Health Organization/Dünya Sağlık Örgütü
AR-GE	: Araştırma ve Geliştirme
KBUZEM	: Karabük Üniversitesi Uzaktan Eğitim Merkezi
BİT	: Bilgi ve İletişim Teknolojileri
YAYKUR	: Yaygın Yükseköğretim Kurumu
OECD	: Organization for Economic Co-operation and Development/Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütü

ARAŞTIRMANIN KONUSU

Pandemi s¼recinde uygulanan zorunlu uzaktan eğitimin ¼đrenci ve ¼đretim ¼yeleri a¼ısından okul etkililiği bağlamında değerlendirilmesi, uzaktan eğitimin avantajlı ve dezavantajlı y¼nlerinin belirlenmesi ve uzaktan eğitimin iletişim ve motivasyon y¼n¼nden ele alınması araştırmanın konusunu oluşturmaktadır.

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ¼NEMİ

Pandemi s¼recinde uygulanan zorunlu uzaktan eğitimin okul etkililiği bağlamında değerlendirilmesi ama¼lanmıŐtır. COVID-19 salgını, eğitimin farklılaŐmasına neden olmuştur. Bir¼ok mikrobiyoloji uzmanı gelecekte de bu t¼r salgınların yaşanacağını ¼ng¼rmektedir. Bu nedenle uzaktan eğitimde geliştirmemiz gereken durumların belirlenmesi, gelecekte uzaktan eğitim uygulamalarının planlanmasında ve uzaktan eğitimin etkililiğinin sağlanmasında ¼nemli g¼r¼lmektedir.

ARAŞTIRMANIN Y¼NTEMİ

Bu araştırmada nitel araştırma y¼ntemi ve durum ¼alıŐması deseni kullanılmıştır.

ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ/ PROBLEMLERİ

Bu araştırmada, pandemi s¼recinde uygulanan uzaktan eğitimin okul etkililiği bağlamında değerlendirilmesini ama¼lamaktadır. Bu ama¼la Şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Pandemi s¼recinde uygulanan zorunlu uzaktan eğitime y¼nelik ¼đretim ¼yelerinin g¼r¼Őleri nelerdir?
2. Pandemi s¼recinde uygulanan zorunlu uzaktan eğitime y¼nelik ¼đrenci g¼r¼Őleri nelerdir?
3. Pandemi s¼recinde uygulanan zorunlu uzaktan eğitime y¼nelik ¼đretim ¼yesi ve ¼đrenci g¼r¼Őleri arasında farklılıklar veya benzerlikler var mıdır?

4. Pandemi sürecinde uygulanan zorunlu uzaktan eğitim öğretim üyesi ve öğrencilerin motivasyonlarını nasıl etkilemiştir?
5. Pandemi sürecinde uygulanan zorunlu uzaktan eğitimde öğretim üyesi ve öğrencilerin iletişim sürecine yönelik görüşleri nasıldır?
6. Öğretim üyeleri ve öğrencilerin uzaktan eğitimin geleceğine yönelik görüşleri nasıldır?

EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın çalışma grubu Karabük Üniversitesi Mühendislik Fakültesi ve Edebiyat Fakültesinde görev yapan 9 öğretim üyesi ile aynı fakültelerde öğrenim gören 9 öğrenci olmak üzere toplam 18 kişiden oluşmaktadır.

ARAŞTIRMANIN KAPSAM VE SINIRLILIKLARI

Bu araştırma, 2022-2023 eğitim öğretim yılında Karabük Üniversitesi Mühendislik Fakültesi ve Edebiyat Fakültesinde görev yapan öğretim üyeleri ve aynı fakültelerde öğrenim gören öğrencilerle sınırlıdır.

1. GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Dünyada eğitimi kesintiye uğratan bazı durumlar (savaşlar, yerel çatışmalar, doğal afetler, salgın hastalıklar) yaşanmaktadır. Bunlar engel teşkil eden potansiyel kesinti kaynaklarıdır (Bozkurt ve Sharma, 2020). Yakın zamanda yaşanan Rusya-Ukrayna savaşı nedeniyle Ukrayna'da savaştan etkilenen ve geçici olarak Ukrayna'nın diğer bölgelerinde veya devlet dışında ikamet etmek zorunda kalan öğrenciler, eğitime ara vermek zorunda kalmışlardır (Kuzio, 2022). Ülkemiz 6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş merkezli gerçekleşen ve büyüklüğü 7,7 olan bir deprem ile sarsılmıştır. 10 ilde birçok yıkım ve kayıp yaşanmış olup, eğitim sekteye uğramıştır (Telli Yamamoto ve Altun, 2023). Yakın geçmişte yaşamış olduğumuz COVID-19 salgını da eğitimi sekteye uğratan bir başka durumdur. COVID-19 salgını, bulaşıcılık faktörü sebebiyle tüm dünyaya hızlı bir şekilde yayılması sonucunda 190'dan fazla ülkede yaklaşık 1,6 milyar öğrenciyi etkilemesi ile eğitim tarihindeki en büyük aksaklığa neden olmuştur (United Nation, 2020). Ülkemizde COVID-19 salgınının etkisini göstermeye başlamasıyla birlikte yükseköğretim kurumları 18 Mart 2020'de uzaktan eğitim sürecine başlamıştır (YÖK, 2020a).

COVID-19 salgını yükseköğretimde bazı zorlukların yaşanmasına neden olmuştur. Eğitim süreçlerinin niteliği, eğitime erişimde eşitsizlikler yaşanması, internete erişim sorunu, uzaktan eğitim süreçlerine ilişkin deneyim ve beceri eksiklikleri bunlardan bazılarıdır. Bunlara ek olarak uygulamalı alan dersleri ve staj eğitimlerinin uzaktan eğitimle verilmesi bazı zorlukların yaşanmasına neden olmuştur (TEDMEM, 2021). Kellen ve Kumar (2021), yaptıkları çalışma sonucunda, öğretim üyelerinin çevrimiçi öğretim sürecinde karşılaştıkları engelleri ilk engeller ve devam eden engeller olarak tanımlanmıştır. Bu engelleri, başlamanın önündeki engeller, öğrencileri bireysel olarak tanımanın önündeki engeller, topluluk ve öğrenci öğrenimini desteklemenin önündeki engeller, zaman ve iş yükünü yönetmenin önündeki engeller ve mesleki başarıya ulaşmanın önündeki engeller olarak sıralamıştır. Kennedy, Nowak ve Raghuraman (2000), yaptıkları çalışma sonucunda öğrencilerin uzaktan eğitimde uygulanan sınavlarda kopya çekmenin daha kolay olduğu inancına sahip olduğu görüşüne ulaşmışlardır. Öğretim üyelerinin uzaktan eğitim modeline

uyum sürecini inceleyen Kol (2015), yaptığı çalışma sonucunda öğretim elemanlarının ilk haftalarda uzaktan eğitim sistemiyle ilgili; sisteme girememe, donma, sistem girişinde yaşanan sorunlar, eksik ön bilgiler sebebiyle sistemi istenen düzeyde kullanamama gibi sorunlarla karşılaştıkları görülmüştür. Uzaktan eğitim aracılığı ile ders veren öğretim elemanlarının uyum aşamalarının ise, her öğretim elemanı için farklı sırayı takip ettiği; öğretim elemanlarının uzaktan eğitime karşı hazır bulunuşluğun yanında bireysel faktörlerinin de uyum sağlama aşamalarını etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Buna ek olarak öğretim elemanlarının sistemi bilmedikleri için ve ilk defa farklı ortamda ders verecek olmanın etkisiyle endişe ve kaygı yaşadıkları ve zamanla bu durumun azaldığı sonucuna ulaşılmıştır ve öğretim elemanları üzerinde uzaktan eğitim ortamına uyum sağlama aşamalarının incelenmesinde programlar arasında farklılıklar saptanmıştır. Thomas ve Stritto (2021), yaptıkları çalışma sonucunda 10 yıl veya daha fazla süre çevrimiçi öğretim deneyimine sahip olan öğretim üyeleri tarafından çevrimiçi öğrenmenin geleceğinin yükseköğrenim kurumları açısından ayrılmaz bir parçası olarak kabul edildiği görüşüne ulaşmışlardır. Genç, Engin ve Yardım (2020) çalışmasının sonuçlarına göre, öğrencilerin uzaktan eğitimde öğretimsel görevlerin yeterince açıklayıcı olmaması ve teknolojiye aşırı maruz kalma konusunda zorluklarla karşılaşmaktadır. Bu durumların, uzaktan eğitimin etkililiğini olumsuz yönde etkilediği konusunda ortak bir görüş bulunmaktadır. Çokyaman ve Ünal (2021) yaptıkları çalışma sonucunda, öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik etkileşim ve duyuşsal yönden olumsuz algılara sahip olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Gülнар (2008)' e göre ülkemizde son dönemde birçok uzaktan eğitim programının ortaya çıkmasına rağmen, bu programların etkili ve verimli oldukları konusunda bir kanaat oluşmamıştır. Bozkaya (2013) ise uzaktan eğitimin, teknolojik unsurlara odaklandığını, ancak asıl önemli olanın teknoloji değil, elde edilen öğrenme sonuçları olduğunu vurgulamıştır. Bu bağlamda, kullanılacak teknolojinin eğitsel, pedagojik, yönetsel ve ekonomik açılardan dikkatlice değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Uzaktan eğitimin varlığı ile ilgili tartışmaların azalmaktadır. Artık daha çok, etkili bir uzaktan eğitim modelinin nasıl olması gerektiği konusunda yapılan tartışmalara odaklanılmıştır (İbicioğlu ve Antalyalı, 2005). Çelik (2022), etkili bir uzaktan eğitim sürdürebilmek için gelecekte yaşanacak olan herhangi bir olağanüstü hâl durumuna karşı yükseköğretim kurumlarının uzaktan eğitim sistemlerini

iyileştirmeleri gerektiğinin önemini vurgulamaktadır. K r, ataloğlu ve Erbay (2013), yaptıkları çalışmada, uzaktan eğitim ile yürütülen derslerde animasyon, video ve simülasyon gibi etkileşimi esas alan materyallerin kullanılmasının öğrencileri konunun içine çektiğini ve verilen eğitimi daha verimli hâle getirdiğini ortaya koymuştur. Öğrenciler ile yapılan mülakatlarda etkileşimli eğitim içeriğinin başarıyı artırmada daha etkili olacağı ifade edilmiştir. Umurhan (2004), yaptığı çalışma sonucunda  ğretim elemanlarını uzaktan eğitim aracılığı ile ders vermeye en çok teşvik eden beş faktörü; kampüsteki derslere erişemeyen yeni bir kitleye ulaşma imkânı, alışma Şartları, mekândan bağımsız olma sayesinde boş zaman sunması, öğrencilere ders esnekliği sunması, teknolojiyi etkin bir Şekilde kullanmaya fırsat vermesi olarak belirlemiştir. Hartnett, George ve Dron (2011), yaptıkları çalışma sonucunda, uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin birincil olarak içsel olarak motive olmadıkları ve bunun yerine,  ğrenci motivasyonunun karmaşık, çok yönlü ve durumsal koşullara duyarlı olduğu bulunmuştur.

COVID-19 salgının sağladığı kazanımlar neticesinde evrimii öğrenmenin yükseköğretim kurumlarının stratejik planlamasının merkezinde yer alması mümkündür. Bu bağlamda yükseköğretim kurumlarının evrimii eğitimi planlama, yönetme ve finanse etme Şeklinde yeniliğe gideceği beklenmektedir (Kim, 2020). Townsend (1997) yaptığı çalışmada, okulların etkili olabilmesi için birtakım niteliklere sahip olması gerektiği üzerinde durmuştur. Bu niteliklerin, açık bir Şekilde ortaya konan okul politika ve amaçları, yönetsel ve akademik liderlik, okul kadrosunun mesleki olarak geliştirilmesi, okul programlarının akademik olarak yoğunluğa sahip olması, okul- aile iş birliği, olumlu okul iklimi, kendilerini geliştiren okul kadrosu, yüksek beklentiler ve standartlar, göreve ayrılan zaman, öğrenme sınırlılıklarının erken belirlenmesi, okul merkezli karar verme, öğretmenlerin yönetim süreçlerine katılarak sorumluluk alması olduğu sonucuna ulaşmıştır. Sammons, Hillman, ve Mortimore (1995) yaptıkları çalışmada, etkili bir okulun  ğretim hedeflerini belirlemenin kritik bir öneme sahip olduğunu vurgulayarak, öğrenme ve öğretme süreçlerine odaklanmanın gerekliliğini ifade etmişlerdir. Baştepe (2009), etkili okullarda öğrenme ve öğretme süreçlerinin başarılı olabilmesi için disiplinli bir çalışma ortamının önemine vurgu yapmıştır. Ayrıca,  ğretme süreçlerinin  ğrenci kapasitesine uygun Şekilde planlanması gerektiği ifade etmiştir. Bunun yanı sıra, eğitim- ğretim ortamlarının, etkili öğrenme ve öğretme sağlayabilmesi için modern teknoloji ile

donatılması ve okulların eğitimsel etkililik için güçlü bir fiziksel altyapıya sahip olması gerekliliği üzerinde durmuştur.

Tüm bu bilgiler ışığında pandemi sürecinde uygulanan zorunlu uzaktan eğitimin okul etkililiği bağlamında incelenmesi önemli görülmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, pandemi sürecinde uygulanan zorunlu uzaktan eğitimin okul etkililiği bağlamında değerlendirilmesidir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Pandemi sürecinde uygulanan zorunlu uzaktan eğitime yönelik öğretim üyelerinin görüşleri nelerdir?
2. Pandemi sürecinde uygulanan zorunlu uzaktan eğitime yönelik öğrenci görüşleri nelerdir?
3. Pandemi sürecinde uygulanan zorunlu uzaktan eğitime yönelik öğretim üyesi ve öğrenci görüşleri arasında farklılıklar veya benzerlikler var mıdır?
4. Pandemi sürecinde uygulanan zorunlu uzaktan eğitim öğretim üyesi ve öğrencilerin motivasyonlarını nasıl etkilemiştir?
5. Pandemi sürecinde uygulanan zorunlu uzaktan eğitimde öğretim üyesi ve öğrencilerin iletişim sürecine yönelik görüşleri nasıldır?
6. Öğretim üyeleri ve öğrencilerin uzaktan eğitimin geleceğine yönelik görüşleri nasıldır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Geçmişten günümüze kadar eğitim-öğretimin esasen örgün eğitim kurumlarında sürdürülmesi, uzaktan eğitim uygulamalarının sadece ihtiyaç doğrultusunda kullanılması tercihini doğurmuştur. Ancak 2019 yılında Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan ve hızlı bir şekilde küresel bir salgın hâline dönüşen COVID-19 salgını nedeniyle birçok ülkede uzaktan eğitim tercihin ötesinde bir zorunluluk olmuştur. Teknolojik imkânsızlıklar, salgının seyrinde yaşanan belirsizlikler, sürecin

yönetilmesindeki eksikliklerin yanı sıra üniversite yönetimi, öğretim üyesi ve öğrenci bu sürece hazırlıksız yakalanmıştır. Salgın sürecinde yükseköğretim kurumlarının yöneticileri, üniversiteleri bünyesinde alt yapılarını geliştirerek çeşitli uzaktan eğitim platformları ile eğitim-öğretime devam edilmesini sağlamışlardır. Birçok mikrobiyoloji uzmanı gelecekte de küresel çapta salgınların yaşanacağını öngörmektedir (Telli ve Altun, 2021). Bu nedenle uzaktan eğitimde geliştirmemiz gereken durumların belirlenmesi, gelecekte uzaktan eğitim uygulamalarının planlanmasında ve uzaktan eğitimin etkililiğinin sağlanmasında oldukça önemli görülmektedir.

Literatürde uzaktan eğitim ile ilgili çalışmalar incelendiğinde, Cabı ve Ersoy (2022), COVID-19 küresel salgın sürecinde uzaktan eğitimde kullanılan teknolojiler ve öğretim elemanlarının görüşlerini incelenmiştir. Yılmaz, Savucu, Baş ve Alpay (2022), pandemi sürecinde spor eğitimi alan öğrencilerin senkron uzaktan eğitime yönelik görüşlerini değerlendirmiştir. Şahin, Abbak, Taştan Aslaner ve Altunsaban Yerlikaya (2022), acil ve uzaktan eğitim sürecinde akademisyenlerin teknoloji kullanımı, materyal kullanımı ve öğretim stratejileri açısından kazanımlarını incelemiştir. Ayhan (2022), COVID-19 sürecinde üniversite öğrencilerinin akademik motivasyonlarını değerlendirmiştir. Salar, Özçınar, Kara, Vatansever, Kısaç ve Kutluhan (2023), pandemi deneyimi sonrası öğretim elemanlarının eğitimde dijital dönüşüme ilişkin deneyimlerini ve görüşlerini incelemiştir. Karafazlı (2021) ise, yükseköğretimde uzaktan eğitim sürecinde kullanılan eğitim modellerine yönelik üniversitede görev yapan yöneticilerin görüşleri açısından değerlendirmiştir.

Fakat pandemi sürecinde uygulanan zorunlu uzaktan eğitimin okul etkililiği bağlamında değerlendirilmesini konu alan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Aynı zamanda uzaktan eğitimin etkililiği üzerinde yapılan çalışmalar da oldukça sınırlıdır (Bilgin, 2022). Aynı süreci deneyimlemiş olan hem öğretim üyesi hem de öğrenci bakış açısıyla uzaktan eğitimin etkililiğinin incelenmesi, başarılı veya başarısız olunan durumların belirlenmesi ve elde edilen verilerin gelecekte uzaktan eğitimin planlanmasına katkı sağlayacağı düşüncesi bu araştırmanın önemini vurgulamaktadır.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

Pandemi sürecinde uygulanan zorunlu uzaktan eğitimin okul etkililiği bağlamında değerlendirilmesi amacıyla hazırlanan araştırma soruları derinlemesine

veri toplama hususunda yeterlidir. Araştırmaya katılan öğretim üyelerinin ve öğrencilerin görüşme formunu içtenlikle ve tarafsız bir şekilde yanıtladıkları düşünülmektedir.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma, öğretim üyeleri ve öğrencilerin kendi değerlendirmelerine bağlı olarak, mevcut koşullara bağlı olarak değişken yanıtlara sahip olabilir. Bu araştırma, belirli bir anın görüntüsünü sunan kesitsel çalışmadır. Pandemi sürecinde uygulanan zorunlu uzaktan eğitimin okul etkililiği bağlamında değerlendirilmesini amaçlayan çalışmada, pandemi sürecinde uygulanan uzaktan eğitim incelenmiştir. Değişkenler arasındaki nedensel etkilerin yönünü belirlemek amacıyla, uzun süreli takibi içeren boylamsal çalışmalar gerçekleştirilebilir.

1.6. Tanımlar

Pandemi: Bir hastalığın veya enfeksiyon etkeninin ülkelerde, kıtalarda, hatta tüm dünya gibi çok geniş bir alanda yayılım göstermesi (TCSB, 2020a)

COVID-19: İlk olarak Çin'in Wuhan Eyaleti'nde aralık ayının sonlarında solunum yolu belirtileri (ateş, öksürük, nefes darlığı vb.) gelişen bir grup hastada yapılan araştırmalar sonucunda 13 Ocak 2020'de tanımlanan bir virüstür (TCSB, 2020b).

Uzaktan Eğitim: Eğitimde öğretim faaliyetlerinde zamanın ve mekânın kısıtlamalarını ortadan kaldıran ve bireylere daha esnek öğrenme fırsatları sunan eğitim modelidir (UNESCO, 2002).

Etkililik: Bir girişimde, ulaşılmak istenen amacın gerçekleştirilmesidir (Aydın, 2014).

Etkili Okul: Öğrencilerin bilişsel, duyuşsal, psiko-motor, sosyal ve estetik gelişimlerini en uygun biçimde destekleyen, optimum bir öğrenme çevresi yaratan okullardır (Özdemir, 2019).

Hibrit Eğitim: Geleneksel eğitim ile uzaktan eğitimin bir arada kullanması sürecidir (Yurdakul ve Susar Kırmızı, 2021).

2. KURAMSAL AÇIKLAMALAR

Bu bölümde ilk olarak uzaktan eğitimin tanımı yapılmış, uzaktan eğitimin ortaya çıkış nedenleri üzerinde durularak, uzaktan eğitimin etkililiği, avantajları ve dezavantajları belirtilip uzaktan eğitimin tarihçesinden bahsedilmiştir. Aynı zamanda okul etkililiği ile ilgili kuramsal bilgiler verilmiştir.

2.1. Uzaktan Eğitimin Tanımı

Literatür incelendiğinde uzaktan eğitimin çeşitli tanımlarının yapıldığı görülmektedir.

Holmberg (1995), uzaktan eğitimi eğitimciler ve öğrenciler arasında bireysel olarak veya gruplar hâlinde belirli teknolojiler aracılığıyla düzenli temas sağlanan bir öğrenme-öğretme sistemi olarak tanımlarken, Wills (1993) uzaktan eğitimi, öğretmen ve öğrencilerin fiziksel mesafe ile ayrıldığı ve teknolojinin iki tarafı birbirine bağlandığı eğitim biçimi olarak tanımlamıştır. Garrison ve Shale (1987) ise, uzaktan eğitimin tanımının yapılmasının doğru olmadığını sürecin karakterize edilmesi gerektiğini vurgulayarak, uzaktan eğitim öğretmen ve öğrenci arasındaki eğitimsel iletişimin çoğunluğunun kesintisiz olarak gerçekleşmesi, eğitim sürecini kolaylaştırmak ve desteklemek amacıyla öğretmen ve öğrenci arasında iki yönlü iletişimin sağlanması, gerekli iki yönlü iletişimin teknoloji kullanarak sağlanması şeklinde karakterize etmiştir. Spille (2004), uzaktan eğitimin bireysel öğrenme yönüne dikkat çekerek, öğrencinin kendi başına çalışması için sıralı ve mantıksal bir düzende hazırlanan görevlerin öğrencilere elektronik yollarla gönderildiği eğitimler tarafından düzeltme, not verme, yorum yapma ve konu rehberliği yapılan kişiselleştirilmiş bir eğitim süreci olarak tanımlamıştır. Bates (2005) ise, uzaktan eğitimin bireysel öğrenme yönüne dikkat çekerek, öğrencilerin kendi istedikleri zamanda, kendi seçtikleri yerde (ev, iş yeri veya öğrenme merkezi) ve bir öğretmenle yüz yüze temasa geçmeden ders çalışabildikleri ve teknolojinin kritik bir öneme sahip olduğu eğitim biçimi olarak tanımlamıştır. Akyürek (2020), uzaktan eğitimin bilgi ve iletişim teknolojilerinin eğitim öğretim süreçlerine entegre edilmesiyle oluşan uygulamalardan biri olduğunu belirtmiştir. Toker Gökçe (2008) ise, benzer bir tanım yaparak, uzaktan eğitimin

teknolojik imkânların kullanıldığı etkileşime dayalı ve ekonomik bir eğitim türü olduğu üzerinde durmuştur.

Uşun (2006) ise, uzaktan eğitimin eğitici ve öğrencinin öğrenme öğretme faaliyetlerinin büyük bir kısmında birbirinden ayrı mekânlarda bulunduğu, öğrencilere öğretim yaşı, amaçları, zamanı, yeri ve yöntemi gibi yönlerden bireysellik, esneklik ve bağımsızlık fırsatı sunan, eğitimin teknolojik araçlar yardımıyla gerçekleştiği eğitici ve öğrenci arasındaki iletişim ve etkileşimin etkileşimli tümleşik teknolojilerle sağlandığı planlı sistematik bir eğitim teknolojisi uygulaması olduğunu ifade etmiştir. Kaya (2002), uzaktan eğitimin iletişim yönüne vurgu yaparak, uzaktan eğitimi eğitici ve öğrenci arasındaki iletişimin tamamen karşılanmadığı, eğitim öğretim sürecinin yapılandırılması ve desteklenmesi için eğitici ve öğrenci arasındaki iletişiminin uzaktan sağlandığı iletişimin gerçekleşmesi için teknolojinin kullanıldığı eğitim biçimi olarak tanımlamıştır. Odabaş (2003) uzaktan eğitimi, eğitici ve öğrencinin birbirlerinden farklı ortamlarda bulunarak eş zamanlı veya eş zamansız olarak iletişim kurmasıyla gerçekleşen eğitim faaliyeti şeklinde tanımlamıştır. Al-Khatir Al-Arimi (2014) benzer bir tanım yaparak, öğretici ve öğrencinin senkron ve asenkron olarak iletişim kurabildikleri, eğitimin verilmesinde teknolojinin etkili bir şekilde kullanıldığı öğretim sistem tasarımı olarak tanımlamıştır. Eğitim, öğretimin tamamının veya çoğunun, zaman ve/veya mekânda öğrenciden uzaklaştırılan biri tarafından gerçekleştirildiği ve öğretmenler ile öğrenciler arasındaki iletişimin tamamının veya çoğunun yapay bir ortam aracılığıyla yapıldığı eğitim sürecidir (UNESCO, 2002).

Uzaktan eğitimin yukarıda yapılan tanımlarından yola çıkarak, uzaktan eğitim, zaman ve mekân kısıtlaması olmadan, öğretmen ve öğrencilerin teknolojik araçlar aracılığı ile birbirleriyle senkron veya asenkron olarak iletişim ve etkileşimde buldukları planlı olarak yürütülen eğitim biçimidir.

2.2. Uzaktan Eğitimin Ortaya Çıkış Nedenleri

Uzaktan eğitim farklı unsurlar neticesinde ortaya çıkmıştır. Bu unsurlar bireylerin kendi içerisinde buldukları bazı durumlardan kaynaklanacağı gibi, doğal nedenlerden dolayı zorunlu olarak veya zaman içerisinde meydana gelen teknolojik ve ekonomik gelişmelerden de kaynaklanabilir (Koçoğlu, 2020). Bu unsurlar aşağıda ilgili başlıklar altında ele alınmıştır.

2.2.1. Ekonomik Nedenler

Ülkeler, tarih boyunca eğitim ihtiyaçlarını karşılayabilmek için birçok girişimde bulunmuştur. Öğretmen yetiştirme, eğitim kurum ve donanımlarını etkili ve verimli kullanma, farklı eğitim kurumları açma, öğrenim sürelerini uzatma bu girişimlerden bazılarıdır. Bu girişimler geleneksel nitelikle kalmakla birlikte eğitim olanaklarına katkı sağlasa da dünya genelinde yaşanan ekonomik bunalımlar sonucunda eğitim kaynaklarının yetmemesi nedeniyle, ihtiyaçları yeteri ölçüde karşılayamamıştır. Eğitim ihtiyaçlarını yeterince karşılayamayan ülkeler eğitimde güncel ve farklı arayışlara girmişlerdir. Ülkeler, geleneksel eğitim yapılarından farklı olarak daha çok kişiye daha az maliyetle ve daha nitelikli eğitim sağlama çabalarına yoğunlaşmıştır. Tüm bu çabalar sonucu eğitimde yeni bir model olan uzaktan eğitim modeli geliştirilmiştir (Hızal, 1983).

Arat ve Bakan (2011) uzaktan eğitimin, eğitimin oluşturduğu yüksek maliyetleri azaltmak, daha fazla öğrenciye eğitim vermek ve daha yüksek niteliğe sahip kurslar düzenleyebilmek gibi ekonomik nedenlere bağlı olarak ortaya çıktığını belirtmiştir. Ayrıca uzaktan eğitim, çalışan ve aynı zamanda kendini geliştirmek isteyen bireylerin eğitimine katkı sağlamaktadır (Toker Gökçe, 2008). Gümüş ve Fırat (2016), yaptığı çalışmada Anadolu Üniversitesinin Açık ve Uzaktan Öğretim Sisteminde kayıtlı öğrencilerin ekonomik sebepleri, uzaktan eğitimi tercih etme nedenlerinden biri olarak belirttiklerini ifade etmiştir. Benzer şekilde Özyürek, Begde, Ferah Yavuz ve Özkan (2016) yaptıkları çalışmada, öğrencilerin uzaktan eğitimi öncelikli tercih nedeninin çalışırken öğrenimlerini sürdürmek istemeleri olduğunu ortaya koymuşlardır. Bu bilgiler ışığında, uzaktan eğitimin ekonomik imkânları yeterli düzeyde olmayan herhangi bir sebepten dolayı çalışmak zorunda olan ve örgün eğitime devam etme imkânı olmayan bireyler için esneklik sağladığı ve önemli bir eğitim fırsatı olduğu söylenebilir.

2.2.2. Kişisel Engellerden Kaynaklanan Nedenler

“Uzaktan eğitim sisteminin en temel amacı, eğitim hizmetini yaygınlaştırarak, eğitimi belirli sosyal grupların tekelinden kurtarıp bütün bireylerin faydalanmasını sağlamaktır” (Hızal, 1983). Aynı zamanda bir diğer amacı ise, eğitimde sürekliliği

sağlamak ve herhangi bir nedenden dolayı örgün eğitim kurumlarına devam edemeyenlerin eğitime devamlılığını sağlamaktır (Şahin, 2021). Gelişmiş ülkelerde yaşam boyu öğrenme faaliyetlerine büyük önem verilmektedir. Uzaktan eğitimin sağladığı imkânlar sayesinde farklı ortamdaki kişiler ve eğitmenler bir araya gelmektedir. Bu bakımdan düşünüldüğünde uzaktan eğitim öğretim faaliyetlerinin sürekli hâle getirilebilmesinde önemli rol oynamaktadır (Kırık, 2014).

Uzaktan eğitimin temel özelliği, öğrenmenin önündeki engellerin kaldırması ve eğitimin sürekliliğinin sağlanmasıdır. Bu durum, öğrenim için herhangi bir ön yeterliliğin gerçekleştirilemediği ve engelli öğrencilere, herhangi bir engelin üstesinden gelmeye uygun bir biçimde eğitim verilmesi konusunda kararlı bir çaba sarf edilmesi anlamına gelmektedir (Bates, 2005). Uzaktan eğitim, engelli, uzun süreli hastalıktan muzdarip veya uzak bölgelerde yaşayanlar da dâhil olmak üzere normal okullara gidemeyen okul çağındaki çocukları ve gençleri eğitmek için hem ilk hem de orta düzeyde okul dışı programlarda kullanılmaktadır (UNESCO, 2002). Uzaktan eğitim kişisel engelleri ortadan kaldırırken öğrenen grubun birbirinden farklı zekâ alanlarının ve öğrenme yeteneklerinin görmezden gelinmesi nedeniyle, yüz yüze öğretimden kaynaklanan sınırlılıkları farklı yöntem ve tekniklerle aşmayı amaçlamaktadır. Öğrenmenin, grubu değil bireyi ön plana alması hedeflenmektedir. Geleneksel yöntemlerle sürdürülen eğitim öğretim faaliyetlerinde bu sorunları aşmak oldukça güç olmuştur ve farklı eğitim sistemleri geliştirilmeye başlanmıştır. Bunlardan bir tanesi uzaktan eğitim olmuştur ve dünya genelinde yaygınlaşmaya başlamıştır. Ülkemizde de eğitimde niteliği artırmaya yönelik çabalar sonucunda bugün itibarıyla birçok kurum da binlerce öğrenci uzaktan eğitim sistemine dâhil olmaktadır (Karataş ve Kılıç Çakmak, 2020). Bunun bir örneği ise yükseköğretim kurumu tarafından yürütülen “Engelsiz Erişim ve Engelsiz Eğitim” çalışmasıdır. Yükseköğretim kurumlarında öğrenim gören 51.647 özel gereksinimli öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrencilerin %89’u ise açık öğretim fakültelerinde eğitimlerini sürdürmektedir. Tüm öğrencilere yükseköğretime erişilebilir kılmak hedeflenmektedir (YÖK, 2020c). Bu hedefin gerçekleştirilebilmesi için uzaktan eğitimin özel gereksinimli bireylerin eğitiminde bir seçenek olabileceğinin işaret edildiği düşünülmektedir.

2.2.3. Salgın Hastalıklardan Kaynaklanan Nedenler

Bulaşıcı hastalık, enfeksiyona neden olan etkenin veya toksik ürünlerinin bir kaynaktan bulaşma riski taşıyan kişiye doğrudan veya dolaylı olarak taşınması sonucu meydana gelen hastalıktır (TCSB, 2020c). Salgın, herhangi bir enfeksiyon hastalığının belirli bir toplumda beklenen normal sıklığından net olarak daha fazla görülmesidir (Hacımustafaoğlu, 2018). Geçmişten günümüze bulaşıcı hastalıkların neden olduğu salgınlar insanlık için ciddi sorunlar meydana getirmiştir. Veba, kolera, lepra, tifo, tifüs, çiçek, influenza, sarı humma, sıtma, sifiliz, ebola, tüberküloz, HIV/AIDS, SARS, MERS ve COVID-19 bu salgın durumlarının örnekleridir (Parıldar, 2020). Eğitim bağlamında salgın hastalıklara karşı alınan önlemlere bakıldığında, salgının meydana geldiği alan karantinaya alınmakta ve toplumsal faaliyetler sınırlandırılarak yüz yüze eğitim durdurulmakta ve uzaktan eğitime geçilmektedir (Koçoğlu, 2020).

Dünya genelinde küresel bir salgın hâlini alan COVID-19, uzaktan eğitime yönelimi önemli derecede etkilemiştir. Günümüzde genel halk sağlığını ilgilendiren pandemi ile uzaktan eğitim daha fazla ilgi görmeye başlamıştır. Pandemi ile hayatımıza giren sosyal mesafe kurallarının gerçekleştirilmesi ve aynı zamanda eğitimin sürekliliğinin sağlanabilmesi için eğitim faaliyetleri uzaktan eğitim ile sürdürülmüş ve geniş kitlelere eğitim olanağı sağlamaktadır (Şahin, 2021).

2.2.4. Doğal Afetlerden Kaynaklanan Nedenler

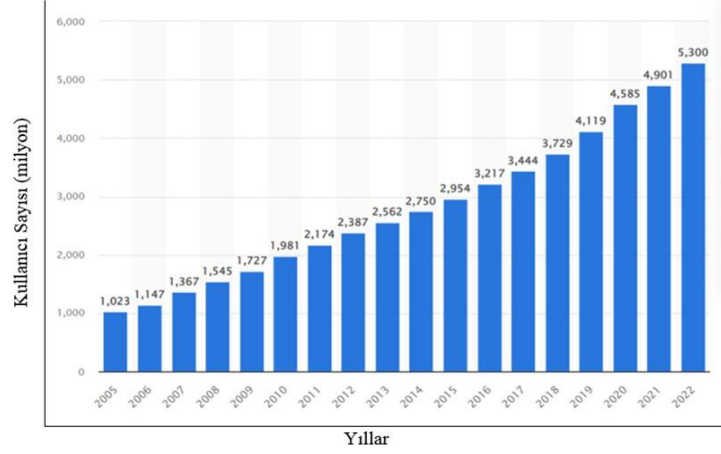
Dünya değişiyor ve eğitimdeki kesintilerin nedenleri sadece salgın hastalıklarla sınırlı değil; savaşlar, yerel çatışmalar ve diğer doğal afet türleri potansiyel kesinti kaynakları olarak gelecekte de gündemde tutulması gereken konular arasında yer almaktadır (Bozkurt ve Sharma, 2020). Eğitime engel teşkil edecek doğal afetler ülkemizde sıkça görülmektedir. Ülkemizde görülen en önemli doğal afetler arasında deprem ve sel yer almaktadır. Ülkemizde yöresel ve bölgesel olarak yıkımlara neden olan şiddetli depremlerin ardından da eğitime ara verilmiştir. Yıkımın şiddetine göre eğitime verilen arada değişiklik göstermektedir (Kahraman, 2020). Ülkemizde de 1900-2023 yılları arasında 12 büyük deprem meydana gelmiştir ve bu depremlerde yaklaşık olarak 126.000 can kaybı yaşanmıştır. Bu depremler, Muş 6.3, Tekirdağ 7.4, Burdur 7.0, Erzincan 7.9, Tokat 7.0, Çankırı 7.2, Bolu 7.3, 1996 Muş 6.9, 1970

Kütahya 7.2, 1976 Van 7.0, 1999 Kocaeli 7.6, 2023 Kahramanmaraş 7,6 şeklindedir (TCCSBB, 2023). 6 Şubat 2023 tarihinde, Kahramanmaraş merkezli gerçekleşen ve büyüklüğü 7,7 olan depremle birlikte 10 ilde birçok yıkım ve kayıp yaşanmıştır. Ülkemizde büyük ölçekli yaşadığımız en son deprem olan Kahramanmaraş depreminin ardından, olağanüstü hâllerde eğitimin devamlılığını sağlamak için hemen başvurulabilen uzaktan eğitim devreye alınmıştır. Yükseköğretim Kurulu (YÖK), ülke genelinde 2022-2023 eğitim öğretim yılı bahar döneminin uzaktan eğitim aracılığıyla tamamlanması yönündeki kararını duyurmuştur (Makas, 2023). Doğal afetler nedeniyle uzaktan eğitimin tercih edildiği ortadadır ve dünya çapında çok sayıda örneği bulunmaktadır. Özellikle Japonya, Amerika Birleşik Devletleri ve Yeni Zelanda gibi deprem riski taşıyan ülkelerde uzaktan eğitim yaygın olarak kullanılmaktadır (Telli Yamamoto ve Altun, 2023).

Uzaktan eğitimin zorunlu olarak uygulandığı bir diğer durum ise savaşlardır. Rusya-Ukrayna savaşı nedeniyle Ukrayna'da savaştan etkilenen ve geçici olarak Ukrayna'nın diğer bölgelerinde veya devlet dışında ikamet etmek zorunda kalan öğrenciler ve eğitime ulaşılması zor veya coğrafi olarak eğitim kurumlarından uzak yerlerde yaşayan öğrencilere yönelik olarak uzaktan eğitim uygulanmaktadır (Kuzio, 2022). Doğal afetler ve savaşlar, eğitime yüz yüze devam edilmesinin mümkün olmadığı koşullarda uzaktan eğitimin kullanıldığının somut örnekleridir.

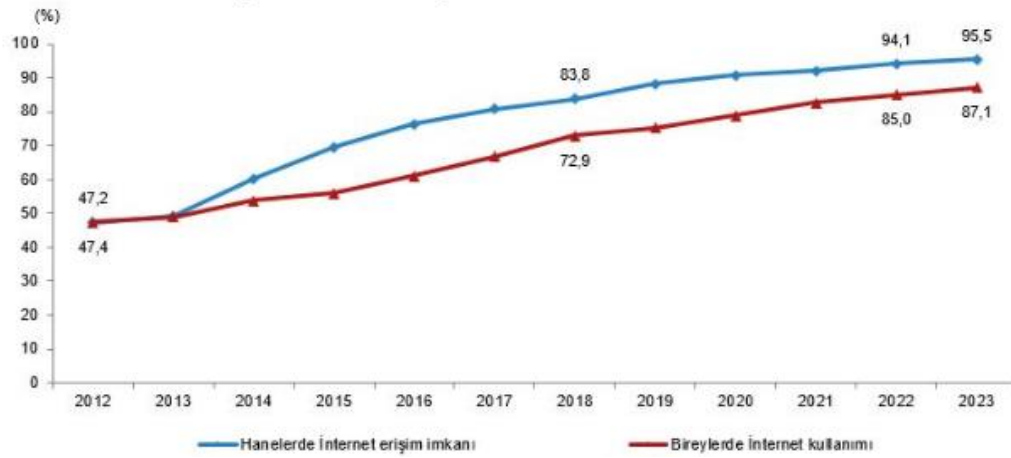
2.2.5. Teknolojik Gelişmeler

Teknolojinin hızla gelişmesiyle birlikte 21.yy'da bilgi çağı olarak adlandırdığımız bir dönem yaşanmaktadır. Bilgi teknolojileri hızlı bir değişim ve gelişim göstermektedir. Bu gelişimler uzaktan eğitim uygulamalarının gelişim göstermesine büyük oranda katkıda bulunmuştur. Geçmiş yıllarda ütopyik bir durum olarak bakılan uzaktan eğitim uygulamaları günümüzde gelişen bilgi teknolojileriyle birlikte küresel iletişim ağları üzerinden rahatlıkla uygulanabilen bir eğitim modeli olmaktadır (İşman, 2022). Eğitimin teknoloji odaklı olarak düzenlenmesi ve yapılan yatırımların artması ile eğitim politikaları da bu bakış açısı ile yeniden şekillenmeye başlamıştır. Bu bağlamda gelişmiş ve gelişmekte olan tüm ülkeler son yıllarda bu gelişmeler sonucunda eğitim sistemlerini geliştirmek amacıyla birçok yenilikleri eğitim sistemlerine katma çabası içine girmişlerdir (Toffler, 2019).

Şekil 1: Dünyada internet kullanıcılarının sayısı (Petronyas, 2023)

Şekil 1’de 2005-2022 yılları arası dünyadaki kişi başı internet kullanıcılarının sayısı görülmektedir. 2019 yılına göre 2022 yılında kişi başı internet kullanıcı sayısı %28,67 artmıştır (Petronyas, 2023).

Şekil 2: Hanelerde İnternet erişim imkânı ve bireylerde İnternet kullanımı, 2012-2023 (TÜİK, 2023)

Bu verilere göre 2012 yılı hanelerde internet erişimi %47,20 iken 2023 yılında bu oran %95,5’e ulaşmıştır. Yine aynı verilere göre 2012 yılında bireysel internet kullanımı ise %47,4 iken 2023 yılında %87,1 olduğu görülmektedir. İnternet üzerinden eğitim gerçekleştiren bireylerin oranı 2019 yılında %6,6, 2021 yılında %17,1 ve 2023 yılında %18,7 olmuştur (TÜİK, 2023).

Teknolojide yaşanan gelişmeler uzaktan eğitim faaliyetlerine erişimi üst düzeye çıkarmış ve uzaktan eğitimden yararlanan kişilerin sayısını artırmıştır (Kaya ve Taş, 2022). Aynı zamanda eğitimin devamlılığının sağlanması ve elde edilen bilginin pratiğe dökülme süresinin azalması beklenmektedir (Ağır, Gür ve Okçu, 2008). Her türlü eğitim faaliyetinin istenen amaca hizmet edebilmesi için bazı kuralları ve ilkeleri mevcuttur. Dolayısıyla uzaktan eğitiminde amaca hizmet etmesi ve başarılı bir eğitim sağlayabilmesi için takip edilmesi gereken bir takım ilke ve kuralları bulunmaktadır (Kaya ve Taş, 2022). Bu ilke ve kuralları Uşun (2006), şu şekilde ifade etmiştir:

- 1- Uzaktan eğitim yüz yüze eğitime bir alternatif değildir. Uzaktan eğitimle yüz yüze eğitim birbirinin tamamlayıcısı olarak kullanılmalıdır.
- 2- Uzaktan eğitimle verilecek derslerin planlanmasında farklı disiplinlerden üyelerin birlikte çalışması sağlanmalıdır.
- 3- Uzaktan eğitim faaliyetlerine kullanılacak olan ders materyallerinin, uygun öğretim yöntem tekniklerine ve materyal geliştirme tekniklerine göre hazırlanması gerekmektedir.
- 4- Uzaktan eğitim, belirli saatlerde yayın yapmak yerine videoların kayıt altına alınması şeklinde olmalıdır.

Eğitim-öğretim faaliyetleri hangi yolla gerçekleşirse gerçekleşsin temel amaç öğrenene nitelikli bir eğitim hizmeti sunmaktır. Uzaktan eğitimin etkili olabilmesi için eğitim öğretim faaliyetlerinin öğrencilerin özelliklerine göre detaylı bir şekilde tasarlanıp, geliştirme ve değerlendirme aşaması esnek olup gerektiğinde düzenleme yapılabilmesine olanak sağlayacak nitelikte olmalıdır (Özkul ve Girginer, 2002).

2.3. Uzaktan Eğitimin Avantajları

Uzaktan eğitim, öğrenmeyi daha kolay hâle getirmeye odaklanan öğretim etkinliği sağlamanın yanında öğrenci merkezli bir sistemdir. Öğretmen öğrenmenin niteliğini artırmak ve kolaylaştırmak için referanslar ve pekiştirmeler aracılığıyla çalışma materyallerini zenginleştirmektedir. Uzaktan eğitim bağımsız çalışmayı desteklemektedir. Bağımsız çalışmada öğretmekten çok öğrenmek önemlidir. Öğrenmenin anahtarı ve sorumlusu öğrenci olarak görülmektedir (Beaudoin, 1990). Uzaktan eğitim bireylere yeni yetenekler ve beceriler kazanma olanağı sunmaktadır. Özellikle mesleki teknik eğitimde beceri kazanımı fırsatı sağlamakla beraber,

öğrenciler güncel eğitimcilerden ders alma şansına sahip olmaktadır. Aynı zamanda küresel eğitim alma ve sertifika sahibi olma uzaktan eğitimin bir diğer avantajıdır (Toker Gökçe, 2008).

Teknolojik gelişmelere paralel olarak ortaya çıkan etkileşim olanakları da uzaktan eğitimin avantaj boyutunu oluşturmaktadır. Uzaktan eğitimde etkileşim, öğrenci başarısı üzerinde etkili olan bir faktördür. Uzaktan eğitimde öğrenen-öğrenen, öğretici-öğrenen, öğrenen-içerik, öğrenen-geri bildirim, öğrenen-ara yüz ve dolaylı etkileşim türleri bulunmaktadır. Bu durum daha önceleri tek yönlü iletişim sağlanırken günümüzde çift yönlü iletişim sağlanmasına katkı sağlamaktadır. Uzaktan eğitimle artık öğrenenler dünyanın farklı yerlerinde bulunan öğrencilerle ve eğitimcilerle etkileşimde bulunma olanağı tanımaktadır. Bu sayede hem öğrenciler hem de öğretmenler hem farklı bakış açıları kazanabilir hem de farklı deneyim ve tecrübe sahibi olarak eğitimin niteliğinin artmasına katkı sağlayabilirler (Demirtaş, 2021). Uzaktan eğitim sisteminde kullanılan zengin içerikler öğrenciyi derste aktif katılıma yönlentmektedir. Animasyon, simülasyon, etkileşimli video ve etkileşime dayalı materyallerin kullanılması eğitimde verimliliğin artmasında önemli bir etkiye sahiptir (Kör vd., 2013).

Okullar ve diğer eğitim kurumları, eğitimin oluşturduğu yüksek maliyetleri azaltmak, daha fazla öğrenciye eğitim vermek ve daha yüksek niteliğe sahip kurslar düzenleyebilmek adına uzaktan eğitim modelini kullanmaktadır. Öğrenciler açısından geleneksel eğitim modellerinde yaşanabilecek olası başarısızlık korkusu, uzaktan eğitimde ortadan kalkmaktadır. Bu nedenle bazı öğrenciler yüz yüze derslerin yapıldığı sınıf ortamından çok uzaktan eğitim derslerine ve programlarına katılmayı tercih etmektedirler (Arat ve Bakan, 2011). Tüm bunlara ek olarak uzaktan eğitim modeli, herhangi bir kriz döneminde eğitim öğretim faaliyetlerinin etkili bir şekilde devam etmesine olanak sağlamaktadır (Yavuz, Kayalı, Balat ve Karaman, 2020).

2.4. Uzaktan Eğitimin Dezavantajları

Uzaktan eğitimin birçok yönden avantajlara sahip olmasının yanında dezavantajları da bulunmaktadır (Uşun, 2006). Eğitim kurumlarının öğrenme yönetim sistemlerine sahip olmaması bu dezavantajlardan biridir. Derslerin eş zamanlı olarak sürdürülmesi eğitimde etkililik açısından önemli görülmektedir. Ülkemizde yalnızca 6

üniversitenin dersleri eş zamanlı olarak sürdürebilecek kapasitesi ve alt yapısı bulunmaktadır. Mevcut duruma bakıldığında üniversitelerin %13,3'ünde öğrenme-yönetim sisteminin olmadığı görülmektedir (Yağız, 2021). Bu duruma ek olarak, uzaktan eğitimde hem öğrenci hem de kurumlar teknik sorunlar yaşamakta ve teknolojik altyapıyı etkili bir şekilde kullanamamaktadır. Özellikle devlet kurumlarında nitelikli teknik personel eksikliği bulunmaktadır. Bu eksik uzaktan eğitim faaliyetlerinin etkili ve verimli bir şekilde sürdürülmesini zorlaştırmaktadır (Çağiltay ve Göktaş, 2020).

Küreselleşmeyle birlikte üniversiteler uluslararası eğitim sağlama eğilimindedir. Bu eğilim, uzaktan eğitim sisteminde küresel boyutta nitelik problemine neden olmaktadır. Geleneksel eğitime göre daha az maliyetli bir sistem olarak görülmesine rağmen nitelikli bir uzaktan eğitim hizmeti, eğitim kurumları için son derece önemli iyileştirmeler gerektirdiğinden fazlasıyla masraflı hâle gelmektedir (Toker Gökçe, 2008). Bunun yanı sıra uzaktan eğitim sistemi, teknolojik gelişmelerden direkt olarak etkilenen bir sistemdir. Bu durum hem sistemi hem de sistemin paydaşlarını (öğretici, öğrenen, yönetici, personel) olumlu ve olumsuz tüm gelişmelere ve yeniliklere açık hâle getirmektedir. Bu nedenle dijital teknolojilerin önemli gündem maddesi hâlini alan dijital güvenlik uzaktan eğitim için bir tehdit hâlini almaktadır. Oldukça geniş kapsam ve kitlelere sahip olan dijital alt yapıya karşı saldırı ve tehditlere karşı düşük bir savunma sistemine sahip olmak, bu platformlarda yer alan bireyleri, sistemi ve verileri korumayı zor hâle getirebilmektedir. Dijital ortamlarda sınav güvenliği sorunu uzaktan eğitim için bir dezavantaja dönüşmüştür. Özellikle COVID-19 salgını nedeniyle uygulanan zorunlu uzaktan eğitimde bu sorun belirginleşmiştir. Bazı kurumlarda ertelenen sınavlar ölçme değerlendirme tüm düzeylerde yapılamadığını göstermektedir. Özellikle düzey belirleyici ölçme ve değerlendirmeler kimlik tanımanın yapılamaması, kopya ihtimalinin açık hâle gelmesi gibi sınav güvenliğini kontrol altında tutmaya yönelik önlemler tamamen sağlanamamıştır. Hâli hazırda uzaktan eğitim sisteminin bir dezavantajı olarak kabul edilen bu durum gelişim ve iyileştirmelere açıktır (Yüzer ve Kesim, 2022).

Öğrenci ve öğreticinin farklı ortamlarda olması nedeniyle etkileşim oranı yüz yüze eğitime göre daha düşük kalmaktadır. Öğrenci uzaktan eğitim sistemindeki etkileşim eksikliği nedeniyle sahip olduğu bilgi ve beceri düzeyini yeterince ortaya koyamayabilir. Bu da değerlendirme boyutunda birtakım sorunlar ortaya

çıkılabilmektedir (Koçoğlu, 2020). COVID-19 salgını sürecinde uygulanan zorunlu uzaktan eğitim, öğrencilerin, eğitimcilerin ve ebeveynlerin üzerinde baskıya neden olmuş ve belirsizliğin beraberinde getirdiği yeni stres kaynaklarına neden olmuştur. Bireylerde kaygı ve stresin artması genel ruh hâlini olumsuz olarak etkilemiştir. Eğitim birçok yönle uzaktan eğitim sistemine uyum sağlamaya elverişli iken, psikolojik destek hizmetleri kısıtlı olarak sunulmuştur (Yılmaz, Akyol ve Aydede, 2021).

2.5. Uzaktan Eğitimde İletişim ve Etkileşim

Uzaktan eğitimde, öğrenen-öğrenen, öğrenen-öğretim elemanı, öğrenen-içerik başta olmak üzere birçok iletişim türü bulunmaktadır. Öğrenen- öğrenen etkileşimi öğrenmeyi desteklemekte, öğrenenin motivasyonunu, öğrenmeyi ve öğrenme kalitesini, öğrenenin ders tatminini ve kalıcılığını artırmaktadır. Öğrenen- içerik etkileşimi ise, öğrenmenin verimini artırmakla birlikte bireyin öğrenme ortamında kendini yalıtılmış hissetmesi duygusunu azaltmaktadır. Öğrenen-öğretim elemanı etkileşimi öğrenme üzerinde büyük ölçüde etkiye sahiptir. Bu etkileşim türü öğrenenin hem sosyal hem de bilişsel varlığına katkı sağlamaktadır (Karataş ve Kılıç Çakmak, 2020). Uzaktan eğitimde etkileşim türlerinin birçok faydasının yanında iletişim yönünden çeşitli engeller bulunmaktadır. Bunlar; kişisel, psikolojik, teknik, fiziksel uzaklık, kanal kaynaklı, yapıcı, bozucu, zaman kavramından ve kesintilerden kaynaklı engellere ek olarak öğrenci ve eğiticiden kaynaklı engellerdir. Engel olarak ifade edilen yapıcı engeller, engel başlığı altında ele alınsa da aslında iletişimin sağlıklı ve etkili bir şekilde yürütülebilmesi için oluşturulmuş kuralları ifade etmektedir. İletişimin bozucu engelleri ise iletişimin etkinliğini engelleyen sorunlardır. Güvensizlik, isteksizlik, tutarsızlık, filtre, gürültü, semantik faktörler, aşırı bilgi yükleme, yetersiz dinlenme, statü, cinsiyet uyumsuzlukları, yaş ve diğer çevresel faktörler iletişimi engelleyen faktörlerdir. İletişimin kişisel engelleri; ise göndericinin ve alıcının mesajı kodlarken, iletirken, mevcut kodu çözerken karşılaştıkları engellerdir. İnsanlar göndericiden aldıkları mesajları kendi deneyim ve yaşantıları çerçevesinde algılar ve yorumlarlar. İletişimin kişisel engelleri dinleme ve algılama eksiklikleri, statü farklılıkları, bilgi eksikliği, dil ve anlatım güçlükleri, cinsiyet ve kültürel farklılıklardan kaynaklanmaktadır (Elcil ve Sözen Şahiner, 2014).

İletişim kanal engelleri birinci ve ikinci grup kanal engelleri olarak ikiye ayrılmaktadır. Birinci grup kanal engelleri; mesajın mekanik olarak alıcıya iletilmesine engel olmaktadır. İleti ya hiç karşı tarafa iletilmez ya da mekanik bir gürültü olarak kalır. İkinci grup kanal engellerini ise; örgütsel hiyerarşi yapısı, örgüt aralarındaki statü farkları, örgüt bölümleri arasındaki anlaşmazlıklar oluşturmaktadır. İletişimde bir diğer engel türü ise psikolojik engellerdir.

Kaynağın mesaj iletmedeki psikolojik özelliklerinin öneminin yanı sıra alıcının da iletileri alıp yorumlamasında psikolojik özellikleri önemli olmaktadır (Elcil ve Sözen Şahiner, 2014). Alıcı kendi tutum, değer, inanç ve deneyimleri çerçevesinde kaynaktan gelen iletileri yorumlar, kabul veya reddetmektedir. İletişimde bir diğer engel türü ise teknik engellerdir. İletişim esnasında ortaya çıkan; filtreleme, şifreleme, kullanılan kanal, mesajı iletme, deşifre sorunları ve geri besleme gibi problemlerdir. İletişim sürecinde mekanik ve teknik olarak yaşanan problemler bu sorunlardan kaynaklanmaktadır.

Uzaktan eğitimde bir diğer engel türü fiziksel uzaklıktır. Uzaktan eğitimde yüz yüze iletişimin gerçekleşmediği, aynı ortamda bulunmama durumundan kaynaklı oluşan iletişim engellerini ifade etmektedir. Fiziksel uzaklık kaynaklı engelleri ortadan kaldırmak için bilgi ve iletişim teknolojilerinden faydalanılmaktadır. Fiziksel uzaklıktan kaynaklanan engeller sözlü, yazılı ve görüntülü mesaj iletilmesi aracılığıyla ortadan kaldırılmaya çalışılmaktadır. İletişim kurulduğu esnada yaşanan zaman baskısı da çoğu kez soruna neden olmaktadır. Alıcının veya göndericinin iletişim esnasında yeteri kadar zamanının olup olmaması iletişime engel teşkil etmektedir. İletişimde yaşanan kesintiler bir başka engel kaynağı olmaktadır. Çeşitli sebeplerden dolayı iletişimin bölünmesi olarak ifade edilebilmektedir (Elcil ve Sözen Şahiner, 2014).

2.6. Uzaktan Eğitimde Motivasyon

Motivasyon insanların günlük yaşantılarında ortaya koydukları davranışın şiddetini, hızını ve devamlılığını belirleyen etkenler bütünüdür. Bu etkenler içsel ve dışsal etkenler olarak ikiye ayrılmaktadır. İçsel etkenler bireyin kişisel özelliklerinden kaynaklanan etkenlerken, dışsal etkenler çevreden kaynaklanan etkenlerdir. Dışsal güdülenme çevreden gelen pekiştireçlerin etkisiyle meydana gelirken içsel güdülenme bireylerin kendi isteğiyle hareket ederek çalışmasıdır. Günlük yaşamdan farklı olarak

eğitimde bireyinde davranış kazanma ve devamlılığını sağlama konusunda rol oynayan etkenler önem kazanmaktadır. Motivasyon bireye kazandırılmak istenen davranış yönünde bireyi isteklendirdiğinden dolayı eğitim sürecinin etkililiğini ortaya koyan en önemli etkenlerden bir tanesi olmaktadır. Eğitim ğretim faaliyetlerinin amacına ulaşmasında motivasyonun büyük önemi bulunmaktadır (Akbaba, 2006). Eğitimde ğrenenlerin başarı ve başarısızlık durumları motivasyon kavramıyla açıklanmaktadır (Fryer ve Bovee, 2016).

Uzaktan eğitimin bileşenlerinden biri olan öğrencilerin, uzaktan eğitim süreci boyunca motivasyonlarını etkileyen unsurlar bulunmaktadır. İlk olarak öğrencinin içinde bulunduğu fiziki evre gelmektedir. Öğrencinin içinde bulunduğu çevrenin eğitim ğretim için hazır olması oldukça önemli bir husustur. Buna ek olarak ğrenci psikolojisi mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır (şimşek, 2022). Uzaktan eğitimin bir diğer bileşeni olan ğretim üyelerinin, uzaktan eğitim sürecinde motivasyonlarının sağlanması hayati önem taşımaktadır. nk yükseköğretimde uzaktan eğitim sürecinin etkili bir şekilde ilerlemesi ve öğrenme-öğretme sürecinin niteliğinin sağlanabilmesi ğretim üyelerinin işlerinde motivasyon sağlamalarına dayanmaktadır (Gönülaçar Güvendi ve etinkaya Bozkurt, 2023).

2.7. Uzaktan Eğitim Modelleri

Teknolojinin hızlı bir şekilde gelişmesiyle birlikte uzaktan eğitim modellerinde de farklılıklar oluşurmaktadır. Geliştirilmiş ve gelişmekte olan her modelle öğrenciye daha etkili eğitim vermek hedeflenmektedir (şişman, 2021). Her türlü öğrenme sürecinde olduğu gibi, uzaktan eğitimde de temel unsurlardan biri olan iletişim ve etkileşim, öğrenme deneyimini şekillendiren önemli faktörler arasında yer alır (Arat ve Bakan, 2011). Uzaktan eğitimde modeller iletişim açısından bakıldığında tek yönlü ğretim ve çift yönlü ğretim olarak ele alınırken, zaman açısından bakıldığında senkron (eş zamanlı) ve asenkron (eş zamansız) olarak ele alınmaktadır (şişman, 2021).

2.7.1. Eş Zamanlı (Senkron) Öğrenme

Eş zamanlı öğrenme, öğrenci ve öğreticinin farklı teknik ve yöntemler kullanarak beraber oldukları sanal dersliklerin oluşturulduğu bir sistemi ifade etmektedir. Eş zamanlı öğrenmede öğretmenlerin ve öğrencilerin ses ve görüntüleri internet yoluyla birbirine aktarılmaktadır. Bu durum öğrenciye sanal bir derslikte olma hissi vermektedir. Eş zamanlı öğrenmenin en önemli faydası, “öğrenci-öğrenci” veya “eğitici-öğrenci” arasındaki iletişim ve etkileşimin sağlanabilmesinden dolayı gerçek bir sınıf ortamındaymış gibi tama havası yaratılabilmesidir (Işık, Karacı, Özkaraca ve Biroğul, 2010). Öğrenciler anlamadıkları konuları öğretmenleriyle anında paylaşabilmekte ve cevap alabilmektedir. Öğretmen ve öğrenci aktif konumda yer almaktadır (İşman, 2022). Eş zamanlı öğrenme, farklı mekânlarda bulunan öğrenci ve eğitimcileri belirli bir zamanda beraber olmasını sağlayarak uzaktan eğitimi farklı bir boyuta taşımaktadır. Eş zamanlı sınıf ortamlarında öğrenci öğretmene soru sorabilir, öğrenci ve öğretmen bir tartışma ortamı oluşturabilir veya soru çözebilirler (Baki, Karal, Çebi, Şılbır ve Pekşen, 2009). Senkronize uzaktan eğitim seçenekleri, geleneksel sınıfları teknoloji yardımıyla uzaktan eğitime dönüştürme eğilimindedir. Bu model genellikle her kampüste en azından idari ve teknik destek içeren bir uzaktan eğitim ekibi tarafından yönetilir (Midkiff ve DaSilva, 2011). Eş zamanlı (senkron) modelde, radyo, televizyon, telefon, uydu, ve İnternet gibi çeşitli teknolojiler kullanılarak iki yönlü ses iletişimi, iki yönlü görüntü aktarımı, sesli ve görüntülü konferans uygulamaları gerçekleştirilebilmektedir (Uşun, 2006). E-öğrenme genellikle, eğitimcinin internet üzerinden canlı yayın yapması, eşzamanlı görsel sunumlar ve akıllı tahtayı kullanmasıyla gerçekleşir (Arifoğlu, Er, Afacan ve Benli, 2009). Eşzamanlı uzaktan eğitimin bazı yönlerden sınırlılıkları bulunmaktadır. Eş zamanlı uzaktan eğitim coğrafi sınırlamaların etkisini azaltır, ancak öğrenciler hâlâ belirli bir zamanda donanımlı ve bağlantılı bir sınıfa katılma gerekliliği taşımaktadır. Bu nedenle eş zamanlı uzaktan eğitim, mekân sınırlamalarını tamamen ortadan kaldırmamaktadır (Midkiff ve DaSilva, 2011).

2.7.2. Eş Zamansız (Asenkron) Öğrenme

Eş zamansız öğrenmede öğretmen ve öğrenci birbirinden bağımsız olarak hareket edebilir. Öğretmen eğitim öğretimi dilediğinde başlayıp bitirebilir. Eş

zamansız eğitimde az maliyetle fiziksel alt yapı veya internet bağlantısıyla eğitim gerçekleşir. Bu uzaktan eğitim modeli öğrenci merkezlidir. Ders içerikleri ve malzemeler öğrenci merkezli olarak oluşturulur ve sunulur. Eş zamansız modelde öğrenme öğrencinin isteğine bağlı gerçekleşir (Can, 2008; akt. Işık, Karacı, Özkaraca ve Biroğul, 2010). Uzaktan eğitim programlarında başarı için öğrencilerin kendilerini motive etmeleri ve odaklanmaları önemlidir, bu nedenle bu modeli seçmek bireysel bir tercih olabilir. Ayrıca, eş zamansız uzaktan öğrenme başarısı için yüksek düzeyde bağımsızlık ve beceri gerektirir (Midkiff ve DaSilva, 2011). Eş zamansız öğrenme modelinde ders materyalleri, öğrenme hedeflerine uygun olarak düzenlenir ve öğrencilere problem çözme ve simülasyon gibi çeşitli öğrenme yöntemleri sunar. Her öğrenci, bilgisayarları üzerinden dersle doğrudan etkileşimde bulunur. Bu tür dersler genellikle öğrencilerin anlamlı etkileşim kurmalarını teşvik eder ve kendi öğrenme süreçlerini yönlendirmelerini gerektirir. Bu dersler aynı zamanda öğrencilerin performanslarını değerlendirmeleri için değerlendirme ve testleri içerir (Arifoğlu vd., 2009). Asenkron eğitim modelinde, eğitilenler ve eğiticiler birbirlerine soru sormaz ve sorularına cevap alamazlar ve yüz yüze bir iletişim bulunmaz. Bu nedenle bireyler karşılıklı iletişim kuramazlar. Öğrenci ve öğretmenler pasif konumda yer almaktadır. Öğrenciler eğitimcilerden posta yolu ile gelen materyallerle çalışır, eğitimcilerinin sesini radyo aracılığıyla duyar, televizyondan görüntü görerek ve ses duyarak ya da bilgisayar üzerinde hazırlanmış eğitim programları aracılığıyla öğrenmelerini gerçekleştirmektedir (İşman, 2022). Eş zamansız eğitim donanımlarının altyapısını oluşturan öğrenme yönetim sistemleri bağlantı üzerinde asenkron öğrenme materyali sunma, öğrenme materyallerini farklı şekillerde paylaşma ve tartışma, ders kayıtları sağlama, sınavlara girme, ev ödevleri alma bu ödev ve sınavlarla ilgili geri dönüt sağlama gibi işlemleri gerçekleştirmektedir. Bu iş ve işlemlerin gerçekleştirilmesi e-öğrenme etkinliklerini kolaylaştırmakta aynı zamanda planlı ve sistemli hâle getirmektedir (Baki vd., 2009).

Asenkron eğitim modeli, bir dizi dezavantajı beraberinde getirmektedir. Bu model, öğrenciler arasında sanal ve dağıtık bir öğrenim topluluğu oluşturur, bu da yüz yüze etkileşim eksikliğiyle sonuçlanabilir. Uygulamalı derslerde etkin olmaması, öğrencilere pratik beceriler kazandırmada sınırlılık yaratabilir. Gözetmenli sınavlarda dış bağımlılık, güvenilirlik konusunda endişe yaratırken, öğrenciler arasında izole edilmiş hissiyatı ortaya çıkartabilir. Ayrıca, anında geri bildirim alınamaması,

öğrencilerin hemen düzeltme yapma veya sorularını açma konusunda sınırlı bir olanak sunar (Taylor, 2002).

2.7.3. Karma (Harmanlanmış/Hibrit) Öğretim Modeli

Eğitim sürecinin daha etkili olabilmesi için yalnızca bir eğitim yöntemine güvenmek yerine öğrenme ortamlarının farklılıklarına göre çeşitli eğitim yöntemlerini kullanmak doğru olacaktır. Bütün eğitim çeşitleri için ideal olan yalnızca bir öğrenme ve öğretme metodu olmayacağından eğitimde farklılaşan ihtiyaçları karşılamak için harmanlanmış öğrenme veya başka bir adı ile harmanlanmış eğitim geliştirilmiştir (Saritepeci ve Çakır, 2014). Uluslararası dilde “blended learning, hybrid learning ve mixed learning” diye adlandırılan “harmanlanmış eğitim” öğrenmenin daha verimli ve etkili gerçekleşmesi için öğretim teknik ve yöntemlerinin birleştirilmesi ve koordineli bir şekilde uygulanabilmesidir (Wilson ve Smilanich, 2005).

Harmanlanmış eğitimde, web destekli öğrenmenin güçlü yönleri, sınıf ortamındaki eğitimin güçlü yönleri ile tamamlanabilir. Buradaki amaç, iki eğitim modeli arasındaki uyumlu dengeyi sağlayabilmektir (Osguthorpe ve Graham, 2003; akt. Uluyol ve Karadeniz, 2009). Fakat bu dengenin her ders için farklılıklar göstermesi kaçınılmazdır. Bazı dersler öğrenen özellikleri, öğretim hedefleri ve öğretene tercihlerinden dolayı daha çok yüz yüze etkileşimi gerektirirken bazı dersler bunun tersi, daha çok çevrim içi öğrenmeyi gerektirebilir. Bazı derslerde ise bu iki yöntem de eşit olabilir. Bütün bu farklılıklardaki amaç, öğrencinin en verimli ve en etkili öğrenmeyi sağlayacak yöntem ve metot için denge sağlamaktır (Uluyol ve Karadeniz, 2009). Harmanlanmış eğitimde sınıf içerisinde etkinliklerle alışılmış yöntemlerde yüz yüze ders işlenirken, bazı etkinliklerin sınıf dışında gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Sınıf dışında gerçekleştirilen etkinliklerin sağlıklı yürütülebilmesi için uzaktan eğitimi yönetebilecek yardımcı bir dijital teknoloji olan “Öğrenme Yönetim Sistemleri” geliştirilmiştir. Bu sistemler; ders içerikleri ve materyalleri web üzerinden sunularak tartışma ve sohbet ortamları ile paylaşılması sağlanmaktadır. Bu sistemlerin öğrencilerin katılımının gözlenebilmesi, performanslarının değerlendirilebilmesi, sınava girme, ödev alma, bunlara ilişkin dönütler alma açılarından yararı olmaktadır. Harmanlanmış eğitim sürecinde özel tasarım web uygulamaları ve sistemleri

kullanılabileceği gibi hazır sistemler de tercih edilebilmektedir (Çırak Kurt, Yıldırım ve Cücük, 2018).

Bu eğitim modelinin yararlarının yanında güçlükleri de olmaktadır. Harmanlanmış eğitimi modelinin en önemli paydaşları, eğiticiler, öğrenciler ve diğer personellerdir (Bonk ve Graham, 2008). Fakat süreç içerisindeki eğitim modelinin sınırlı yönleri paydaşlar için farklılıklar göstermektedir. Öğrenci açısından; eğitim ortamı zamana ve mekâna bağımlı olmayan esnek bir ortamken, karmaşık olan uygulamaları kullanma güçlükleri yaşanmaktadır. Eğitici açısından; çok farklı öğrenme ortamları sunmak gibi yararları varken, bu süreci uygulamak ve planlamak fazla zaman almakta, dijital teknoloji kullanımı becerisi gibi zorluklar yaşanmaktadır. Yönetici açısından ise; farklı öğrenme ortamları kurumunun saygınlığını artırırken, teknolojik altyapı yetersizlikleri, eğiticilerin teknik becerileri süreçte güçlük yaratmaktadır (Cabı ve Gülbahar, 2013). Bir uzaktan eğitim sisteminde hangi uygulama modellerinin kullanılacağı önemli bir konudur. Uzaktan eğitim kurumları en uygun uzaktan eğitim modelini seçmek için eğitim vereceği konunun özelliklerini, eğitim vereceği ülkelerin ve hedef kitlelerin alt yapılarını Sosyo- ekonomik özelliklerini inceleyerek karar vermelidir (İşman, 2022).

2.8. Dünyada Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişimi

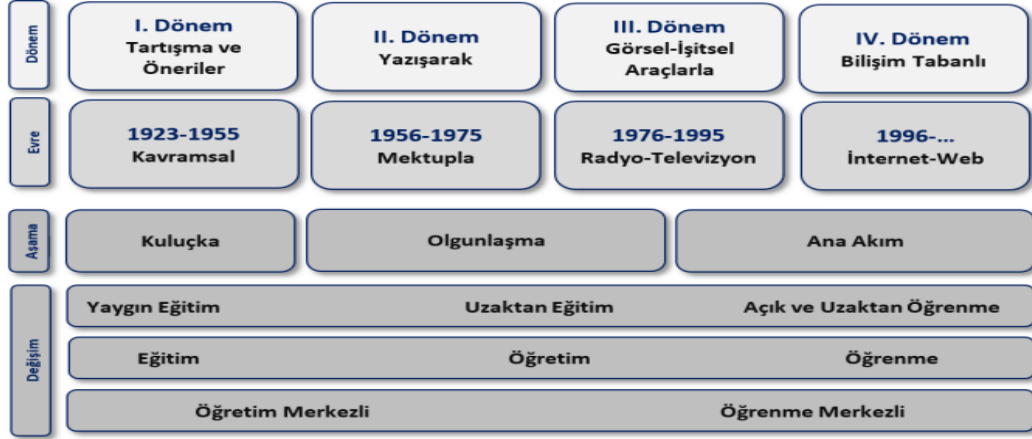
Dünyada ilk uzaktan eğitim faaliyetleri “Steno Dersleri” ile 1728 yılında Boston gazetesinde başlamıştır (Arat ve Bakan, 2011). İsveç Üniversitesinde ise 1833 yılında kadınlara “Mektupla Kompozisyon Dersleri” sağlanmıştır. Pitman Shorthand adında bir stenoğraf 1840 yılında mektupla steno öğretmeye başlamış ve uzaktan eğitim faaliyetleri ile öğrencilere eğitim vermiştir (Durdu, Tezcan ve Çelik, 2016). Chicago Üniversitesi’nde 1892 yılında ilk mektupla uzaktan eğitim programı oluşturulmuştur (Özyürek vd., 2016). İsveç’te dünyanın en büyük ve en etkili uzaktan eğitim merkezlerinden biri olan “Hermands” 1898 yılında kurulmuştur ve mektupla İngilizce dil eğitimi verilmiştir (Schlosser ve Simonson, 2002). Amerika’ da eğitim enstitülerinde 1920 yılında en az 176 tane radyo istasyonu kurulmuş ve eğitim radyo üzerinden sağlanmıştır. Iowa Üniversitesi, Purdue Üniversitesi ve Kansas Devlet Üniversitesinde 1930’lu yıllarının başlarında deneme niteliğinde televizyon öğretim programları yapılmış fakat yapılan bu programların sürekliliği sağlanamamıştır.

Western Reserve Üniversitesi tarafından 1951 yılında ilk olarak televizyon aracılığı ile devamlılığı olan yayınlar yapılmıştır. Uydu teknolojileri 1960'lı yıllarda gelişmeye başlamış ve 1980 yılında uygun maliyetle uydular kurulmaya başlamıştır. Uzaktan eğitim faaliyetleri için başlarda yapılan uydu denemeleri kötü planlamalar yapılması nedeniyle eleştirilse de daha sonraki yıllarda uzaktan eğitimde uydu yayınlarının kullanılması daha başarılı hâle gelmiştir. Amerika Birleşik Devletleri 1985 yılında uydu yayını aracılığıyla uzaktan eğitim gerçekleştirmiştir (Schlosser ve Simonson, 2002). Tayland'da STOU Devlet Üniversitesi tarafından 1980'lerde maddi, sağlık, coğrafik vb. sorunlardan dolayı üniversitede eğitim öğretim göremeyen öğrencilere çeşitli programlar düzenlenmiş ve eğitim programlarını tamamlayan öğrencilere üç derecede sertifika verilmiştir. Hollanda Açık Üniversitesi 1984 yılında kurulmuştur. Hindistan 1898 yılında uzaktan eğitim kapsamında bir proje geliştirilmiş ve yükseköğretimi öğrencilere doğrudan ulaştırabilmek için Open School' faaliyete geçirilmiştir. Yeni Zelanda 1990'lı yılların başlarında ise Mektupla Öğretim Okulu açılmıştır (Kırık, 2014). Hızla gelişen teknolojik fırsatlar ve iletişim alanında ortaya çıkan gelişmelerle beraber 1990 yıllarının sonuna gelindiğinde uzaktan eğitimde niteliğe önem verilerek daha etkin yöntemlerle uzaktan eğitim vermeye başlanmıştır. İnternetin bize sunduğu olanaklarla mektup, radyo ve televizyon aracılığıyla gerçekleşen uzaktan eğitimde yaşanan bazı sorunlar ortadan kalkmaktadır. Bu sorunların neredeyse en önemlisi olan öğrenci-öğretmen etkileşimi problem olmaktan çıkmaktadır. Günümüzde ise uzaktan eğitim uygulamaları kişisel gelişim, mesleki gelişim, örgün eğitime katkı sağlama, kariyer planlaması gibi birçok farklı alanda yüz yüze eğitim olanağının ortadan kalktığı durumlarda etkin olarak kullanılmaktadır (Yenerer, 2021).

2.9. Türkiye'de Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişimi

Ülkemizde uzaktan eğitimin gelişimi dört dönemden oluşmaktadır. Bunlar;

- I. Dönem (1923-1955) Tartışma ve öneriler: Kavramsal,
- II. Dönem (1956-1975) Yazışarak: Mektupla,
- III. Dönem (1976-1995) Görsel-işitsel araçlarla: Radyo-Televizyon,
- IV. Dönem (1996-...) Bilişim tabanlı: İnternet-Web (Bozkurt, 2017).

Şekil 3: Türkiye’ de uzaktan eğitimin dönem ve evreleri (Bozkurt, 2017).

I. Dönem (1923-1955) Tartışma ve öneriler: Kavramsal

Cumhuriyetin kurulmasının beraberinde zamanla uzaktan eğitim dünyada olduğu gibi ülkemizde de gündeme gelmiştir. Bu yıllarda uzun süre yaşanan savaşlar nedeniyle eğitilmiş nüfusun büyük bir kısmı kaybedilmiştir. Eğitim-öğretim kısa sürede yeniden ayağa kalkabilmek ve kalkınabilmek için önemli görülen ve ilk ele alınan konulardan biri olmuştur (Bozkurt, 2017). Ele alınan eğitim-öğretim konusuna paralel olarak 1927 yılında John Dewey ülkemiz hakkında bir rapor oluşturmuş ve uzaktan eğitimin öğretmenlere uygulanmasını önermiş ve ülkemizde uzaktan eğitim bu raporla birlikte gündeme gelmiştir. Bu dönemde (1933-1934) okuma yazma oranını artırmak amacıyla mektupla okuma yazma öğretimi planlanmış fakat uygulanamamıştır (Alkan, 1978).

Öğretici Filmler Merkezi (ÖFM) kurulmasıyla birlikte 1951 yılına gelindiğinde uzaktan eğitim fikri teorik olmaktan farklı olarak aktif hâlde ülke gündemine gelmiştir. Öğretici Filmler Merkezinin kurulması eğitim süreçlerine teknolojiyi dâhil etmek açısından önemli bir gelişme olarak görülmektedir. Aksaray’da 1953 yılında FONO yabancı dil eğitimi vermiştir. FONO uzaktan eğitimi sistematik bir şekilde veren ilk kurum olmuş ve Açık Öğretim Okulu ve Açık öğretim Fakültesinin kuruluşunda yıllar önce faaliyetlerine başlamıştır (Bozkurt, 2017). “Köyün Saati” adlı program 1954 yılında geniş çiftçi kitlelerine hızlı bir şekilde ve az maliyetle ulaşabilmek için yayınlanan ilk eğitsel radyo programı olmuştur (Karataş ve Kılıç Çakmak, 2020).

II. Dönem (1956-1975) Yazışarak: Mektupla

Uzaktan eğitimin aktif olarak ilk uygulaması 1956 yılında gerçekleşmiştir. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi tarafından banka çalışanlarına mesleki gelişim sağlamak amacıyla açılmış olan bankacılık kursunda mektup ile uzaktan eğitim verilmiştir. Kursiyerler verilen ödevlere ve yapılan değerlendirme sınavlarına yönelik geri bildirimleri de mektup aracılığıyla almışlardır (İşman, 2022). Millî Eğitim Bakanlığı 1960 yılında teknik konularda öğretim yapmak için Mektupla Öğretim Merkezini kurmuştur. Daha sonra 1964 senesinde Anayasa değişikliği ile TRT eğitsel ağırlıklı yayınlara başlamıştır (İşman, 1998'den akt. Arat ve Bakan, 2011). Uzaktan eğitimin yükseköğretim kurumlarında uygulamaya konulması ilk olarak 1974 senesinde Mektupla Yüksek Öğretim Merkezi'nin kurulmasıyla başlamıştır. Mektupla Yüksek Öğretim Merkezi'nin amaçları arasında kalkınma ve ekonomik büyümenin gerektirdiği insan gücünü yetiştirmek, yükseköğretim kurumlarındaki birikimleri ortadan kaldırmak, iletişim teknolojilerinden faydalanmak, daha fazla kitleye eğitim olanağı sağlamak ve eğitimin etkili ve verimli olmasını sağlamak yer almaktadır (Toker Gökçe, 2008).

YAYKUR (Yaygın Yükseköğretim Kurumu) 1975 yılında kalkınma planında yer alan hedefleri gerçekleştirmek ve nitelikli insan gücünün artırmak amacıyla kurulmuştur. Lise ve dengi öğretim kurumlarından mezun olan öğrencilere modern eğitim teknolojilerinin fırsatlarından yararlanarak öğrenim desteği sağlamak ve bunun katkısıyla üniversitelerin örgün eğitim programlarında meydana gelen yığılmayı ortadan kaldırmayı amaçlamıştır. Diğer hedef ise ön lisans programları düzeyinde eğitim vererek ara eleman olarak insan gücü yetiştirmektir (Kaya, 2002).

III. Dönem (1976-1995) Görsel-İşitsel araçlarla: Radyo-Televizyon

Uzaktan eğitim 1976-1995 yılları arasındaki dönemde radyo ve televizyonlar aracılığı ile sürdürülmüştür. 1982 senesinde yükseköğretim seviyesinde tek eğitim kurumu olan Açık Öğretim Fakültesi kurulmuştur. Açık Öğretim Fakültesi'nin eğitimi ise radyo televizyon yayınlarıyla desteklenmiştir (Arat ve Bakan, 2011). Yine 1982 yılında çıkartılan 2547 sayılı yasa ile yükseköğretim kademelerinde uzaktan eğitim sağlama görevi üniversitelere verilmiştir. Uzaktan eğitim yapma görevini 1983 yılında ise Anadolu Üniversitesi üstlenmiştir. Açık Öğretim Fakültesi televizyon okulu

ve radyo dersleri ile talep eden herkese uzaktan eğitim fırsatı sağlanmıştır. İktisat ve İş İdaresi adıyla 1982-1983 yıllarında iki alanda başlayan program, 1989-1990 eğitim öğretim yılında Eğitim Ön lisans ve Batı Avrupa ve Turizm Eğitim programlarını uzaktan eğitim sistemi aracılığıyla yürütmüştür (Kaya, 2002).

IV. Dönem (1996-...) Bilişim tabanlı: İnternet-Web

ODTÜ Enformatik Enstitüsün liderliğinde 1996 yılında internet ile uzaktan eğitim uygulamaları gerçekleştirilmiştir. Web Tabanlı Eş Zamanlı Eğitim'i uzaktan eğitim kapsamında kullanan ilk yükseköğretim kurumu ODTÜ olmuştur (Toker Gökçe, 2008). Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü kapsamında 1992 yılında açık öğretim lisesinin, 1997 yılında ise açık ilköğretim okulunun açılmasıyla eğitim imkânı olmayan kişilere herhangi bir yaş sınırlaması olmaksızın uzaktan eğitim olanağı sunulmuştur (Kör vd., 2013). Uzaktan eğitimle ilgili gelişmeler sürekli olarak devamlılığını sürdürmüştür. YÖK tarafından 1999 yılında yayınlanan 23906 sayılı Resmî Gazetede üniversitelerarası iletişim ve bilgi teknolojilerine dayalı uzaktan yükseköğretim yönetmeliği yayımlanmıştır. Yine YÖK tarafından 2000 yılında 23980 sayılı resmî gazetede üniversitelerarası bilişim milli komitesi yönetmeliği yayımlanmıştır (Tulunay Ateş, 2014). Yayımlanan bu yönetmelikle web tabanlı araçlar aracılığıyla lisans, ön lisans ve yüksek lisans programları oluşturulmuş ve uzaktan eğitim yükseköğretimde yürütülen eğitim öğretim faaliyetlerinde önemli bir yere sahip olmuştur. Bu dönemden sonra pek çok yükseköğretim kurumunda uzaktan eğitim yöntemiyle öğretim yapan Açık öğretim fakülteleri kurulmuştur (Güngör, Görgülü ve Küçükali, 2023). Günümüzde ise tüm bölümlerde ortak zorunlu dersler ve sertifika programları da uzaktan eğitim sistemiyle gerçekleştirilebilmektedir (Meriçelli, Taşdemir ve Uluyol, 2014). Mektup ve farklı basılı materyallerin farklı mekânlardaki öğrenenlere iletilmesiyle başlayan uzaktan eğitim, çoklu ortam materyallerinin kullanılması ve eğitsel bilgisayar yazılımlarının kullanımı ile gelişmiş, internetin ortaya çıkması ve kullanım alanının yaygınlaşmasıyla Web tabanlı eğitime dönüşmektedir. Günümüzde uzaktan eğitim programlarında posta yolu ile iletişimin ciddi oranda azalarak öğrenme-öğretme sürecinin daha çok bilgisayar ortamlarında gerçekleştirildiği görülmektedir (Yanpar Yelken, 2019). Yaşadığımız küresel bir salgın olan COVID-19, tüm eğitim kurum ve kuruluşlarının eğitim sistemine gereken önemi

vermesi gerektiğini, sürekli gelişen ve değişen teknoloji göz önüne alındığında eğitim kurumlarının uzaktan eğitime önem verdiği ölçüde ayakta kalabileceklerini göstermiştir (İşman, 2022).

2.10. Eğitimde Geleceğin Teknolojileri

Günümüzde uzaktan eğitim teknolojileri; uydular, fiber kablolar, bilgisayar ve televizyonlar gibi iletişim teknolojileri kullanılarak sağlanmaktadır. Uzaktan eğitim uzmanları ise uzaktan eğitimin çift yönlü iletişim teknolojileri kullanılarak uygulanması gerektiğini belirtmiştir. Bu sistemin sağlanabilmesi için ise uydu teknolojilerine ihtiyaç duyulmaktadır (İşman, 2022).

2.10.1. Ters Yüz Edilmiş Sınıf

Ters yüz edilmiş sınıf modeli, sınıf içi etkileşim içerisinde yapılan grup aktiviteleri ve bilgisayar teknolojilerinin kullanılması ile bireysel öğrenme sağlanması sonucu iki faktörden oluşan bir eğitimsel yöntemdir (Bishop ve Verleger, 2013). Geleneksel öğrenmeden farklı olarak ters yüz edilmiş sınıf modelinde öğrenme, teknoloji yardımıyla sınıf dışına çıkarak bireyin öğrenme alanına taşınmaktadır. Sınıf ortamı ise, daha önceden öğrenilmiş bilginin pekiştirilip eksiklerinin giderildiği bir uygulama alanına dönüşmektedir (Sever, 2014). Bu modelde öğrenme sorumluluğunu hem eğitmen hem öğrenci birlikte üstlenmektedir. Öğrencilere video ders materyalini ders öncesinden kendilerinin incelemesi görevi verilerek sınıf içi zaman tartışma, analiz ve problem çözme faaliyetlerine ayrılmaktadır (Youngkin, 2014).

2.10.2. Sanal Laboratuvar Uygulamaları

Laboratuvarlar her zaman mühendislik eğitiminin ayrılmaz bir parçası olmuştur. Ancak Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin (BİT) hızla büyümesi, artık sanal laboratuvarların fiziksel veya gerçek laboratuvarlara alternatif olarak veya tamamlayıcı olarak kullanılmasını mümkün kılmaktadır (Muthusamy, Kumar ve Latif, 2005). Geleneksel laboratuvarlara güçlü bir alternatif olarak üç boyutlu laboratuvarlar tasarlanmıştır. Son yıllarda gelişen yazılım ve grafik teknolojileriyle ileri seviyede

gerçekçi ve fiziksel olarak mekândaymış gibi hissettiren sanal laboratuvarlar yapılabilmektedir (Çivril, 2018). Aynı zamanda sanal laboratuvar uygulamalarında, öğrenenlerin öğrenme deneyimlerini gerçekleştirebilmeleri için kendi hızlarında öğrenme fırsatı sağlanmaktadır.

Geleneksel laboratuvar ortamlarında öğrenme gerçekleşebilmesi için sınırlı bir zaman bulunurken sanal laboratuvar uygulamalarında böyle bir sınırlılık bulunmamaktadır. Bu laboratuvarlar öğrenenlere deneyleri tekrar etme, deney düzeneklerini oluşturma, farklı durumları test etme, deneylerini tekrar etme ve hatalarının sonuçlarının farkına varmaları konularında esneklik sağlamaktadır (Finkelstein, Adams, Keller, Kohl, Perkins, Podolefsky ve Reid, 2005). Sanal laboratuvar uygulamaları, yüksek etkileşime dayalı çoklu ortam desteği sağlayan işbirlikçi öğrenme imkânı sağlayarak öğrenenlerin problem çözme becerilerini geliştirme konusunda yapılandırmacı öğrenmeyi destekleyen bir öğrenme aracı olarak görülmektedir (Şahin, 2006).

2.10.3. Sanal gerçeklik (Virtual Reality)

Sanal gerçeklik, bilgisayar aracılığı ile oluşturulan üç boyutlu animasyonların ve resimlerin teknolojik araçlarla bireylerin zihinlerinde gerçek bir ortamdaymış gibi hissettirmesidir. Aynı zamanda sanal gerçeklik teknolojisi bireylere ortamda bulunan objelerle etkileşimde bulunma olanağı sağlamaktadır. Sanal gerçeklik uygulamaları günümüzde Fen, Matematik, Tıp eğitimi ile Askeri ve Havayolu Endüstrisinde kullanılmaya başlanmıştır. Aynı zamanda geleneksel eğitim yöntemlerine farklı bir bakış açısı getirmektedir (Çavaş, Huyugüzel Çavaş ve Taşkın Can, 2004). Sanal gerçeklik uygulamaları sayesinde öğrencinin deneyerek gerçek bilgiyi öğrenmesine katkı sağlayarak etkili öğrenme imkânı tanınması amaçlanmaktadır. Sanal gerçeklik uygulamalarında en belirleyici faktörler; kaliteli bilgisayar sistemlerinin kullanılması, internet bağlantı hızı ve maliyetidir (Bayraktar ve Kaleli, 2007).

2.10.4. Metavers

Sürekli olarak gelişen iletişim ortam ve teknolojilerinin gündelik yaşamda etkisini göstermesi yeni kavram ve olguların ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Metavers

kavramı da son yıllarda ortaya çıkmış bu yeni kavramlara verilebilecek en güzel örnektir. Metavers tüm dijital dünyaların birleştiği sanal bir evrendir (Çelik, 2022). Sanal dünya ekseninde eğitim ortamlarının önemli olduğu COVID-19 salgın döneminde okulların kapalı olmasıyla derinden hissedilmiştir (Göçen, 2022). COVID-19 salgın dönemi uzaktan öğrenme sistemlerinin uygulamalı derslerin işleyişinde eksik kalmıştır. Bu dönemde ortaya çıkan eksikliklerin giderilmesinin çözümü sanal ve artırılmış gerçeklik uygulamalarının geliştirilmesiyle mümkündür (Süleymanoğulları, Özdemir, Bayraktar ve Vural, 2022).

2.11. Pandemi Sürecinde Yükseköğretimde Uzaktan Eğitim

Teknolojinin hızla gelişmesine paralel olarak süreç içerisinde uzaktan eğitim değişim ve gelişim göstererek bugünkü noktaya gelmiştir. Uzaktan eğitim modeli eğitim öğretim faaliyetlerinde niteliği artırmak için belli oranda kullanılmaktaydı. Bir sağlık sorunu olarak 2019 yılında ortaya çıkan COVID-19 salgınının kısa sürede küresel bir durum hâline gelmesiyle uzaktan eğitime yönelik büyük oranda artış gösterdi. Salgının bulaşıcılık faktörü nedeniyle yüz yüze eğitime ara verilerek eğitim öğretim faaliyetlerine uzaktan eğitim modeli ile devam edilmiştir (WHO, 2020). COVID-19 salgınının ülkemizde de etkisini göstermeye başlamasıyla birlikte yükseköğretim kurumları kendi dijital olanakları ölçüsünde 18 Mart 2020’de uzaktan eğitim sürecine başlamıştır. Dijital olanakları yeterli düzeyde olmayan üniversiteler içerik ihtiyaçlarını Anadolu Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi bünyesindeki ders havuzlarından karşılamıştır (YÖK, 2020a).

Üniversitelerde uzaktan eğitime geçilmesinin akabinde, yükseköğretim kurumu tarafından “Uzaktan Eğitimde Kalite Güvencesi Ölçütleri ve Değerlendirme Rehberi 2020” yayımlanmıştır. Bu rehberin amacı, COVID-19 salgını ile yükseköğretim kurumlarında uygulanan uzaktan ve karma eğitim faaliyetlerine ilişkin kalite süreçleri değerlendirmesine yol göstermektir. Bu rehberde, üniversitelerin bu dönemde öğrencilere kazandırılması hedeflenen kazanımlardan taviz vermeden sağlıklı bir şekilde uzaktan eğitim faaliyetlerini sürdürmeleri istenmiştir. Bu rehberde kalite güvence sistemi, yönetim sistemi ve eğitim öğretim sistemi yer almaktadır. Kalite güvence sistemi, üniversitelerden beklenen uzaktan eğitim hizmetlerinin niteliğini geliştirici ve uzaktan eğitim imkânları ile yüz yüze eğitim hizmetlerinin niteliğini

arttıracak stratejik hedef ve amaçların belirlenmesini, öğrenciyi merkeze alan öğrenci ve öğretim elemanı kapsamında sürdürülebilir politikaların belirlenmesini, üniversitelerin hedef ve performans göstergeleri tanımlamalarını kapsamaktadır. Yönetim sistemi, süreç yönetimi ve bilgi güvenliği ve güvenilirliği boyutlarından oluşmaktadır. Eğitim öğretim sisteminde ise, programların tasarım ve onayı, öğrenci kabulü ve gelişimi, öğrenci merkezli öğrenme öğretme ve değerlendirme, öğretim elemanları yetkinliği, program çıktılarının izlenmesi ve güncellenmesi, öğrenme kaynakları yer almaktadır. Öğrenme kaynakları, üniversitelerin eğitim-öğretim ihtiyaçlarını tamamıyla karşılayabilen, kampüs ortamında işleyişin sürdürülebileceği, kayıtların kampüs içinde depolayabilen, kurumun kullandığı diğer bilgi yönetim sistemleriyle uyumlu ve bütüncül bir şekilde çalışabilen, senkron ve asenkron öğrenme imkânlarının yanında, çoklu ortam içerik geliştirme, hizmet içi eğitim, ölçme değerlendirme, sınıf oluşturma ve yönetme modüllerine sahip olmalıdır (YÖKAK, 2020a).

COVID-19 salgını boyunca yükseköğretim kurumlarında açılan programlar ve kullanmış oldukları öğrenme kaynakları aşağıdaki Tablo 1’de belirtilmiştir.

Tablo 1: Pandemi sürecinde yükseköğretim kurumlarında açılan programlar ve kullanmış oldukları öğrenme kaynakları (Kaçan ve Gelen, 2020)

Kurum	Açılan Programlar	Kullanılan Teknoloji
Anadolu Üniversitesi	Ön Lisans *Lisans *Yüksek Lisans *Sertifika Programı	*Adobe Presenter *Adobe Connect *Blackboard Learn
Adıyaman Üniversitesi	5i Ortak Dersler *Sertifika Programları	*ALMS
Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi	*5i Ortak Dersler	* Ticari yazılımlı ÖYS
Akdeniz Üniversitesi	*Ön Lisans *Yüksek Lisans *Sertifika Programları *Lisans Online Tıp Eğitimi	*ALMS
Ankara Üniversitesi	*5i Ortak Dersler *Ön Lisans *Lisans Tamamlama *Yüksek Lisans *Sertifika Programlar	*Moodle *Openmeetings *Scorm
Amasya Üniversitesi	*5i Ortak Dersler *Ön Lisans *Sertifika Programları *Yüksek Lisans * Lisans Tamamlama	* Ticari yazılımlı ÖYS
Atatürk Üniversitesi	*5i Ortak Dersler *Lisans Tamamlama * Yüksek Lisans *Sertifika Programları	*AÜ tarafından geliştirilen ALMS kullanılmaktadır.
Atılım Üniversitesi	* Ön Lisans * Yüksek Lisans	*Moodle
Avrasya Üniversitesi	*5i Ortak Dersler	*Moodle

Başkent Üniversitesi	*5i Ortak Dersler * Ön Lisans	*Moodle *Adobe Connect
Bayburt Üniversitesi	*5i Ortak Dersler *Lisans Tamamlama	* Ticari yazılımlı ÖYS
Beykent Üniversitesi	*Ön Lisans *Lisans, *Yüksek Lisans	*Adobe Connect
Bilkent Üniversitesi	*Lisans düzeyinde bazı dersler uzaktan eğitimle verilmektedir.	*Stars *Moodle
Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi	*5i Ortak dersler	*SOFRA tarafından geliştirilen yazılım)
Bülent Ecevit Üniversitesi	*5i Ortak Dersler * Lisans Tamamlama *Yüksek Lisans *Sertifika Programları *Kurs Programları	*Moodle
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	* Lisans *Ön Lisans *Yüksek Lisans *Sertifika Programları	*Moodle
Celal Bayar Üniversitesi	*5i Ortak Dersler *Lisans, *Yüksek Lisans * Ön Lisans *Kurs Programları	ALMS
Çukurova Üniversitesi	*Lisans *Ön Lisans	*Moodle *Adobe Connect
Dicle Üniversitesi	*Yüksek Lisans *5i Ortak Dersler * Lisans *Lisans Tamamlama *Sertifika Programları	*Moodle
Dokuz Eylül Üniversitesi	* Ön Lisans *Lisans Tamamlama *Yüksek Lisans	*DE-ÖYS (Dokuz Eylül Üniversitesinin geliştirmiş olduğu öğrenci yönetim sistemi)
Ege Üniversitesi	*5i Ortak Dersler *Ön Lisans *Lisans Tamamlama *Yüksek Lisans	*Adobe Connect *Moodle
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	*Yüksek Lisans	*Adobe Connect *Moodle
Erzincan Üniversitesi	*5i Ortak Dersler *Ön Lisans	*Perculus *Toltek LMS
Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi	*5i Ortak dersler *Formasyon	* Üniversitesinin geliştirmiş olduğu ÖYS
Gazi Üniversitesi	*5i Ortak Dersler *Yüksek Lisans *Sertifika Programları	*Moodle
Girne Üniversitesi	*5i Ortak Dersler	*Moodle
Gaziantep Üniversitesi	*Yüksek Lisans *Sertifika Programları	*Moodle
Giresun Üniversitesi	*5i Ortak Dersler	*Moodle *Adobe Connect
Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi	Bazı Ortak Dersler (3 ders) *Yüksek Lisans	*ALMS
Hacettepe Üniversitesi	*5i Ortak Dersler *Yüksek Lisans *Sertifika Programları	*Blackboard
Harran Üniversitesi	*5i Ortak Dersler	Ünv. tarafından geliştirilen ÖYS
İnönü Üniversitesi	*Lisans *Lisans Tamamlama *Ön Lisans *Yüksek Lisans	*Adobe Acrobat *Connect Pro
Işık Üniversitesi	*Yüksek Lisans	*Moodle *Blackboard

İstanbul Üniversitesi	*Lisans *Ön Lisans *Lisans Tamamlama	*Adobe Connect Center (Canlı Ders Sistemi) *Moodle (ÖYS)
İstanbul Aydın Üniversitesi	*Ön Lisans *Yüksek Lisans	*Connect Pro *Meeting
İstanbul Arel Üniversitesi	*5i Ortak Dersler *Yüksek Lisans	*Adobe Connect Center (Canlı Ders Sistemi) *Moodle (ÖYS)
İstanbul Bilgi Üniversitesi	*5i Ortak Dersler *Yüksek Lisans	*Blackboard *Moodle
İstanbul Kültür Üniversitesi	*Yüksek Lisans	* Sakai * Adobe Connect
İstanbul Medipol Üniversitesi	*5i Ortak Dersler *Yüksek Lisans	*Moodle *Youtube
İstanbul Altınbaş Üniversitesi	*5i Ortak Dersler	*Moodle *Adobe Connect
İstanbul Rumeli Üniversitesi	*5i Ortak Dersler *Yüksek Lisans	*ALMS
İstinye Üniversitesi	*5i Ortak Dersler *Ön Lisans	* Perculus
İzmir Ekonomi Üniversitesi	*Yüksek Lisans	*Blackboard *Moodle
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	*Ön Lisans *Lisans Tamamlama *Yüksek Lisans	*ALMS
Karadeniz Teknik Üniversitesi	*5i Ortak Dersler *Lisans Tamamlama *Yüksek Lisans *Sertifika Programları	*Adobe Connect *Moodle
Karabük Üniversitesi	*Ön Lisans *5i Ortak Dersler *Lisans *Yüksek Lisans *Sertifika Programları	*Moodle *Adobe Connect *Teams
Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi	*5i Ortak Dersler	*ALMS
Kastamonu Üniversitesi	*Ön Lisans *Lisans *Yüksek Lisans	*Adobe Connet
Kırıkkale Üniversitesi	*5i Ortak Dersler *Ön Lisans *Lisans Tamamlama *Sertifika Programları	*Adobe Connect Center (Canlı Ders Sistemi)
Kocaeli Üniversitesi	*5i Ortak Dersler *Ön Lisans *Lisans *Yüksek Lisans	*Kocaeli Ün. Tarafından geliştirilen ÖYS
Maltepe Üniversitesi	*Yüksek Lisans	*Üniversite Tarafından geliştirilen MUDES *blackboard
Marmara Üniversitesi	*5i Ortak Dersler *Ön Lisans *Yüksek Lisans *Sertifika Programları	*Moodle *Akademik LMS
Mardin Artuklu Üniversitesi	*5i Ortak Dersler *Ön Lisans *Yüksek Lisans *Sertifika Programları	*Moodle *Adobe Connect
Mersin Üniversitesi	*Ön Lisans	*Moodle
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	*Yüksek Lisans *5i Ortak dersler	*Ünv. Tarafından geliştirilen ÖYS
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	*5i Ortak Dersler	*Moodle
Muş Alparslan Üniversitesi	*Lisans Tamamlama *Ön Lisans	*ALMS
Namık Kemal Üniversitesi	*5i Ortak dersler *Ön Lisans *Lisans *Yüksek Lisans *Sertifika Programları	*ALMS

ODTÜ	* Sertifika Programları *Internete Dayalı Eğitim Asenkron (IDEA) *ODTÜ Class	*Moodle
Okan Üniversitesi	*5i Ortak Dersler *Lisans *Ön Lisans *Yüksek Lisans	*Blackboard
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	*5i Ortak Dersler *Lisans Tamamlama *Yüksek Lisans * Sertifika Programları	*Moodle
Ordu Üniversitesi	*5i Ortak Dersler	* Üniversitenin kendi geliştirdiği ÖYS *Adobe Connect
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi	*5i Ortak Dersler *Yüksek Lisans	*Moodle
Sakarya Üniversitesi	*5i Ortak Dersler *Ön Lisans *Yüksek Lisans * Sertifika Programları	*Moodle
Selçuk Üniversitesi	*Yüksek Lisans * Sertifika Programları	*ALMS
Süleyman Demirel Üniversitesi	*5i Ortak Dersler *Ön Lisans	Moodle *Adobe Connect
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	*5i Ortak Dersler *Lisans Tamamlama	*ToltekLMS
Sinop Üniversitesi	*5i Ortak Dersler	*ALMS
Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi	*Lisans Tamamlama *5i Ortak Dersler	*Ünv. tarafından geliştirilen ÖYS
Uludağ Üniversitesi	*Sertifika Programları	*Perculus *ToltekLMS
Yalova Üniversitesi	*5i Ortak Dersler	*İdea Learning Portal *Management System
Yıldız Teknik Üniversitesi	*5i Ortak Dersler * Sertifika Programları	*Adobe Connect Center (Canlı Ders Sistemi)
Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	*5i Ortak Dersler	*Moodle
Yüzüncü Yıl Üniversitesi	*5i Ortak Dersler *Yüksek Lisans * Sertifika Programları	*YUZEM tarafından geliştirilen ÖYS

Tablo 1'deki bulgular incelendiğinde, 59'u devlet 16'sı vakıf olmak üzere toplam 75 üniversitede ön lisans, lisans, yüksek lisans, düzeyinde programlar ve 5i ortak dersler ve sertifika programlarının açılmış olduğu görülmektedir. Uzaktan eğitim süreci boyunca kullanılan öğrenme kaynaklarına bakıldığında, üniversitelerin kendi geliştirdikleri öğrenci yönetim sistemleri, açık kaynak kodlu öğrenci yönetim sistemleri ve ticari amaçlı olarak geliştirilen ve satışa sunulan öğrenci yönetim sistemlerinin kullanılmış olduğu görülmektedir. Tablodaki veriler doğrultusunda en çok kullanılan ilk üç yazılım Moodle, Adobe Connect ve ALMS yazılımlarıdır.

Salgın döneminde üniversitelerin %96,15'i eğitim öğretim faaliyetlerini tamamen internet üzerinden sürdürürken, %3,85'i kısmen yüz yüze eğitime devam etmiştir. Üniversitelerin %60'ı öğrencileri için gerekli nitelik ve nicelikte öğrenme kaynağına, bununla birlikte erişim desteğine sahip olduklarını belirtirken, %4'ü ise

öğrenme kaynağının yeterli düzeyde olmadığını bildirmişlerdir. Yükseköğretim kurumlarının %71'i öğrenci merkezli eğitim öğretim strateji ve yöntemleri kullanmıştır. Öğretimin ölçme değerlendirme boyutunda üniversitelerin %84,62'si bütüncül sistemin etkili bir şekilde işleyişine yönelik planlamalar yapmıştır. Üniversitelerin %32,05'i birden fazla öğrenme yönetim sisteminden faydalanarak ölçme ve değerlendirme alternatiflerini farklılaştırırken, %20,61'i öğrenme yönetim sistemi imkânlarının yanında çeşitli dijital ölçme araçlarından faydalanmıştır. %5,13'ü ise, kendi bünyelerinde geliştirdikleri uzaktan ölçme ve değerlendirme sistemlerini kullanmıştır. Uzaktan ölçme değerlendirme sürecinde öğretim elemanı ve öğrencilerin süreçteki işleyişe yönelik görev ve sorumluluklarını açıklayan yönergeler oluşturulmuştur.

Uzaktan gerçekleştirilecek olan sınavların güvenliğine yönelik ise bazı tedbirler alınmıştır. Bu tedbirler soru çeşitliliğinin artırılması, öğrenci hareketliliğinin izlenmesi, sınavların kayıt altına alınması, güvenli yazılım ve araçlar kullanılmasıdır. Öğretim elemanlarının uzaktan eğitim yetkinlerini artırmak için üniversitelerin %78'i hizmet içi eğitimler gerçekleştirirken, %22'si ise geliştirdikleri yönerge, kılavuz, materyal ve dokümanları öğretim elemanlarıyla paylaşmıştır (YÖKAK, 2020b).

COVID-19 salgınına yönelik olarak alınan tedbirler kapsamında aşılardan yaygınlaşması sonucu 2021-2022 eğitim-öğretim yılında yüz yüze eğitime geçilmiştir. Yüz yüze eğitime geçilmesine ek olarak, üniversite senatolarının uygun görmesi ve Yükseköğretim Kurulu'na bildirilmesi koşulu ile derslerin %40'a kadarının uzaktan eğitimle verilebileceği belirtilmiştir (YÖK, 2020b). Fakat ülkemiz 6 Şubat 2023 tarihli Kahramanmaraş merkezli yaşanan 7,9 ve 7,6 büyüklüğünde iki deprem ile sarsılmıştır. Bu depremlerden 11 ile yaklaşık 15 milyon insan etkilenmiştir (TCCSBB, 2023). Yaşanan bu deprem sonucunda içerisinde kamu kurum ve kuruluşlarının ve eğitim kurumlarının da yer aldığı yaklaşık 2 milyon bina yıkılmış veya kullanılmaz hâle gelmiştir. Bölgede yaşayan insanların barınma sorunu sonucunda öğrenci yurtları depremden etkilenen kişilere tahsil edilmiştir. Hem depreme tanıklık eden öğrencilerin eğitiminin sürekliliğini sağlamak hem de öğrencilerin rehabilitasyonu için YÖK 2022-2023 eğitim öğretim yılının bahar döneminin zorunlu olarak uzaktan eğitimle tamamlanması kararı almıştır. Böylece COVID-19 salgınından sonra üniversiteler tekrardan zorunlu olarak uzaktan eğitime başlamıştır (Fıratlı Türker, 2023).

2.12. Karabük Üniversitesinde Uzaktan Eğitim

Karabük Üniversitesi tarafından uzaktan eğitim faaliyetlerini gerçekleştirmek amacıyla Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi (KBUZEM) kurulmuştur. KBUZEM iletişim teknolojilerinin kullanılmasıyla etkin ve verimli bir eğitim ortamı oluşturarak, bazı engellerden kaynaklı örgün eğitime devam edemeyen kişilerin meslek hayatlarındaki verimliliklerini artırmayı, zaman ve mekân kısıtlamasını ortadan kaldırmayı, teknolojinin sağladığı çoklu ve etkileşimli ortam ile akademik başarıyı arttırmayı, uzaktan eğitim konusunda AR-GE çalışmaları yapmayı amaçlamaktadır. Uzaktan eğitim eş zamanlı veya eş zamansız sunumlarla yapılmaktadır. KBUZEM’ de ön lisans, lisans tamamlama, lisans ve yüksek lisans programlarında uzaktan eğitim verilmektedir. Aynı zamanda kurs, seminer ve sertifika programlarına da uzaktan eğitim ile verilmektedir. Ayrıca ön lisans ve tezsiz yüksek lisans programlarıyla, İş Güvenliği ve Sağlığı Eğitimi, Siber Güvenliğe Giriş Eğitimi, Sanat Terapisi, Bebek Kütüphanesi Uygulayıcısı Eğitimi, Aile Danışmanlığı, Yeni Nesil Liderlik gibi sertifika programları tamamen uzaktan eğitim modeli kullanılarak verilmektedir (KBUZEM, 2023a).

KBUZEM’ de COVID-19 salgınından önce tüm programlarda toplam 779 ders verilirken, COVID-19 döneminde 7623 ders verilmiştir. COVID-19 salgınından sonra da uzaktan eğitim dersleri verilmeye devam etmiş ve toplamda 8443 ders verilmiştir. Kahramanmaraşlı yaşanan depremle birlikte ise uzaktan eğitimle verilen ders sayısı 9076 ya yükselmiştir. Aynı zamanda örgün programlarda okutulan Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi, Türk Dili, Yabancı Dil ve Üniversite Seçmeli dersleri de uzaktan öğretim yöntemiyle verilmektedir (KBUZEM, 2023b).

2.13. Okul Etkililiği

“Etkililik (effectiveness)” kavramı, eskilere dayanmaktadır. Barnard etkililiği, “örgütün amaçlarına ulaşma derecesi” olarak açıklamıştır (Barnard, 1938). Okullarda etkililik anlayışı esas olarak Carrol’ un 1960’larda başlayan “Okulda Öğrenme Modeli” ve bu modeli temel alan Bloom’un (1979) “Tam Öğrenme Modeli” nden etkilenmiştir. Bloom, planlı ve duyarlı bir şekilde işe girilmesi hâlinde, neredeyse bütün öğrencilerin okullarda öğretilmek istenen yeni davranışların tamamını

öğrenebileceklerini savunmaktadır. Etkili okul hareketinde temel anlayış okulların çocukların gelişimi üzerinde büyük etkileri olduğu ve basitçe söylemek gerekirse, okulların öğrenci başarısında bir fark yarattığı ana fikrine dayanmaktadır (Reynolds ve Creemers, 1990). Günümüzde eğitim kurumlarına farklı bakan yaklaşımlardan bir tanesi etkili okullardır. Etkili okul felsefesi bütün öğrencilerin eğitimin hedeflerine ulaşabileceği ve öğrenebileceği anlayışına dayanmaktadır (Özdemir, 2019). Etkili okullarda bütün öğrencilerin öğrenebileceği anlayışının yanı sıra bütün öğretmenlerin de öğretebileceği anlayışı üzerine kurulmuştur. Etkili okulda, personelin tüm öğrencilerin başarılı olabileceğine inandığı ve gösterdiği yüksek beklentilerin olduğu bir iklim vardır (Lezotte, 1999). Eğitim sisteminin etkili bir şekilde işleyip işlemediği, öğrencilerin hedeflenen kazanımlara ulaşip ulaşmadığı nitelikli ölçme değerlendirme uygulamalarıyla belirlenir. Ölçme araçlarının nitelikli olması eğitimde niteliğin artmasına katkı sağlanmaktadır (Demirtaşlı, 2017).

Araştırmalara bakıldığında etkili okullarda öğretmen ve öğrenciler temel kaynaklar olurken, fiziksel imkânlar, sınıfın büyüklüğü, öğretim yöntem ve stratejileri ikincil kaynaklar olmuştur (Balcı, 2014). Buna ek olarak etkili okullar, optimum düzeyde öğrencilerinin başarısını sağlamak için fiziki ortamları, öğretim materyallerini ve okulun tüm kaynaklarını, etkili ve verimli bir şekilde kullanırlar. Öğrencilerin, bilişsel yönden gelişimi kadar duyuşsal yönden gelişmeleri de önemlidir (Özdemir ve Sezgin, 2002). Etkili okullarda, okulların birincil amaçları öğretmektir. Başarı, öğrencinin o disiplinin bilgisine veya becerisine ne kadar hâkim olduğuyla ölçülmektedir. Okullar, öğretimin gerçekleştiği ve öğrenmenin gerçekleştiği genel ortamı sağlamakla görevlidir. Okullar bir bütün olarak ele alınmalıdır, öğrenciler veya öğretim programları okul amaçlarına ulaşmak açısından bütüncül olarak ele alınmalıdır. Okulların etkili olması fiziki kaynaklardan çok okulun paydaşlarının tutum ve davranışlarına bağlıdır. Etkili bir okulda tüm paydaşlar, öğrencilerin başarı ve başarısızlığından sorumludur (Purkey ve Smith, 1983).

Etkili okulda, personelin öğretim hedeflerine, önceliklerine, değerlendirme prosedürlerine ve hesap verebilirliğe ilişkin bir anlayışı ve bağlılığı paylaştığı, açıkça ifade edilmiş bir okul vizyonu/misyonu vardır. Okulun tüm paydaşları, öğrencilerin okulun temel müfredat hedeflerini öğrenmelerinin sorumluluğunu kabul etmektedir (Lezotte, 1999). Okulun tüm paydaşları tarafından okulun amaçları ve değerleri konusunda ortak bir fikir oluşturulduğunda aynı zamanda bunu tutarlı ve iş birliği

içinde karar verme yöntemleriyle uygulamaya koyduklarında okullar daha etkili olmaktadır. Öğrenme ortamları ve özellikleri olumlu okul iklimi, düzenli atmosfer ve çekici bir çalışma ortamı okulları etkili yapan diğer faktörler arasında yer almaktadır (Sammons vd., 1995). Güvenli bir okul ortamının oluşması, öğrencilerin öğretmenlerin ve tüm okul personelinin kendini güvende hissetmesi etkili bir eğitimin devamlılığının ön koşuludur (Pişkin, Öğülmüş ve Boysan, 2011).

Okulların temel amacı öğrenme ve öğretme üzerine odaklanmaktır. Öğrenme ve öğretme üzerine odaklanmış okullarda öğretmenler daha etkili olmaktadır. Bu odaklanma eğitimde sadece nicelik değil aynı zamanda diğer ölçümler açısından değerlendirilmelidir. Okulların ve öğretmenlerin öğrenmenin niceliğiyle birlikte niteliğine de odaklanması etkililik açısından hayati önem taşımaktadır. Eğitimcilerin kullandığı strateji ve stiller öğretimin niteliğini artırmakta ve etkili kılmaktadır. Öğretmenin kullandığı stiller ve uygulamalar, planlı programlı ve hedeflere uygun olarak yaptığı çalışmalar öğretmeni amaçlara götürecek faktörler arasındadır (Sammons vd., 1995). Etkili okullarda öğretmenler, öğrencilerin temel becerilerinin öğretimine önemli miktarda vakit ayırır ve öğrenciler öğretmen tarafından yönlendirilen, planlı öğrenme etkinliklerine katılmaktadır (Lezotte, 2001). Tüm dünyada, öğretmenlerin ve okulların performansını izlemek ve onlara iyileştirmeleri için veri sağlamak için eğitimde hesap verebilirlik sistemleri uygulamaya konmuştur. Veriler, hesap verebilirlik sistemlerinin merkezinde yer alır. Okullar, nasıl yaptıklarına dair bir hesap vermek için veriler (öğrenci başarı verileri, öz değerlendirmelerden veya veli ve öğretmen anketlerinden elde edilen veriler gibi) üretir; bu veriler, dışarıdan tanımlanmış bazı hedeflere göre öğretmenlerin ve okulların performansını değerlendirmek için hesap verebilirlik sisteminin bir parçası olarak kullanılmaktadır (Ehren ve Swanborn, 2012).

2.13.1. Yükseköğretimde Etkililik

Yükseköğretim iki yıllık ve dört yıllık fakülteleri, üçüncü düzey eğitim kurumlarını ve enstitüleri kapsar. Toplumun yükseköğretim kurumlarından beklentileri ve bu kurumları işlevleri etkililiğin belirlenmesini sağlamaktadır. Yükseköğretim kurumlarının etkililik düzeylerini ölçmek için sistem düzeyi, kampus düzeyi ve sınıf düzeyi alt boyutlarından bahsedilebilir. Sistem düzeyinde politikacı yapıcılar,

yükseköğretim kurumlarında öğrencinin sahip olması gereken mesleki teknik ve yönetsel pozisyonlar için edinmesi gereken bilgi ve beceriler üzerine yoğunlaşmaktadır. Kampüs düzeyinde, bu düzeyde kaynak tahsisinde etkinliğinin sağlanması için modern iş yöntemlerinin kullanılması, kampüsler arası ortak çalışma etkileşimini yüksek düzeylere çıkarmak için disiplinler arası girişimlere ağırlık vermektir (Balcı, 2023). Sınıf düzeyinde ise asıl amaç öğrenci öğrenmesini sağlayan öğretimin düzenlenmesidir. Bu düzeyde odak nokta geleneksel yükseköğretim amaçlarında devamlılığın sağlanmasına ek olarak daha iyi öğrenme çıktıları için uygulamalı araştırmaların desteklenmesidir. Sınıf düzeyinde öğrencilerin 21.yy. becerilerinin yanında analitik ve eleştirel düşünme ve benzeri alanlarda araştırmaların desteklenmesi önemlidir. Öğrenme üzerinde etkili olan öğretim uygulamaları ve teknolojileri önemli noktalarıdır (Balcı, 2023).

COVID-19 salgını, eğitimde bugüne kadarki en büyük farklılaşmanın yaşanmasına neden olmuştur. Bu değişim e-öğrenmedir. E öğrenme ve karma eğitim anlayışı COVID-19 salgını sonrası dönemde de devam edecektir. Hatta gelecekte geleneksel üniversite modelinin bile ortadan kalkması olasıdır. Bu nedenle yükseköğretim kurumlarının bu öğretim biçimlerine hazır olması gerekecektir. Bu yeni gerçekliğin avantajları ve dezavantajları aşağıda tartışılmaktadır (Schuler, 2020).

Teknolojiyi benimsemek gereklidir: gelecekte de e-öğrenmenin öğretimde büyük oranda yer alacağı ortadadır. Teknoloji öğrencilere, iş birliği yapmak, iletişim kurmak ve 21. Yüzyılın iş hayatında var olmak adına gerekli olan bilgi ve becerileri sağlama fırsatı sunmuştur. Dezavantajına bakıldığında ise öğretmenlere, yüz yüze eğitime hazırlanmanın yanı sıra çevrimiçi modüllere de hazırlanma zorunluluğu oluşturacaktır.

Öğretmenlerin iş birliği yapması: öğretim de dijital iş birliği sağlanması meslektaşların ekip olarak uzaktan projelere katılım gösterebilmesi ve eğitim materyallerinin paylaşılabilir olması imkânı sağlayacaktır. Bu profesyonel iş birliği topluluklarını oluşturma konusunda zorluklar yaşanabilecektir.

Öğrenci ve meslektaşlarla ilişkileri geliştirme: sınıf duvarlarının ötesine geçilerek, farklı yerlerden misafir konuşmacılar derslere katılabilir ve öğrenciler farklı danışman ve rol modellere erişim imkânı bulabilmektedir.

Haklarından mahrum bırakılanların desteklenmesi: dezavantajlı grupların desteklenmesi COVID-19 sonrası dönemde de sürecektir. Bu konuda amaca yönelik ve adaletli eğitim sağlamak için yenilikçi yollar bulmak oldukça değerli olacaktır (Balcı, 2023). Bu bağlamda COVID-19 salgını sonrasında eğitim düzeyinde yaşanacak değişime dair tahminlere bakıldığında:

Harmanlanmış-hibrid-karma öğrenmenin artış göstermesi: uzaktan eğitim senkron ve asenkron modelleri yüz yüze eğitimle bütünleştiği noktada önemli faydalar sağlayacaktır. COVID-19 salgınından öğrendik ki dijital araçlar geleneksel eğitimin tamamlayıcısıdır.

Çevrimiçi eğitimin stratejik bir öncelik olması: COVID-19 salgının sağladığı kazanımlar neticesinde çevrimiçi öğrenmenin yükseköğretim kurumlarının stratejik planlamasının merkezinde yer alması mümkündür. Bu bağlamda yükseköğretim kurumlarının çevrimiçi eğitimi planlama, yönetme ve finanse etme şeklinde yeniliğe gideceği beklenebilir (Kim, 2020).

Günümüz koşullarında yükseköğretim kurumlarının etkili olabilmesi için öğretim elemanı ve öğrenci bağlamında bakıldığında öğretim üyelerinin öğretim pedagojisi yeterliliğini edinmiş olmaları gerekmekte ve öğretim ilke ve yöntemleri ve eğitim bilimleri alanlarına da hâkim olmaları gerekmektedir. Artan bilgi ve teknolojinin sağladığı imkânlar sayesinde bazen öğrenci öğretim elemanından daha hızlı bilgiye ulaşma imkânına sahip olabilmektedir. Bu nedenle öğretim elemanı alanıyla ilgili değişim ve gelişmeleri sürekli olarak takip etmek durumundadır. Öte yandan COVID-19 salgını göstermiştir ki öğretim elemanı geleneksel eğitim yanında kendini uzaktan eğitimde de geliştirmelidir. Öğrenciler ise öğrenme konusunda yatkınlıklarının ve eğilimlerinin farkına vararak öğrenmeyi öğrenme sorumluluğunu üstlenmelidir (Balcı, 2023).

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın deseni, örnekleme, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizleri hakkında bilgi verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Deseni

Pandemi sürecinde uygulanan zorunlu uzaktan eğitimin okul etkililiği bağlamında değerlendirilmesini amaçlayan bu çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseniyle tasarlanmıştır. Nitel araştırma, bireylerin deneyimlerini nasıl yorumlayıp ne anlamlar yüklediklerini ve dünyalarını nasıl yapılandırdıklarını anlamaya çalışan araştırma modelidir (Merriam ve Tisdell, 2016). Bir başka deyişle nitel araştırma, bireylerin oluşturdukları anlamları irdeleyerek alana özgü açıklama veya teori geliştirme sürecidir (Saban ve Ersoy, 2019). Nitel araştırma, problem durumunu bireylerin bakış açısından görebilmeyi aynı zamanda bu bakış açılarını meydana getiren sosyal yapı ve süreçleri anlamaya olanak sağlamaktadır. Aynı zamanda nitel araştırmalar, çalışma grubunun problem durumunun sürecine dair ne düşündükleriyle ilgilenmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Nitel araştırmalarda doğal ortamda oluşan olay, olgu ve davranışlar üzerine odaklanarak araştırma sürdürülür. Davranışlara veya davranışların meydana geldiği ortama müdahale edilmez. Bu şekilde davranışlar en doğru şekilde anlaşılabilir. Aynı zamanda davranışların anlaşılabilmesinde durumsal bağlam oldukça önemlidir. Bu nedenle araştırmacılar doğrudan sahaya gider ve veri toplarlar (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2020). Problemlerin farklı boyutlarıyla irdelenmesine olanak sağlayan nitel araştırmalar, eğitim araştırmalarında kullanılan yöntemlerdendir (Işıkoğlu, 2005).

Nitel araştırma desenlerinden biri olan durum çalışması, nasıl ve niçin sorularını temel alarak araştırmacının kontrolünün dışında olan olgu veya olayı derinlemesine incelemesine olanak sağlayan araştırma desendir (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Durum çalışması, karmaşık bir problemin kendi doğal ortamında detaylı olarak tanımlanıp bileşenlerinin belirlenerek boylamsal olarak incelenmesine olanak sağlamaktadır (Subaşı ve Okumuş, 2017). Durum çalışması, olgu ve olayları geniş bir bakış açısıyla ele almayı, bağlamsal ve çok değişkenli olan olguları derinlemesine

irdelemeyi sağlamaktadır (Yin, 2003). Araştırmacının gerçek yaşamı, bir durum veya belirli bir zaman aralığındaki çoklu durumlar hakkında çoklu bilgi kaynakları kullanarak detaylı bilgi toplayıp durum betimlemesi veya temalar oluşturduğu nitel araştırma desenidir (Creswel, 2023). Durum çalışması, hayatın içinden belirli örneklerle odaklanarak olguları katılımcıların bakış açısından derinlemesine incelenmesidir. Durum çalışmasında, araştırmacılar hayatın içinden bazı olaylar hakkında detaylı bilgiler elde edilmektedir. Okuyucular kendi durumları ile araştırmaya konu olan durum arasına karşılaştırma yapma olanağı sağlar. Sıra dışı olay ve olguları derinlemesine inceleme fırsatı verir. Araştırmacı esnektir; veri topladıkça ve belirli olgulara yönelik iç görü kazandıkça, çalışmanın odaklanacağı vakayı değiştirebilir, yeni veri toplama yöntemleri ve farklı fenomenleri benimseme olanağı sunar (Gall, Gall ve Borg, 2003).

3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Nitel araştırmalarda çalışma grubu problem durumuna ilişkin tüm durumları bütüncül bir şekilde yansıtabilecek sayıda ve düzeyde bireyler ve olayların dâhil edilmesiyle oluşturulmalıdır (Karataş, 2015). Bu araştırmada katılımcılar, 2022-2023 öğretim yılında Karabük Üniversitesi Mühendislik ve Edebiyat Fakültelerinde görev yapan 9 öğretim üyesi ve öğretim gören 9 öğrenciden oluşmaktadır. Çalışma grubunun demografik özellikleri Tablo 2 ve Tablo 3'te verilmiştir. Yine çalışma grubuna ait bilgi formu çıktısı Tablo 4'te verilmiştir.

Çalışma grubu amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan maksimum çeşitlilik örnekleme ve kolay ulaşılabilir örnekleme kullanılarak seçilmiştir. Amaçlı örnekleme; veri toplama açısından zengin durumların ve belli ölçütlere uygun, belli özelliklere sahip olan bireylerin seçilerek derinlemesine incelenmesini sağlar. Maksimum çeşitlilik örnekleme; problem durumuyla ilgili benzeşik ve farklı durumların belirlenerek araştırmanın bu durumlar üzerinde sürdürülmesidir (Büyüköztürk vd., 2020). Kolay ulaşılabilir örnekleme ise, yakın çevrede konumlanmış ve kolayca ulaşılabilir bireylerin, araştırmaya katılım isteğinde bulunan gönüllüler aracılığıyla gerçekleştirilen örneklemedir (Erkuş, 2009). Araştırmanın geçerliğine katkı sağlamak için örnekleme aşamasında üçgenleme yöntemi kullanılmıştır. Üçgenleme, farklı veri toplama yöntemlerinin veya kaynaklarının sonuçlarını karşılaştırarak, bir yöntemin

eksik yönlerinin diğer yöntemle telafi edilmesini sağlayan bir analitik yöntemdir (Streubert ve Carpenter, 2011).

Tablo 2: Çalışmaya katılan öğrenciler hakkında bilgiler

Katılımcılar	Cinsiyet	Yaş	Öğrenim Derecesi
EÖĞ1	Erkek	21	Lisans
EÖĞ2	Kadın	24	Lisans
EÖĞ3	Erkek	33	Doktora
EÖĞ4	Kadın	26	Yüksek Lisans
MÖĞ1	Erkek	27	Doktora
MÖĞ2	Kadın	25	Lisans
MÖĞ3	Erkek	23	Lisans
MÖĞ4	Erkek	21	Lisans
MÖĞ5	Erkek	22	Lisans

Çalışmaya katılan öğrenci grubu toplamda 9 kişiden oluşmaktadır ve bu grupta 6 erkek, 3 kadın bulunmaktadır. Katılımcıların eğitim düzeyine bakıldığında, 6 kişi lisans, 1 kişi yüksek lisans ve 2 kişi doktora derecesinde öğrenim görmektedir. Katılımcıların yaş aralığı ise 21 ile 33 arasında değişiklik göstermektedir.

Tablo 3: Çalışmaya katılan öğretim üyeleri hakkında bilgiler

Katılımcılar	Cinsiyet	Yaş	Mesleki Deneyim Süresi	Ünvan
EÖÜ1	Erkek	41	11	Doç. Dr.
EÖÜ2	Kadın	46	23	Prof. Dr.
EÖÜ3	Kadın	53	15	Doç. Dr.
EÖÜ4	Erkek	42	14	Dr. Öğr. Üyesi
MÖÜ1	Erkek	34	10	Doç. Dr.
MÖÜ2	Erkek	42	11	Dr. Öğr. Üyesi
MÖÜ3	Erkek	33	9	Dr. Öğr. Üyesi
MÖÜ4	Erkek	42	22	Prof. Dr.
MÖÜ5	Erkek	44	24	Prof. Dr.

Çalışmaya dahil olan öğretim üyeleri toplamda 9 kişiden oluşmaktadır, bunların 7'si erkek ve 2'si kadındır. Bu öğretim üyelerinin yaş aralığı 33 ile 53 arasında değişmektedir. Grup içinde 3 öğretim üyesi Doktor Öğretim Üyesi (Dr. Öğr. Üyesi), 3 öğretim üyesi Doçent Doktor (Doç. Dr.), ve diğer 3 öğretim üyesi ise Profesör Doktor (Prof. Dr.) unvanına sahiptir. Ayrıca, bu öğretim üyelerinin mesleki deneyim süreleri 9 ile 24 yıl arasında değişiklik göstermektedir.

Tablo 4: Çalışmaya katılan öğretim üyeleri ve öğrencilerin bilgi formu sorularına ait cevapları

Sorular	Alt sorular	Öğrenci	n	%	Öğretim üyesi	n	%
Bir günde internet kullanım süreniz ne kadardır?	Hiç						
	1-3	MÖĞ1, MÖĞ3, MÖĞ5	3	33,3			
	4-6	EÖĞ1, EÖĞ2, EÖĞ4, MÖĞ4	4	44,4	EÖÜ1, EÖÜ3, EÖÜ4, MÖÜ1, MÖÜ2, MÖÜ4, MÖÜ5	7	77,7
	7-9	EÖĞ3, MÖĞ2	2	22,2	EÖÜ2, MÖÜ3	2	22,3
	10 ve üzeri						
COVID-19 salgınından önce uzaktan eğitim ile ders aldınız mı/verdiniz mi?	Evet	EÖĞ3	1	11,1	EÖÜ1, EÖÜ2, EÖÜ3, MÖÜ2, MÖÜ4, MÖÜ5	6	66,7
	Hayır	EÖĞ1, EÖĞ2, EÖĞ4, MÖĞ1, MÖĞ2, MÖĞ3, MÖĞ4, MÖĞ5	8	88,9	EÖÜ4, MÖÜ1, MÖÜ3	3	33,3
COVID-19 salgınından önce uzaktan eğitimle kaç farklı ders aldınız/verdiniz?	Hiç						
	1-5	EÖĞ3	1	11,1	EÖÜ1, MÖÜ2, MÖÜ4, MÖÜ5	4	44,4
	5-10				EÖÜ2,	1	11,1
	10-15				EÖÜ3,	1	11,1
	15 ve yukarısı						
COVID-19 salgınından önce hangi düzeylerde ders aldınız/verdiniz?	Ön Lisans						
	Lisans				EÖÜ1, EÖÜ2, EÖÜ3, MÖÜ2, MÖÜ4, MÖÜ5	6	66,7
	Yüksek Lisans	EÖĞ3	1	11,1			
	Doktora						
COVID-19 salgınından önce uzaktan eğitimde deneyiminiz var mıydı?	Evet	EÖĞ3	1	11,1	EÖÜ1, EÖÜ2, EÖÜ3, MÖÜ2, MÖÜ4, MÖÜ5	6	66,7
	Hayır	EÖĞ1, EÖĞ2, EÖĞ4, MÖĞ1, MÖĞ2, MÖĞ3, MÖĞ4, MÖĞ5	8	88,9	EÖÜ4, MÖÜ1, MÖÜ3	3	33,3

Çalışmaya katılan öğrencilerin internet kullanım alışkanlıkları incelendiğinde, katılımcıların %33,3'ünün günlük internet kullanımının 1-3 saat aralığında olduğu, %44,4'ünün ise 4-6 saat aralığında olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, öğrencilerin %22,2'si günlük internet kullanımını 7-9 saat arasında sürdürdüklerini ifade etmişlerdir. Uzaktan eğitim deneyimine ilişkin verilere göre, katılımcıların büyük çoğunluğu olan %88,9'u daha önce hiç uzaktan eğitimden ders almamıştır. Diğer yandan, katılımcıların %11,1'i uzaktan eğitimle daha önce 1-5 arasında yüksek lisans düzeyinde ders aldığını belirtmiştir.

Çalışmaya katılan öğretim üyelerinin internet kullanım alışkanlıkları değerlendirildiğinde, katılımcıların %77,7'si günlük olarak 4-6 saat arasında internet kullanımı gerçekleştirdiklerini ifade etmişlerdir. Bu grup içinde %22,3'ü ise günlük 7-9 saat arasında internet kullandıklarını belirtmiştir. Uzaktan eğitimle ilgili verilere göre, öğretim üyelerinin %66,7'si daha önce uzaktan eğitimle ders vermiştir. Ancak, bu katılımcıların %23,3'ü daha önce hiç uzaktan eğitimle ders vermemiştir. Ders verenler arasında %44,4'ü 1-5 arasında ders verirken, %11,1'i 5-10 arasında ders vermiştir. Ayrıca, öğretim üyelerinin %66,7'si lisans düzeyinde ders vermiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Pandemi sürecinde uygulanan zorunlu uzaktan eğitimin okul etkililiği bağlamında değerlendirilmesini amaçlayan bu çalışmada, veri toplama yöntemlerinden görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşme tekniği, araştırma konusu veya belirli bir soru hakkında derinlemesine bilgi elde etmek için en az iki kişi ile karşılıklı olarak sözlü bir şekilde sürdürülen iletişim sürecidir. Görüşme tekniği araştırmanın her aşamasında kullanılabilir ve görüşmeci ile katılımcı arasında güven sağlanarak hassas ve karmaşık konuların derinlemesine irdelenmesine olanak sağlamaktadır (Büyüköztürk vd., 2020). Bu çalışmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu; görüşmecinin araştırma sorusuna dâhil olan konu veya alanlar çerçevesinde hem daha önceden hazırlanmış olduğu soruları yöneltme hem de bu sorular hakkında daha ayrıntılı bilgi elde etmek için ek sorular sorabilme özgürlüğüne sahip olduğu yöntemdir. Görüşme formu araştırılacak problemle ilgili tüm boyutların ve soruların kapsamını sağlamak için geliştirilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2021).

Bu araştırmanın veri toplama aracı olarak kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlama sürecinde hem ulusal hem de uluslararası alanyazın taranarak pandemi sürecinde uygulanan zorunlu uzaktan eğitime yönelik gerçekleştirilen araştırmalar incelenmiştir. Hem öğrenci hem de öğretim üyesi için ayrı olarak kişisel bilgi formu oluşturulmuştur. Öğretim üyesine ait kişisel bilgi formunda katılımcıların yaş, cinsiyet, akademik ünvan, mesleki hizmet süresi gibi bilgiler yer alırken, öğrenciye ait kişisel bilgi formunda yaş, cinsiyet, eğitim görülen bölüm, eğitim görülen program gibi bilgiler yer almaktadır. Görüşme formu, araştırmanın amacı doğrultusunda hazırlanan dokuz temel soru ve sorular hakkında derinlemesine bilgi elde etmek için on beş alt sorudan oluşmaktadır.

Görüşme formu hazırlanırken soruların açık ve çalışmanın amacına uygunluğuna dikkat edilmiştir. Bu nedenle taslak görüşme formu uzman değerlendirmesine sunulmuştur. Görüşme formu hakkında görüş belirtecek olan uzmanların seçiminde uzaktan eğitim ile ilgili çalışmalar yapmış olmaları ölçütü dikkate alınmıştır. Taslak görüşme formu, farklı üniversitelerde Eğitim Bilimleri bölümünde görev yapan üç öğretim üyesine sunulmuştur. Görüşme formunu inceleyen uzman *“Görüşme sorularından, süreç sonunda uzaktan eğitimin bilgi edinmek istediğin boyutlarına uygun olarak kod ve temalar oluşturabileceğini net olarak görebilmesin. Soru sayısını azaltıp daha detaylı bilgi edinmeyi amaçlamalısın.”* şeklinde görüş bildirmiştir. Görüşme formunu inceleyen diğer uzman ise *“Direkt olarak ölçme değerlendirme süreçlerine ilişkin soru sormak yerine, ölçme değerlendirme süreçlerini verilen cevaplar doğrultusunda değerlendirmelisin.”* şeklinde görüş bildirmiştir. Son uzmandan ise *“Görüşme formu, uzaktan eğitim ile ilgili istenen bilgileri edinmek için uygun ve yeterlidir.”* şeklinde geri dönüt alınmıştır. Uzman görüşleri sonucunda görüşme formu düzenlenmiştir. Düzenlenmiş olan görüşme formu ile iki öğretim üyesi ve iki öğrenci ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen görüşme sonucunda öğrencilerden, *“Görüşme formu açık ve anlaşılır.”* şeklinde geri dönüt alınmıştır. Öğretim üyelerinden ise, *“Gelecekte uzaktan eğitime dair görüşleriniz nelerdir? sorusunun tam olarak neyi sorduğu anlaşılıyor, kapsamı oldukça geniş ve sorunun biraz daha net olması ve kapsamının daraltılması gerekir.”* şeklinde geri dönüt alınmıştır. Bu dönüt doğrultusunda soru, uzaktan eğitimin gelecekteki eğitim sistemlerine katkısı ne olacaktır? Değerlendirir misiniz? olarak düzenlenmiştir.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri, Karabük Üniversitesi Mühendislik Fakültesi ve Edebiyat Fakültesi öğretim üyesi ve öğrencilerinden elde edilmiştir. Görüşme yapılacak öğretim üyesi ve öğrencilerle ön görüşme yapılarak araştırma hakkında bilgi verilmiştir. Araştırmanın yapılacağı tarih ve saatler belirlenerek, Microsoft Teams üzerinden görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşme yapılmadan önce katılımcılara kişisel bilgilerinin gizli kalacağı ve verilerin sadece araştırma için kullanılacağı bildirilmiştir. Microsoft Teams üzerinden yapılan görüşmelerin kaydedilebilmesi için katılımcılardan izin alınmıştır. Görüşme esnasında samimi bir ortam oluşturulmuş ve diledikleri zaman görüşmeyi sonlandırabilecekleri belirtilmiştir. Görüşmeler 30 ile 50 dakika arasında gerçekleşmiştir.

3.5. Veri Analizi

Bu çalışmada, görüşmeler esnasında alınan video kayıtları yazıya aktarılıp içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir. İçerik analizi; araştırma sonucunda elde edilen verilerin derinlemesine incelenmesi ve benzerliklerin dikkate alınarak kod ve temaların oluşturularak anlamlı hâle getirilmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Araştırmacı tarafından verilere isim verme süreci, kodlama olarak adlandırılır. Bu süreç, elde edilen verilerin detaylı bir şekilde incelenmesini, kategorilere ayrılmasını, karşılaştırılmasını ve ilişkilendirilmesini içerir. Verilerdeki anlamlı bölümler, sözcüklerden, cümlelerden ve paragraflardan oluşur ve bu bölümlere ve olaylara atfedilen anlamlar kavramlar olarak adlandırılır. İçerik analizi sırasında ortaya çıkan kavramlar, belirli bir ilişki içinde sınıflandırılır ve kategorilere ayrılır. Bu kategoriler genellikle bir tema altında toplanır. Kategorilerin detaylı incelenmesi, aralarındaki ilişkilerin anlaşılmasına olanak tanır. Eğer ilişkiler daha fazla genelleme gerektiriyorsa, bu durumda temalardan bahsedilir. Temalar, içerik analizi sırasında elde edilen kavramlardan daha soyut, genel ve araştırma probleminin geniş boyutlarını yansıtarak önem kazanır (Miles ve Huberman, 1994). İçerik analizi verilerin kodlanması, temaların oluşturulması, verilerin temalara göre düzenlenmesi ve bulguların yorumlanması aşamalarından oluşmaktadır (Turan, 2019).

Araştırma kapsamında, yapılan görüşmelerin verileri deşifre edilmiş ve sorulan soruların cevaplarını içeren kodlar oluşturulmuştur. Bu kodlar, aralarındaki anlam ilişkileri dikkate alınarak kategorilere ayrılmıştır. Kategoriler, daha sonra alt temalara ayrılmış ve bu alt temalardan ana temalar belirlenmiştir. Tüm bu veriler kullanılarak tablolar oluşturulmuştur. Elde edilen veriler, danışman öğretim üyesine sunulmuş, görüşleri alınmıştır. Danışman öğretim üyesinin geri bildirimleri doğrultusunda tema ve kategorilerde düzeltmeler yapılmıştır. Çalışmanın içerik analizi sonucunda, belirlenen tabloların yanı sıra bulguların detaylı bir yorumlanması yapılmıştır.

3.6. Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenilirliği

Nitel araştırmalarda, geçerlik ve güvenilirliği sağlamak adına çeşitli kriterler ve ölçütler kullanılmaktadır (Büyüköztürk vd., 2008). Nitel araştırmada geçerlik, doğru bilgiyi elde etmek adına gereken önlemlerin alınması olarak tanımlanmaktadır. Güvenirlik ise, araştırmanın aşamalarını ve verileri ayrıntılı, açık ve başka bir araştırmacının değerlendirmesine fırsat sağlayacak biçimde ortaya koymaktır. Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenilirlik sağlanabilmesi için, aktarılabilirlik, tutarlık, inandırıcılık ve teyit edilebilirlik kavramlarının sağlanması gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu çalışmada, geçerlik ve güvenilirlik sağlanması amacıyla sistematik bir yöntem izlenmiştir. Araştırmanın güçlü temellere dayanabilmesi için inandırıcılık, tutarlılık, teyit edilebilirlik, aktarılabilirlik ve etik değerlerin titizlikle uygulanmasına büyük önem verilmiştir. Nitel araştırmada tutarlılık, verilerin tekrar toplanması hâlinde benzer nitelikte sonuçlara ulaşılabilmesidir (Saban ve Ersoy, 2019). Nitel araştırmalarda tutarlılığın sağlanması amacıyla araştırma süreci detaylı olarak açıklanmalı aynı zamanda tekrar edilebilir olmalıdır (Arastaman, Öztürk Fidan ve Fidan, 2018). Bu bağlamda çalışmanın, her bir basamağı detaylı bir şekilde kayıt altına alınmıştır. Araştırmanın tutarlılığının sağlanabilmesi adına uzman görüşlerine başvurulmuş ve araştırmanın tutarlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Nitel bir çalışmada inanılabilirliği sağlamak için katılımcılarla uzun süreli etkileşim içinde olunması gerekmektedir. Çalışmada verilerin toplanması için yeterli olan zamanın ayrılması ve araştırmacının çalışmanın yapıldığı ortamda bulunması önemli görülmektedir. Bu nitelikler, çalışma grubunun kültürünün, görüşlerinin ve dilinin anlaşılması için derinlemesine bilgi edinmeyi sağlamaktadır (Başkale, 2016).

Katılımcı grubu, sadece araştırmaya katılmaya istekli ve verileri özgür bir şekilde sunmaya hazır kişilerden oluşmalıdır. Katılımcılar açık sözlü olma konusunda cesaretlendirilmeli ve katılımcıyla yakınlık kurulmalıdır. Katılımcıların istedikleri zaman çalışmadan ayrılabilceği belirtilmelidir (Shenton, 2004). Veri toplama aşamasında katılımcıların kendilerini rahat hissedebilmeleri için gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Görüşmeler katılımcılara uyan zaman dilimlerinde ve tarihlerde gerçekleştirilmiştir. Veri toplama sürecinde derinlemesine bilgi edinmek adına görüşmeler uzun tutulmuştur. Görüşme esnasında alınan video kaydı daha sonrasında yazıya aktarılmış ve katılımcı teyidi alınarak düzenlemeler yapılmıştır.

Aktarılabirlik, araştırmanın bulgularının benzer durumdaki diğer kişiler için anlamlı olma olasılığını ifade etmektedir. Aynı zamanda “uygunluk” olarak da etiketlenmiştir (Streubert ve Carpenter, 2011). Araştırmanın diğer araştırmalarla kıyaslanabilmesi ve diğer araştırmacılar tarafından kullanılabilmesi için çalışmanın tüm detayları ayrıntılı bir şekilde açıklanmalıdır (Miles ve Huberman, 1994). Bu bağlamda, araştırmanın konusu belirlenmiş ve konuyla ilgili ulusal ve uluslararası literatür detaylı bir şekilde taranarak gerekli okumalar yapılmıştır. Edinilen bilgiler çerçevesinde problem durumu belirlenerek danışman öğretim üyesine iletilmiştir. Alınan geri dönütler sonucunda düzeltmeler yapılmıştır. Araştırmanın önemi, varsayım ve sınırlılıkları ortaya koyulmuştur. Araştırmanın genel planı oluşturulduktan sonra literatür oluşturulmuştur. Araştırmanın amacına, problem durumunun doğasına uygun araştırma yöntemi belirlenmiştir. Geçerlik ve güvenilirlik sağlamak için gerekli olan çalışmalar yapılarak yöntem bölümü oluşturulmuştur. Araştırmanın katılımcı grubu, amaçlı örneklem ve maksimum çeşitlilik örneklem yöntemleri kullanılarak belirlenmiştir. Katılımcı grubu, Karabük Üniversitesinde görev yapan iki farklı fakülteden farklı ünvan ve kıdemlere sahip 9 öğretim üyesi ve Karabük Üniversitesinde öğrenim gören iki farklı fakülteden farklı sınıf düzeyi ve farklı öğrenim derecelerine sahip 9 öğrenciden oluşmaktadır.

Görüşme yapılmadan önce katılımcılarla iletişime geçilmiş, araştırmayla ilgili detaylı bilgilendirme yapılmıştır. Daha sonra katılımcıların uygun olduğu tarih ve saatte görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşme daha önceden alınan izin ile kayıt altına alınmıştır. Yapılan görüşmeler 30 ile 50 dakika arasında gerçekleştirilmiştir. Görüşme kayıtlarının dinlenmesi ve görüşme formu üzerine alınan notların dikkate alınması dâhilinde görüşmeler yazıya aktarılmıştır. Görüşmenin yazıya aktarılmasının

akabinde katılımcı teyidi alınmış ve gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Görüşmeden elde edilen veriler kategorize edilerek çözümlenmiş ve uzman yardımına başvurulmuştur. Araştırma süreci ile ilgili tüm bilgiler detaylandırılarak açıklanmıştır.

Araştırmacının tarafsız bir şekilde, tüm düşünce, fikir ve ön yargılardan sıyrılarak çalışmayı sürdürebilmesi teyit edilebilirliğin sağlanabilmesi açısından önemli ve gerekli bir unsur olarak görülmektedir (Miles ve Huberman, 1994). Araştırmanın teyit edilebilirliğinin sağlanması amacıyla kullanılan bir diğer yöntem ise dış uzman denetimine başvurulmasıdır. Uzman görüşünün alınması araştırmanın, araştırmacının elde ettiği veriler ışığında gerçekleştiğinin teyit edilmesini sağlamaktadır (Arastaman vd., 2018). Bu bağlamda mevcut çalışmada görüşme formunun hazırlanması, elde edilen veriler doğrultusunda tema ve kategorilerin belirlenmesi süreçlerinde uzman görüşü alınmıştır. Ayrıca araştırma sürecinde verilerin toplanması, analiz edilmesi aşamaları detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

Araştırma için Karabük Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'ndan 23.06.2022 tarih ve 2022/05 sayılı etik kurul onayı alınmıştır (EK1). Görüşme yapılacak olan öğretim üyesi ve öğrencilere katılımı gönüllülük esasının dikkate alındığı belirtilmiştir. Katılımcıların kişisel bilgilerinin hiçbir şekilde bir başka kişi veya kurumla paylaşılmayacağı, katılımcı görüşlerinin katılımcıya tayin edilen kod isimler kullanılarak araştırmaya dâhil edileceği bildirilmiştir. Görüşme esnasında alınan video kaydı katılımcının izni doğrultusunda alınmıştır. Katılımcılara, görüşme esnasında istedikleri soruları cevaplamakta özgür oldukları belirtilmiştir.

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmadan elde edilen verilerin analiz edilmesi sonucunda ulaşılan bulgulara ve bulgulara ilişkin yorumlara yer verilmiştir. Veriler mühendislik fakültesi ve edebiyat fakültesinde bulunan 9 öğretim üyesi ve 9 öğrenci ile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilmiştir. Katılımcılardan öğretim üyelerinin farklı ünvanlarda, öğrencilerin ise farklı eğitim düzeyinde olmaları dikkate alınmıştır. Katılımcılarla yapılan görüşmeler çevrim içi olarak yapılmıştır. Öğretim üyeleri (EÖÜ ve MÖÜ), öğrenciler ise (EÖĞ ve MÖĞ) olarak kodlanmıştır.

4.1. Pandemi Sürecinde Uygulanan Zorunlu Uzaktan Eğitime Yönelik Olumlu Görüşlere İlişkin Bulgular

Tablo 5: Öğretim üyelerinin pandemi nedeniyle uygulanan zorunlu uzaktan eğitime yönelik olumlu görüşlerine ilişkin dağılım

Tema	Kategoriler	n
Avantajları	Zaman tasarrufu	6
	Mekândan bağımsızlık	6
	Eğitimde devamlılık	4
	Ders sürecinde teknoloji kullanımında artış	2
	Derslerdeki başarı yüzdesi artışı	1

Tablo 5’te yer alan veriler doğrultusunda, öğretim üyeleri uzaktan eğitimin zaman tasarrufu, mekândan bağımsızlık, eğitimde devamlılık, ders sürecinde teknoloji kullanımında artış, derslerdeki başarı yüzdesinde artış yönlerinden avantaj sağladığını belirtmişlerdir. Uzaktan eğitimin zaman tasarrufu sağladığını katılımcılardan biri şu şekilde ifade etmiştir:

Mühendislik çalışmaların da farklı üniversitelerde bulunan deney düzeneklerini kullanma gibi durumlarımız oluyor. Bu çalışmalarımızı yüz yüze eğitim sürecinde izin problemlerinden dolayı dönem aralarında ve yazın kısıtlı zamanlar da yapabiliyorduk. Uzaktan eğitim sürecinde istediğimiz yerden ders işleyebildiğimizden dolayı deneysel çalışmalarımızı farklı üniversitelerde yapmak için daha fazla zaman bulabildik. Bu sayede daha kısa sürede daha fazla bilimsel çalışma yapabildik (MÖÜ4).

Başka bir katılımcı ise zaman tasarrufu sağladığını ve akademik olarak çalışmalarda bulunduğunu şu şekilde ifade etmiştir:

“Bu dönemde doçentliğe başvuru yaptım. Sisteme bilimsel çalışmalarımı yüklemek için yeterli zaman kazanmış oldum” (EÖÜ2).

Benzer şekilde başka bir katılımcı şu şekilde ifade etmiştir:

Yüz yüze eğitim sürecinde ders dışı zamanlarda ofisimize gelen öğrencilerin soruları ile ilgilenme durumlarım oluyordu. Uzaktan eğitim sürecinde öğrencilere bu şekilde bir zaman ayırmadığımız için ders dışı zamanlarda genellikle çalışmalarım ile ilgili araştırma yapmaya fazlaca zaman buldum. Bu süreçte birçok bilimsel çalışma yapma imkânım oldu (MÖÜ3).

Öğretim üyeleri uzaktan eğitimin mekândan bağımsızlık fırsatı sağladığı ve okul ortamı dışında da dersi yürütebilme konusunda esneklik sağladığını belirtmişlerdir. Uzaktan eğitimin mekândan bağımsızlık sağladığını katılımcılardan biri şu şekilde ifade etmiştir:

“Bulduğumuz yerden derslere katılmak bize bir esneklik sağladı. Evin rahatlığında derse girebildim.” (EÖÜ2).

Bir başka katılımcı ise uzaktan eğitimin mekândan bağımsız bir şekilde uygulanabilmesini okulda yaşanan derslik problemine çözüm getirdiğini şu şekilde ifade etmiştir:

“Uzaktan eğitimin mekândan bağımsız olarak yürütülmesi okulumuzda yaşanan derslik problemini ortadan kaldırdı. Mekân sorunu yaşamadan her yerden derse girebildim.” (EÖÜ1).

Bir başka katılımcı ise uzaktan eğitimin mekândan bağımsızlık sağlamanın faydalı olduğunu şu şekilde ifade etmiştir:

“Derslik ve ders programı sorunları yaşamadık. Biraz hâlsizde olsam, kendi evimde huzurla ders anlatma olanağı buldum.” (EÖÜ3).

Katılımcılar uzaktan eğitimin bir başka olumlu yönü olarak eğitimin devamlılığını sağladığı böylesi küresel ölçekli bir salgın sürecinde bile eğitimin sekteye uğramadan devam ettiği ve uzaktan eğitimin olağanüstü hâllerde yüz yüze eğitime alternatif bir yöntem olarak kullanılabileceğini ifade etmişlerdir. Uzaktan eğitimin eğitimde devamlılık sağladığını bir katılımcı şu şekilde ifade etmiştir:

Sonuçta küresel bir salgın yaşandı, uzaktan eğitim gibi bir alternatif olmasaydı eğitimin sürekliliğini sağlamak mümkün olmayabilirdi. Belki uzaktan eğitim olmasaydı yıllar önce

yaşadığı gibi dersleri okul bahçesinde sürdürecektik. Bu yönden uzaktan eğitimin faydası yadsınamaz bir gerçektir (EÖÜ2).

Bir başka katılımcı ise eğitimin devamlılığının sağlanmasının anayasal bir hak olduğunu ve bunun uzaktan eğitimle sağlandığını şu şekilde ifade etmiştir:

Eğitimin devamlı olarak sürdürülmesi anayasal bir haktır ve sosyal devlet anlayışına göre eğitimde devamlılık sağlanmalıdır. Ayrıca salgın döneminde ya da eğitime ara vermemize neden olacak herhangi bir durumda nasıl eğitim verebiliriz bunu gördük. (MÖÜ1).

Uzaktan eğitimin eğitimde devamlılığı sağlanmasıyla ders kayıplarının önüne geçildiğini ve öğrencilerin herhangi bir yıl kaybı olmadan eğitime devam ettiklerini bir katılımcı şu şekilde ifade etmiştir:

Dünya olarak yaşadığımız salgın durumu neredeyse ilk gerçekleşen bir durumdu. Süreçteki tüm aksaklık ve eksikliklere rağmen öğrenciler ders kaybı yaşamadan bir sonraki sınıfa geçebildi. Uzaktan eğitimden yüz yüze eğitimde olduğu gibi bir öğrenme çıktısı beklenmesi çok doğru geliyor. Fakat öğrencilerin ders ve yıl kaybı yaşamamış olması ve eğitimin sürekliliğinin sağlanmış olması uzaktan eğitimin bir avantajıdır. (MÖÜ2).

Katılımcılar uzaktan eğitimin bir başka olumlu yönü olarak ders sürecinde teknolojinin imkânlarından daha fazla yararlandıklarını ve bu alışkanlığın yüz yüze eğitimde de devam ettiğini belirtmişlerdir. Bir katılımcı bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Salgın döneminde zaten derslerimizi uzaktan yaptığımız için teknolojiyle iç içeydik. Asıl farklılık salgın sonrası yüz yüze eğitime geçtiğimiz dönemde oldu sonuçta uzaktan eğitim süreci uzun sürdü ve bu süreçte teknolojiyi aktif kullanma alışkanlığı kazandık. Salgın sonrası dönemde kendi adıma eğitimde teknoloji kullanma oranımda artış yaşadım. (EÖÜ3).

Bir başka katılımcı ise bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Uzaktan eğitime geçilmesiyle birlikte aslında kendimde öz eleştiri yapma fırsatı yakaladım. Yüz yüze eğitimle verdiğim derslerde teknolojiyi çok etkin kullanmadığımı fark ettim. Yani uzaktan eğitimde sadece teknolojik araçlar kullanarak ders vermenin bazı sınırlılıkları var ama yüz yüze eğitimde artık teknolojiyi ders sürecimde daha fazla kullanacağım. (EÖÜ1).

Uzaktan eğitimin zamandan ve mekân konusunda esneklik sağlaması nedeniyle ders programlarının daha esnek şekilde hazırlanabildiği bundan dolayı öğrencilerin derslere daha fazla katılım sağladığı ve derslerin tekrar tekrar dinlenebilmesi sayesinde derslerde anlaşılmayan noktaların daha net anlaşıldığı bu sayede derslerde başarı yüzdesinin arttığını bir katılımcı şu şekilde ifade etmiştir:

Bölümümüzde birçok ders birleştirilerek işlendiği için birçok öğrencimiz devam zorunluluğu olmadığından ders çakışmaları olduğu durumda derse katılım göstermiyordu. Bu da öğrencilerin başarısını önemli şekilde etkiliyordu. Bu sebepten alttan alan öğrencilerin çoğundan ders mevcudu her yıl artarak devam ediyordu. Uzaktan eğitim sürecinde ders programlarının saatten ve mekândan bağımsız şekilde çakışma olmayacak şekilde ayarlanmasından dolayı tüm öğrencilerin derse devamı daha fazla oluyordu. Ayrıca

ders kaydının alınması ve öğrencinin dersi tekrar tekrar seyredebilmesinden dolayı konular daha anlaşılır oluyordu. Bu sebepten dolayı derslerde başarı yüzdesi daha fazla oldu. (MÖÜ5).

Sonuç olarak, uzaktan eğitimin öğretim üyeleri açısından bazı avantajlarının olduğu özellikle zamandan tasarruf sağlaması ve mekân bağımsızlığının sağladığı faydalar üzerinde önemle durulduğu görülmektedir. Ayrıca uzaktan eğitim küresel ölçekli bir salgın durumunda eğitimin devamlılığını sağlayan bir eğitim modeli olmuştur. Uzaktan eğitimin öğretim üyeleri açısından bir diğer faydası ders sürecinde teknoloji kullanımlarının artması ve yüz yüze eğitime geçildiğinde bu alışkanlığın devam etmesi olarak ortaya konulmuştur.

Tablo 6: Öğrencilerin pandemi sürecinde uygulanan zorunlu uzaktan eğitime yönelik olumlu görüşlerine ilişkin dağılım

Tema	Kategoriler	n
Avantajları	Zaman tasarrufu	9
	Derslerde kayıt imkânı	9
	Mekândan bağımsızlık	9
	Ekonomiklik	4
	Eğitimde devamlılık	3
	Bireysel öğrenme fırsatı	2

Tablo 6’da yer alan veriler doğrultusunda, öğrenciler uzaktan eğitimin zaman tasarrufu, derslerde kayıt imkânı, mekândan bağımsızlık, ekonomiklik, eğitimde devamlılık, bireysel öğrenme fırsatı sağlama yönünden faydalı olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcılardan biri uzaktan eğitimin zaman tasarrufu sağladığını şu şekilde ifade etmiştir:

“Normalde derslere giderken hazırlanıyoruz, giyiniyoruz, yol gidiyoruz bu nedenle zaman kaybı oluyor, fakat uzaktan eğitimde evimizin ortamında rahat rahat ders dinleyebildim.” (MÖÜ5).

Bir başka katılımcı ise şu şekilde ifade etmiştir:

“Derse geç kalacağım kaygısı olmadı. Yüz yüze eğitimde derse hazırlık süreci vardı okula ulaşım vs. bu konuda fayda sağladı. Açıkçası okula gitmek için harcadığım zaman bana kaldı daha geç uyandım.” (EÖÜ2).

Bir başka katılımcı uzaktan eğitim zaman tasarrufu sağladığını ve bu zamanında kendini geliştirmek için kullandığını şu şekilde ifade etmiştir:

Uzaktan eğitim bir rahatlık oldu benim için. Okula gidip gelmede zaman kaybı yaşanmadı. Doktora öğrencisi olduğum için akademik çalışma için daha fazla zamanım vardı. Ekstra bir zaman sağladı. Başka bir olumlu etkisi yoktu. Bu zamanda beş tane akademik yayın yaptım. (EÖĞ3).

Benzer şekilde bir başka katılımcı şu şekilde ifade etmiştir:

Uzaktan eğitim bana zaman kazandırdı. Mesela okula gitmek için veya okula hazırlık için harcadığım zamanım bana kaldı. Ben de bu zamanda kendimi geliştirme fırsatı yakaladım araştırmalar yapabildim makaleler okuyabildim. Bu zamanı kişisel gelişim için etkili bir şekilde kullandım. Aynı zamanda şunu fark ettim biz gerçekten okula gitmek için çok zaman harcıyoruz, yani hazırlık ve ulaşım bunların hepsi bizim için zaman kaybıymış. (EÖĞ4).

Uzaktan eğitimde zaman tasarrufu sağlamanın faydalarını bir katılımcı şu şekilde ifade etmiştir:

Uzaktan eğitimle birlikte işe girdim makine mühendisliği okuyorum. Mesleki anlamda iş bulmamın bana çok katkısı oldu. Örgün eğitimle devam etsem işe başlayamazdım ama uzaktan eğitim olduğu için bana kalan zaman işe ayırdım. Bu zamanda kendimi geliştirme fırsatı buldum. (MÖĞ3).

Uzaktan eğitimde derslerin kayıt altına alınarak tekrar tekrar dinleme imkânının olmasının derslerdeki başarıyı artırdığını, bu şekilde zorlu sınavların dahi kolay bir şekilde geçilebildiğini belirtmişlerdir. Bir katılımcı derslerin kayıt altına alınmasına yönelik şu şekilde ifade etmiştir:

Birçok zorlu derse daha kolay verebildim yüz yüze olsa daha zor vereceğim dersleri uzaktan eğitimde daha kolay verebildim. Derslerin kaydolması benim için büyük avantajdı. Sınavlar yaklaştığında kayıtları dinleyerek sınava hazırlandım. Yüz yüze eğitimde dersi kaçırdığım zaman tekrarı yok uzaktan eğitimde bunu tekrar edebilme imkânı var. Bunun bize faydası oldu. (MÖĞ2).

Bir başka katılımcı benzer şekilde şu şekilde ifade etmiştir:

“Uzaktan eğitimde derslerin kaydedilmesi çok iyiydi. Kaçırdığım şeyleri kayıtlardan dinledim en olumlu yanı buydu.” (MÖĞ3).

Bir katılımcı uzaktan eğitimde ders kayıtlarının olması bireysel öğrenme fırsatı sağladığını şu şekilde ifade etmiştir:

Ders kayıtları alabilmek benim için olumluydu. Derse katılamadığımız zaman istediğimizde açıp dersi izleyebiliyorduk. Benim verimli çalışma saatlerim gece saatleri de dersleri açıp izleyebiliyordum. Bana bireysel öğrenme fırsatı sağladı. (EÖĞ2).

Bir başka katılımcı benzer şekilde şunu ifade etmiştir:

“Ders kaydı oluşturulması, bize hocanın sesiyle anlatış tarzıyla tekrar dinleyebilme fırsatı sağladı.” (EÖĞ3).

Bir katılımcı yüz yüze eğitimde kalabalık sınıflarda hocayı dinlemenin zor olduğunu, uzaktan eğitimde derslerin kayıt altına alınabilmesinin bu zorluğu ortadan kaldırdığını şu şekilde ifade etmiştir:

“Her şeyin kayıt altında olması bizim için güzeldi. Mesela okulda amfiler çok büyük ve sınıflarımız kalabalık eğer arka sıralarda oturuyorsak hocaları duymakta zorluk yaşıyoruz ama uzaktan eğitimde hocaları net olarak duyabildik.” (MÖĞ5).

Uzaktan eğitim mekândan bağımsızlık sağlayarak istenen yerde derse katılabilme özgürlüğü sağladığını bir katılımcı şu şekilde ifade etmiştir:

“Ailemle bir arada olmak benim için olumlu gelişmeler arasında yer aldı. Yurt ortamında yaşadığım sinir ve stresi ev ortamında yaşamadığım için rahat ettim.” (EÖĞ1).

Bir başka katılımcı benzer olarak şu şekilde ifade etmiştir:

Dersleri ev ortamında dinlemek rahat oldu. Biriyle sorun yaşadığımız da örneğin bir hocayla okula gittiğimiz zaman yüz yüze geliyorduk. Uzaktan olunca yüz yüze kalmak zorunda kalmadık. Mesela mobbinge uğrayabilirdik bunlar uzaktan eğitimde olmadı. Bu benim için olumlu bir gelişmeydi. Eğer yüz yüze eğitim yapıyor olsaydık okulda olmak zorunda olacaktım böyle bir şansım olmayacaktı. (EÖĞ2).

Bir katılımcı uzaktan eğitimin mekândan bağımsızlık sağlamanın hastalık riskini ortadan kaldırdığını şu şekilde ifade etmiştir:

“Evimden derse bağlanabildim Karabük’te olmak zorunda kalmadım. Mesela evden de derse rahatlıkla bağlanabildiğimiz için hastalıktan korunduk ve salgın gibi bir risk durumunda derslerimize devam edebildik.” (MÖĞ2).

Benzer şekilde bir katılımcı şu ifadeleri kullanmıştır:

“Mekândan bağımsızsin yani okula gitme gibi bir zorunluluk yok ev ortamında derse girebiliyorsun. Bir de mesela salgın dönemindesin ve yaşadığımız salgın çok büyük riskler taşıyor. Bu durumda dahi derslerimize devam edebildik.” (MÖĞ3).

Uzaktan eğitimin yüz yüze eğitime göre daha ekonomik olduğunu, yüz yüze eğitimde eğitime ulaşmak için yapılan masrafin uzaktan eğitimde daha az olduğunu bir katılımcı şu şekilde ifade etmiştir:

“Eğitime ulaşmak için harcadığımız para bize kaldı ve ekonomik anlamda fayda sağladı. Mesela uygun fiyatlara bilgisayar edinebildik. Kampanyalar oldu. Bilgisayara ihtiyacı olanlar bu kampanyalarla bilgisayar sahibi oldu.” (MÖĞ1).

Benzer şekilde bir katılımcı ise şu ifadeleri kullanmıştır:

Aynı zamanda maliyet açısından bana faydası oldu. Okula ulaşım masrafım olmadı. Ben ilçede yaşıyorum, okula ulaşmak hem zaman hem de maliyet açısından benim için zordu. Bu zorluk ortadan kalkmış oldu. Uzaktan eğitimle hem derslere devam edip hem de çalışabildim bu benim için olumlu bir gelişmeydi. (EÖĞ1).

Uzaktan eğitimin salgın gibi olağanüstü bir durumda eğitimin kesintiye uğramasını engelleyerek derslere devam edebilmeyi sağladığı görüşünü bir katılımcı şu şekilde ifade etmiştir:

“Uzaktan eğitim bize eğitimi sürdürebilme fırsatı sağladı. Hastalıktan korunduk ve salgın gibi bir durumda derslerimize devam edebildik. Bu benim için çok olumluydu.” (MÖĞ2).

Benzer şekilde bir katılımcı şu şekilde ifade etmiştir:

“Olumlu açıdan bir diğer noktası salgından korunmuş olduk ve salgın devam ederken bizde derslerimize devam ettik. Uzaktan eğitim yapılmasaydı belki bir senemiz boşuna gidecekti. Uzaktan eğitim yıl kaybı yaşamamızın önüne geçti.” (EÖĞ3).

Bir katılımcı uzaktan eğitimin bireysel öğrenme fırsatı sağladığı ve eğitimi kişiselleştirdiği aynı zamanda öğrenmenin sorumluluğunu bireylerin üstlenmesine olanak tanıdığını şu şekilde ifade etmiştir:

“Benim verimli çalışma saatlerim gece saatleri, gece saatlerinde de dersleri açıp izleyebiliyordum. Bana bireysel öğrenme fırsatı sağladı.” (EÖĞ2).

Uzaktan eğitimde öğrenmenin sorumluluğunu öğrencinin üstlendiğini bir katılımcı şu şekilde ifade etmiştir:

“Sınavlarımız ödev şeklinde olduğu için kendi kendine öğrenme fırsatım oldu. Bireysel olarak öğrenmenin sorumluluğunu yükledik. Araştırmaya yöneldik.” (MÖĞ1).

Sonuç olarak, öğrenciler açısından uzaktan eğitimin bazı avantajları bulunmaktadır. Katılımcıların tamamı uzaktan eğitimin zaman tasarrufu ve mekân bağımsızlığı sağladığı görüşü üzerinde fikir birliği yapmıştır. Ayrıca uzaktan eğitim sürecinde derslerin kayıt altına alınması öğrencilerin ders başarısını artırmıştır.

Öğrenciler açısından uzaktan eğitim yüz yüze eğitime göre daha ekonomik bulunmuştur. Katılımcıların, uzaktan eğitim modeli sayesinde eğitim öğretimin devam etmesinden memnuniyet duydukları görülmüştür. Bunlara ek olarak uzaktan eğitimin bireysel öğrenme fırsatı sağladığı ve eğitimi kişiselleştirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

4.2. Pandemi Sürecinde Uygulanan Zorunlu Uzaktan Eğitime Yönelik Olumsuz Görüşlere İlişkin Bulgular

Tablo 7: Öğretim üyelerinin pandemi sürecinde uygulanan zorunlu uzaktan eğitime yönelik olumsuz görüşlerine ilişkin dağılım

Tema	Kategoriler	n
Dezavantajları	Derse katılımı yetersizlikler	5
	İletişim ve etkileşim eksikliği	5
	Uygulamalı derslerdeki yetersizlikler	4
	Ölçme değerlendirme güçlüğü	4
	Derslerde kontrol sağlama güçlüğü	3

Tablo 7’de yer alan veriler doğrultusunda, uzaktan eğitim sürecinde yaşanan olumsuz gelişmelere ilişkin öğretim üyelerinin derse katılımı yetersizlikler, iletişim ve etkileşim eksikliği, uygulamalı derslerdeki yetersizlikler, ölçme değerlendirme güçlüğü, derslerde kontrol sağlama güçlüğü yönlerinden zorlandıkları ve bu zorlukları uzaktan eğitimin dezavantajı olarak belirttikleri görülmüştür. Bir katılımcı derse katılımındaki yetersizlikler konusunu şu şekilde özetlemiştir:

Bazı öğrenciler internet paketleri olmadığını söyleyerek derse katılmıyorlardı. Yoklama zorunlu tutulmasa da öğrencilerin aktif olarak derse katılmamaları ya da bütün dikkatleriyle ders dinleyememeleri eğitim sürecini olumsuz etkiledi. (EÖÜ3).

Bir katılımcı ise öğrencilerin derslere katılımlarının yetersiz olmasının öğretim üyesinde ders sürecinde performans düşüklüğüne neden olduğunu şu şekilde ifade etmiştir:

“Uzaktan eğitimde derslerde öğrenci katılımı çok azdı, bazı sebepler öne sürerek derse katılmayan öğrenciler oluyordu. Bu durum hoca olarak beni etkiliyordu. Katılımı az bir dersi sürdürmeye çalışmak tam bir handıktı.” (MÖÜ1).

Bir başka katılımcı uzaktan eğitimde özellikle uygulamalı derslerde öğrenci katılımının düşük olduğunu şu ifadelerle özetlemiştir:

Özellikle uzaktan eğitimde uygulamalı derslerde öğrencilerin derslere katılımı son derece düşüktü. Bunu ise uygulamalı dersleri uzaktan eğitimle vermenin yarattığı eksikliğe bağlıyorum. Çünkü bir mühendislik öğrencisi için uygulamalı dersler oldukça önemlidir. Mesleki anlamada yeterli olabilmesi ve piyasada iş bulabilmesi için bu dersleri etkili bir şekilde alabilmeli. Maalesef uzaktan eğitim bu konuda yeterli olamadı. (MÖÜ2).

Bir başka katılımcı ise durumu şöyle özetlemiştir:

“Öğrenciler uzaktan eğitimde derslere katılım göstermediler daha çok ders tekrarlarını izlemeyi tercih ettiler. Bu durum, hoca olarak dersi tek başıma yürütmeme neden oldu.” (EÖÜ4).

Katılımcılar, uzaktan eğitimin öğrenci ile öğretim üyesi arasında iletişim ve etkileşim eksikliğine neden olduğunu bu eksiklikten dolayı öğrencinin dersi anlayıp anlamadığının tam olarak anlaşılmadığını, ders içi etkinliklerde eksiklikler yaşandığını, öğrencileri motive etmenin ve derse katmanın zor olduğunu bu nedenle derslerde kalıcı öğrenmelerin sağlanamadığını belirtmişlerdir. Bir katılımcı durumu şöyle ifade etmiştir:

Uzaktan eğitimde yüz yüze eğitime göre iletişim oldukça sınırlı ilerledi. Çünkü öğrencilerle göz teması kuramıyordum. Öğrenci kamerayı açmak istemiyor veya mikrofon sürekli kapalı tutuyordu. Çünkü öğrenciler uzaktan eğitime alışkın değil. Bu nedenle öğrencilerin derste olup olmadığı tam olarak anlaşılmıyor, öğrenci sorulan sorulara cevap vermiyor ya da çok azı cevap veriyor. (EÖÜ2).

Bir katılımcı uzaktan eğitimde öğrencinin pasif kaldığını ve öğretmen merkezli derslerin ilerlediğini şu sözlerle ifade etmiştir:

Öğrenciyle etkileşim problemi oldu. Öğrenciyi motive etme ve derse katma konusunda zorluklar yaşandı. Uzaktan eğitim öğretmen merkezli ilerledi ve öğrenci bu derslerde hep pasif kaldı. Genelde derslerde sunum hazırla dersi anlat şeklinde ilerledim. Yüz yüze eğitim olsaydı grup çalışmaları, sınıf içi etkinlikler gibi öğrenciyi derse katacak etkinlikler yapardım. Uzaktan eğitimle ders içi etkinlikler mümkün olmadı. (EÖÜ4).

Bir katılımcı benzer şekilde şu ifadeleri kullanmıştır:

“Uzaktan eğitimde dersler monolog bir şekilde işlendi. Öğrenci derse katılmakta ve iletişim kurmakta isteksiz davrandı.” (MÖÜ2).

Mühendislik fakültesi öğretim üyeleri uygulama ağırlıklı derslerin uzaktan eğitimle verilmesinin mümkün olmadığını, öğrencilere kazandırılması istenen becerilerin kazandırılmadığı ve öğrenci kalitesinin düştüğünü belirtmişlerdir. Bir katılımcı bu durumu şu şekilde özetlemiştir:

Özellikle uygulamalı derslerde öğrencilere uygulama yaptırma imkânı olmadığı için öğrencilere bu konuda beceri kazandırılmadı. Örneğin motor teknolojileri dersinde öğrencilere bir motoru tamamen söktürülüp motor parçalarının ölçümü ve kontrolü yaptırılarak daha sonra motorun yeniden montajını yaptırırız. Ama uzaktan eğitimde öğrencilere bu işlemlerin hiçbirini yaptırmadık. (MÖÜ3).

Benzer şekilde bir diğer katılımcı şu ifadeleri kullanmıştır:

Yüz yüze eğitimde teori ve uygulama bir arada olan derslerde, öğrenci teori açısından zayıfsa bunu uygulamada veya uygulamada zayıfsa teorik noktada daha iyi başarı göstererek ders başarısını dengeleyebiliyordu. Fakat uzaktan eğitimde uygulama yapılamadığı için uygulaması daha iyi olan öğrenciler başarılarını gösteremediler ve geçme notları düştü. (MÖÜ4).

Uzaktan eğitimde en önemli eksikliğin uygulamalı derslerdeki yetersizlikler olduğunu bir katılımcı şu şekilde ifade etmiştir:

“Uzaktan eğitimde yaşadığımız en önemli problem, uygulamalı dersleri atölyede vermektense uzaktan eğitimle vermeye çalışmak oldu. Bu durumun öğrenci niteliğini ve başarısını oldukça düşürdüğü kanaatindeyim.” (MÖÜ5).

Benzer şekilde bir katılımcı şu ifadeleri kullanmıştır

“Ülke olarak pek hazırlık değildik, bu sebeple verimsiz geçtiğini düşünüyorum. Makine mühendisliği programında yeni bir uygulama olduğu için öğrencilerin alışması, uyum sağlaması zaman aldı.” (MÖÜ2).

Katılımcılar, uzaktan eğitimin derslerde kontrol sağlama gücünü yarattığını ve bu durumun ders disiplinini olumsuz etkilediğini ifade etmişlerdir. Bir katılımcı bu durumu şu şekilde açıklamıştır:

“Dersin verimli şekilde aktarımı ve öğrenciler tarafından anlaşılması tam olarak gerçekleşmiyor. Uzaktan eğitimin verim kaybına neden olduğunu ve ders disiplini açısından sorun oluşturduğunu düşünüyorum.” (EÖÜ1).

Benzer olarak bir katılımcı şu ifadeleri kullanmıştır:

Uzaktan eğitimde öğrencinin dersi dinleyip dinlemediğini bile anlamak o kadar zor ki... Yüz yüze eğitimdeki gibi sınıfı kontrol altında tutmak nerdeyse imkânsız. Öğrencilerin derste olup olmadığının tam olarak anlaşılıyor. Öğrenci sistemde gözüküyor fakat belki dışarda ya da başka şeylerle ilgileniyor. Bu nedenle uzaktan eğitimde derslerin kontrol altında tutulması oldukça zor. (EÖÜ2).

Öğretim üyeleri uzaktan eğitimde ölçme ve değerlendirme gücününün yaşandığını, sınav güvenliğini sağlamanın oldukça zor olduğunu, sınav güvenliği sağlayabilmenin öğretim üyesinin iş yükünü fazlasıyla arttığını ayrıca sınavların sisteme yüklenmesinden dolayı öğrencilerin soruları rahatlıkla yedekleyebildiklerini ve

bazı sınavların uzaktan eğitimle yapılmasının zor olduğunu belirtmişlerdir. Bir katılımcı durumu şu şekilde özetlemiştir:

Uzaktan eğitimde sınavların da uzaktan olması nedeniyle tam anlamıyla öğrenci performansının değerlendirilemedi. Uzaktan eğitimde sınav güvenliğini sağlamak neredeyse imkânsız öğrenci her şekilde sınav kurallarını ihlal edebiliyor. (MÖÜ1).

Benzer şekilde bir katılımcı sınav güvenliğini sağlamak için sınavları nasıl hazırladığını anlatmak için şu ifadeleri kullanmıştır:

Sınav güvenliğini sağlayabilmek için neredeyse bütün öğrencilere tek tek soru hazırladım. Buda benim iş yükümü fazlasıyla arttırdı. Uzaktan eğitimde ölçme değerlendirme noktasında çok zorlandım. Çünkü hiçbir şekilde uzaktan eğitimde ölçme değerlendirme yapmaya hazır değildik. (EÖÜ1).

Bir katılımcı uzaktan eğitimde proje tabanlı ölçme değerlendirme yönetimini kullanmasının nedenini şu şekilde özetlemiştir:

Ben uzaktan eğitimde sınav yapmak yerine proje tabanlı ölçme değerlendirme yapmayı uygun buldum. Derslerim bu şekilde uygulama yapmaya uygundu. Bu şekilde değerlendirmeye tabii tutmakla bütün öğrencilerin projelerini okumak ve puanlamak konusunda da yoruldum. (EÖÜ3).

Sonuç olarak uzaktan eğitim, avantajları ve dezavantajları içinde barındıran bir eğitim modelidir. Uzaktan eğitimin en önemli dezavantajlarından biri iletişim ve etkileşim yetersizliği olarak görülmüştür. Öğretim üyelerinin büyük çoğunluğu, uzaktan eğitimin ders içi iletişim ve etkileşimi oldukça sınırladığı ve bunun da ders sürecini kontrol altına almada zorluklara neden olduğu görüşündedirler. Uzaktan eğitim sürecinde uygulamalı ders veren öğretim üyelerinin tamamı, uzaktan eğitimle uygulamalı derslerin verilmesinin hem ders sürecinde hem de ölçme değerlendirme sürecinde eksikliklere neden olacağı görüşünü bildirmiştir. Uzaktan eğitimin diğer bir dezavantajı ise ölçme değerlendirme güclüğü olarak karşımıza çıkmaktadır. Uzaktan eğitim sürecinde, katılımcıların çoğu ölçme değerlendirme aşamasında zorluk yaşadıklarını ve bu sürecin yeterince güvenilir olmadığını belirtmişlerdir.

Tablo 8: Öğrencilerin pandemi sürecinde uygulanan zorunlu uzaktan eğitime yönelik olumsuz görüşlerine ilişkin dağılım

Tema	Kategoriler	n
Dezavantajları	Sınav sorunları	7
	Sosyalleşme sorunları	6
	Dikkat ve konsantrasyon sağlama güçlüğü	6
	İletişim problemleri	5
	Sağlık problemleri	4
	Uygulamalı derslerde yetersizlik	4

Tablo 8’de yer alan veriler doğrultusunda, öğrenciler uzaktan eğitimin, sınav sorunları, sosyalleşme sorunları, dikkat ve konsantrasyon sağlama güçlüğü, iletişim problemleri, sağlık problemleri, uygulamalı derslerde yetersizlik yönlerinden dezavantaj oluşturduğunu belirtmişlerdir. Uzaktan eğitimde sürecinde en fazla yaşanan olumsuz gelişmelerin başında sınavlarda yaşanan sorunlar gelmektedir. Öğrenciler sınav güvenliği sağlanamadığı, çalışanla çalışmayanın ayırt edilemediği, sınavlarda geçilen soruya tekrar dönülememesi, sınav sürecinde verilen cevapların sisteme kaydedilmemesi gibi sorunlar yaşadığından bahsetmiştir. Bir katılımcı durumu şöyle özetlemiştir:

Uzaktan eğitimde sınavlarla ilgili problem yaşadım. Bir hocamız hem İngilizce hem Türkçe bölümde ders veriyordu ben Türkçe bölümdeyim fakat bazı sorular İngilizce oldu. Sınav karışmış ve o soruları yanlış yapmak zorunda kaldım. Son dönemlerde olan sınavda geriye dönememe benim için sorun oluşturdu. Zor olan sorulara geri dönmek isterdim. (MÖĞ2).

Bir katılımcı ise benzer şekilde şu ifadelerde bulunmuştur:

Uzaktan eğitimde sınavla ilgili sorun yaşadım. Uzaktan eğitim ölçme değerlendirme konusunda eksik kaldı. Mesela ben sınav bitimine bir dakika kala hocanın mailine cevap kâğıdını gönderdim. Daha sonra hoca benim notumu girmemiş ve hocam beni atladınız sanırım dediğimde atlamadığını sınavımın sıfır olduğunu söyledi. Hocam ben gönderdim isterseniz günü ve saatini içeren ekran görüntüsü atayım dediğimde istemediğini söyledi. Bu olaydan dolayı sınavdan sıfır aldım ve başarısız sayıldım. Sınavlarda güvenlik zafiyeti vardı özellikle de ilk zamanlarda çok fazlaydı. Daha sonra bazı çözümler getirildi. Uygulanan işlemlerin ne derece sınav güvenliğini sağladığı tartışılır. (MÖĞ3).

Benzer şekilde bir katılımcı durumu şöyle özetlemiştir:

Sınavla ilgili olumsuz durumlar yaşadım. Online bir sistem kuruldu. Bu sistem bizim üzerimizde denendi ve sistemin kurbanı çok oldu. Bazı sorulara verdiğimiz cevaplar sistem üzerinden kaydedilmedi. Bu da sınavlardan düşük puan almamıza neden oldu. Hatta öğrenci işlerine gidip hangi soruları boş bıraktığımızı bakabiliyorduk. Benim işaretlediğim soru sistemde işaretlenmedi olarak görünüyordu. (EÖĞ1).

Uzaktan eğitimde yapılan sınavların çalışan ve çalışmayanı ayırt etmediğini bir katılımcı şu şekilde ifade etmiştir:

Sınav sistemi çok olumsuzdu, yani insanlar başkalarını kendi yerine sınava soktu. Doğal olarak daha yüksek notlar alındı. Yüz yüze eğitimde 70 aldığımda AA ile geçerken uzaktan eğitimde 70 aldığımda BB ile geçtim bu benim için olumsuz yandı. Çalışan ile çalışmayan ayırt edilemedi ve bundan çok rahatsız oldum. Hiç çalışmadığımı bildiğim arkadaşımın 100 almasına tahammül edemiyordum. Sınav güvenliğinin sağlanamaması benim için olumsuzdu. Uzaktan eğitim, sınav konusunda adaletsizlik yarattı. (EÖĞ2).

Benzer şekilde bir katılımcı durumu şöyle özetlemiştir:

Sınavlar genelde ödev bazlıydı. Sınav güvenliği sağlanamadı. Sınavlarda kopya muhabbeti çok oldu. Ölçme değerlendirmede sorunlar yaşadık. Yüz yüze eğitime göre sınav güvenliği sağlamakta zorluklar yaşandı. (MÖĞ1).

Bir katılımcı ise uzaktan eğitimde uygulanan sınavların sözel bölümler için daha uygun olduğunu ve sayısal öğrencilerin bu sınavlarda zorluk yaşadıklarını şu şekilde özetlemiştir:

Mühendislik öğrencisiyim ve bazı derslerde kopya durumunu azaltmak için 25 soruluk vize ve 40 soruluk final sınavları hazırladılar. Termodinamik ve ısı transferi gibi derslerdeki başarıyı 25 -40 soruluk sorularla mümkün değil ölçemezsiniz. Yüz yüze eğitimde 2 soruluk 3 soruluk olan sınavlar uzaktan eğitimde 25-40 sorulara çıktı. Yüz yüze eğitimde 2-3 soruya 90-100 dakika verilirdi. Uzaktan eğitimde 25 soruya 30 dakika verdiler. Uzaktan eğitimde vize ve final soruları sözel bölümlere yönelik yapılıyordu. Biz sayısal bölümü öğrencileri olarak ciddi anlamda mağduriyet yaşadık. Çok kötü bir sistemdi ve sistemin denekleri biz olduk 13 ders aldım ve 8 tanesinden kaldım. (MÖĞ4).

Öğrenciler uzaktan eğitimin sosyalleşmeyi kısıtladığını ve sosyalleşmenin insanın en önemli ihtiyaçlarından bir tanesi olduğunu, insan ilişkilerinin zayıfladığını belirtmişlerdir. Bir katılımcı durumu şöyle özetlemiştir:

Bence olumsuz gelişmelerin en başında gelen sosyalleşememeydi. Uzaktan eğitim sosyalleşme ihtiyacımızı kısıtladı. İnsan açısından bence sosyalleşme çok büyük ihtiyaçtır. Uzaktan eğitimde sadece ekran üzerinden ders alıyorsunuz ve arkadaşlarımızla iletişim bile kuramıyorsunuz. Yüz yüze eğitimdeki sınıf ortamı uzaktan eğitimde maalesef yoktu. (EÖĞ1).

Diğer katılımcılar benzer olarak şu ifadelerde bulunmuşlardır:

“Uzaktan eğitim bir de bizim sosyalliğimizi de kısıtladı. Yüz yüze olsa dersten sonra bir yerlere gidiyoruz kafa dağıtıyoruz. Ama uzaktan eğitim sosyal anlamda bizi engelledi.” (MÖĞ3).

Mesela sosyalleşememek benim için olumsuzdu. Uzaktan eğitimle birlikte sınıf ortamında arkadaşlarımızla bulunamadık herkes evinde derse bağlandı. Bunun sonucunda sosyalleşme en az seviyeye indi. Bence sosyalleşmek temel ihtiyaçlar arasında ama uzaktan eğitimle bunu sağlayamadık. (EÖĞ4).

“Arkadaş ilişkilerimiz zayıfladı ve sosyalleşme azaldı. İnsanlık neticede iletişime ihtiyacımız var.” (MÖĞ1).

Katılımcılar, uzaktan eğitimin dikkat ve konsantrasyon dağınıklığına sebebiyet verdiği üzerinde yoğunlaşmıştır. Dikkat dağınıklığının derse karşı disiplinsizlik yarattığı ve yüz yüze eğitimde ders sürecinin daha disiplinli ilerlediği sonucuna ulaşılmıştır. Bir katılımcı bu durumu şu şekilde özetlenmiştir:

Uzaktan eğitimde çok fazla dikkat dağıtıcı unsur vardı. Ev ortamındayız, kendi konfor alanımızdayız istediğimiz gibi davranabildik. Böyle olunca da derse karşı disiplinsiz davranmaya başladık. Yüz yüze eğitimde ders sürecinde daha disiplinliydik. Çünkü hocanın karşısındasın doğal olarak derse karşıda disiplinli oluyorsun bu da başarıyı olumlu olarak etkiliyordu. (MÖĞ3).

Benzer şekilde diğer katılımcılar şu şekilde ifadelerde bulunmuştur:

Eğitimde yüz yüze olan uygulamalarda daha verimli oluyor. Evde ilgim ve odağım farklı nesnelere kayabiliyor, örneğin evcil hayvan besliyorum. Bu benim derse odaklanmamı engelledi. Ancak sınıf ortamında olsak böyle bir durum yaşamazdık. (EÖĞ3).

“Uzaktan eğitim sürecinde dikkat dağınıklığı oldu. Yani herkesin ev ortamı ders dinlemeye müsait olmayabilir. Küçük kardeşim vardı ve dikkatim fazla dağıldı. Yüz yüze eğitim yapıyor olsak dikkat dağıtıcı unsurlar çok daha az olurdu.” (MÖĞ2).

“Hiçbir şey örgün eğitimi tutmuyor. Dikkat dağınıklığı oldu. Mesela aile evinden derse bağlandık ev ortamı dikkatimi fazlaca dağıttı.” (MÖĞ4).

Mühendislik öğrencileri uygulamalı derslerin uzaktan eğitimle verilmesinin uygulamalı dersleri için uygun olmadığını, atölyede veya laboratuvarında bulunmaları gerekirken bilgisayar başında olduklarını bu durumun pratik eksikliğine neden olduğunu şu sözlerle ifade etmişlerdir:

Uzaktan eğitimin bir diğer olumsuz yanı ise mühendislik öğrencisi olduğum için uygulamalı dersleri bilgisayar üzerinden almak oldu. Teorik derslerde böyle bir problem yaşamadım ancak uygulamalı derslerde pratik eksikliği yaşadım. Atölyede bulunamadık bu çok büyük bir eksiklik oluşturdu. Çünkü mühendislikte her şey teorik olarak öğrenilmiyor. Atölyede bulunmamız gerekiyor. (MÖĞ3).

“Mühendislik öğrencisiyim ve uygulamalı derslerim var bu dersleri uzaktan eğitimle almak zorunda kaldık. Deney ve test yapmamız gereken zamanlarda laboratuvar ortamında çalışamadık.” (MÖĞ1).

Bir katılımcı uygulamalı derslerin uzaktan eğitimle verilmesinin kendisinin mesleki anlamda gelişmesine engel olduğunu şu sözlerle ifade etmiştir:

Uzaktan eğitimin mesleki anlamda beni geriletliğini düşünüyorum. Staj süreçlerimde ve iş görüşmelerimde uzaktan eğitim döneminden mezun olduğum için bizi eksik olarak düşündüler. Yani işverenler siz uzaktan eğitim dönemi mezunu musunuz? diyerek bizi mesleki anlamda yeterli görmediklerini ifade ettiler. Mesela ben makine mühendisliği öğrencisiyim bölüm derslerimin uzaktan eğitimle verilmesinin doğru olmadığını düşünüyorum. Örneğin bir parça göreceksin bunu canlı canlı görmek isterim ya da bir

kaynak uygulaması yapacaksın bunu uzaktan eğitimle yapmak mümkün değil. Aynı şekilde bir çizim dersinde hocanın gösterdiği bir cismi canlı canlı görerek çizmek isterim. (MÖĞ2).

Bir katılımcı, uzaktan eğitim sürecinde uygulamalı derslerde hocanın bilgisayar teknolojilerini kullanma becerisinin ders sürecine etkilerini şu şekilde özetlenmiştir:

Mühendislik öğrencisiyim ve derslerim genellikle uygulamalı olarak işleniyor. Dersin hocası teknolojiyi yeterince kullanamıyorsa uygulamalı dersler bir faciaya dönüşebiliyor. Hoca mouse ile çizim yapmaya çalışıyor, çizdiğinin ne olduğunu anlamıyoruz. Hocanın yeterli ekipmanı veya bilgisi yok, bu da özellikle bizim gibi uygulamalı derslerin yoğun olduğu bölümler açısından olumsuzdu. (MÖĞ5).

Katılımcılar, uzaktan eğitim sürecinde sürekli bilgisayar ekranına bakmanın ve radyasyona maruz kalmanın ve sürekli oturur pozisyonda olmanın bazı sağlık problemlerine neden olduğunu belirtmişlerdir. Bir katılımcı bu durumu şu şekilde özetlemiştir:

“Aynı zamanda uzaktan eğitimle birlikte göz problemi yaşadım. Sürekli bilgisayar ekranına bakmak göz sağlığımı olumsuz olarak etkiledi. Göz derecem 1,25 ten 1,75’e çıktı.” (EÖĞ3).

Benzer şekilde bir katılımcı şu ifadelerde bulunmuştur:

“Uzaktan eğitim sürecinde, sürekli bilgisayar karşısında oturduğumuz için duruş bozukluğu yaşadım. Fiziksel olarak bel ve boyun ağrısı yaşadım.” (MÖĞ3).

Sonuç olarak, öğrenciler açısından uzaktan eğitimin bazı dezavantajları bulunmaktadır. Öğrencilerin tamamına yakınının uzaktan eğitimde sınav sorunları yaşadıkları ve sınav planlamalarının yeteri düzeyde yapılmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların önemle vurguladıkları bir diğer dezavantaj ise sosyalleşme sorunları olmuştur. Uzaktan eğitimin sosyalleşmeyi kısıtladığı ve katılımcıların bu durumdan memnuniyetsizlik duydukları sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların, uzaktan eğitim sürecinde ders aşamasında dikkat ve konsantrasyon sorunları yaşadıkları ve derse uyum sağlayamadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca uzaktan eğitimin bazı sağlık problemlerine neden olduğu ortaya konulmuştur. Uzaktan eğitimin bir diğer dezavantajı ise iletişimi kısıtlaması yönünde olmuştur. Katılımcılar uzaktan eğitimde etkili bir iletişim sağlayamadıklarını ifade etmişlerdir. Uygulamalı ders alan öğrencilerin tamamına yakınının, hedeflenen öğrenme çıktılarını edinemedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Uzaktan eğitim uygulamalı dersler için yetersiz bulunmuştur.

4.3. Pandemi Sürecinde Uygulanan Zorunlu Uzaktan Eğitim Boyunca Motivasyon Açısından Değişimlere İlişkin Bulgular

Tablo 9: Öğretim üyelerinin pandemi sürecinde uygulanan zorunlu uzaktan eğitim boyunca motivasyonlarını olumsuz etkileyen faktörlere ilişkin dağılım

Tema	Kategoriler	n
Öğretimin Etkililiğini Azaltma	Etkileşim sağlayamama	4
	Derse katılımın yetersiz olması	2
	Dersin verimliliğini sağlayamadığını düşünme	1
	Bilinç düzeyi yetersizliği	1

Tablo 9’da yer alan veriler doğrultusunda, öğretim üyeleri etkileşim sağlayamama, derse katılımın yetersiz olması, dersin verimliliğini sağlayamadığını düşünme ve bilinç düzeyi yetersizliklerinin motivasyonlarını düşürdüğünü belirtmişlerdir. Ders sürecinde ve sonrasında öğrenciyle etkileşim sağlayamamanın motivasyonunu düşürdüğünü bir katılımcı şu şekilde ifade etmiştir:

“Uzaktan eğitim sürecinde, öğrenciyle ders içerisinde ve sonrasında karşılıklı etkileşim kuramadım. Bu dersi anlatırken motivasyonumu düşürüyordu.” (MÖÜ4).

Diğer katılımcılar benzer şekilde şu ifadelerde bulunmuştur:

“Soru soruyorsunuz sorular yanıtız kalıyor. Bu benim motivasyonu düşürebiliyordu. Uzaktan eğitimde öğrenciyle etkileşim sınırlı düzeyde kalması hocanın motivasyonunu düşürüyor.” (EÖÜ2).

“Yeterince etkileşim sağlanamadığı için keyifsiz ve monoton bir süreç oldu.” (EÖÜ4).

Mühendislik fakültesi öğretim üyeleri, derslerin verimsiz geçtiğini düşünmelerinin motivasyonlarını düşürdüklerini ifade etmişlerdir. Bir katılımcı bu durumu şu sözlerle özetlemiştir:

“Uygulamalı derslerde uygulama yaptıramadığımız için anlatırken dersi verimli anlatamadığımı ve öğrenciye gerekli beceriyi kazandıramadığımı düşünüyordum. Bu durum motivasyonumu olumsuz yönde etkilemişti.” (MÖÜ3).

Öğretim üyeleri, uzaktan eğitimde derse katılımın yetersiz olmasının motivasyonlarını olumsuz olarak etkilediklerini belirtmişlerdir. Bu konuda katılımcıların görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Öğrencilerin derse katılım oranlarının çok düşük olması, ders verme isteğimi törpüledi. Bu nedenle motivasyon kaybı yaşadım.” (MÖÜ2).

Öğrencinin derse katılımı düşüktü. Ders sürecinde ise öğrenciyi motive etme imkânı olmuyor. Yüz yüze eğitimde olsa motive olmaya ihtiyacı olan öğrenciyi gözlemleyebiliyorsunuz. Hem öğrenci hem öğretim üyesi açısından motivasyon kaybı yaşandığını düşünüyorum. (EÖÜ1).

Bir katılımcı, öğrencideki bilinç düzeyi yetersizliğinin öğretim üyesi için motivasyon kaybına neden olduğunu belirtmiştir. Katılımcı durumu şöyle özetlemiştir:

Uzaktan eğitimi, mühendislik açısından ciddi bir dezavantaj olarak görüyorum. Lisans öğrencisinin bilinç seviyesi uzaktan eğitim için yeterli değil. Bunlar sürekli bir sorgulama ve moralsizlik oluşturuyor. Neyi ne için yapıyoruz diye düşünmem motive olmamı engelledi. (MÖÜ5).

Sonuç olarak uzaktan eğitim bazı yönlerden öğretim üyelerinin motivasyonlarını düşürmüştür. Uzaktan eğitimde en fazla motivasyon kaybına neden olan unsur ders sürecinde ve sonrasında öğrenciyle öğretim üyesi arasında etkileşim eksikliğinin yaşanması olmuştur. Aynı zamanda öğrencilerin derslere katılımının düşük olması ve bilinç düzeyinde yetersizliklerin yaşanması öğretim üyelerinde motivasyon kaybına neden olmuştur.

Tablo 10: Öğretim üyelerinin pandemi sürecinde uygulanan zorunlu uzaktan eğitim boyunca motivasyonlarını olumlu etkileyen faktörlere ilişkin dağılım

Tema	Kategoriler	n
Öğretimin Etkililiğini Artırma	Zamanı iyi kullanabilme	6
	Eğitimin devamlılığını sağlama	3

Tablo 10’da yer alan veriler doğrultusunda, uzaktan eğitimin, zaman tasarrufu ve eğitimde devamlılığı sağlama avantajları öğretim üyelerinin motivasyonlarını yükseltmiştir. Uzaktan eğitimin zaman tasarrufu sağladığını ve bu zamanı akademik çalışmalar için kullandıklarını bu nedenle motive olduklarını bir katılımcı şu şekilde ifade etmiştir:

“Akademik çalışmalarım için daha fazla zaman bulabildiğim için süreçte motivasyonum daha yüksekti. Kendimi daha rahatlamış hissediyordum.” (MÖÜ4).

Benzer şekilde bir katılımcı şu ifadeleri kullanmıştır:

“Zaman planlamasını daha iyi yapabilmem bu süreci daha iyi planlamamı sağladı. Bu durum süreç içerisinde beni motive etti.” (EÖÜ3).

Benzer şekilde diğer katılımcılar durumu şu şekilde özetlemiştir:

Zaman tasarrufu sağladı. Akademik çalışmalarımıza daha fazla zaman ayırdık. İşler kolaylaştı. Öğrencilerle normal dersler içinde uzaktan eğitim sınıfı açarak iletişim imkânlarını geliştirdik. Lisansüstünde etkinlik daha da arttı. Bu durumlar açısından kendimi motive olmuş buluyordum. (MÖÜ5).

Katılımcılar, küresel bir salgın durumunda bile eğitime devam edebilmenin motivasyonlarını yükselttiklerini belirtmişlerdir. Bir katılımcı durumu şöyle özetlemiştir:

Başlangıçta uyum sağlamakta zorlandım. Çünkü hem ülkemiz hem de dünya için çok endişe vericiydi. Ölümün artması, herkesi psikolojik olarak etkiledi. Aşı süreci de belirsizliklerle doluydu. Hiç bitmeyecekmiş gibi hissetmeye başlamıştık. Normalleşmeyi dört gözle bekliyorduk. Fakat böyle büyük ölçekli bir salgında dahi eğitimin devamlılığını sağlayabilmek süreç adına motive ediciydi. (EÖÜ3).

Bir diğer katılımcı ise uzaktan eğitimin, eğitimin devamlılığını sağlamanın motive edici bir durum olduğunu şu sözlerle ifade etmiştir:

Dersin/bilginin öğrencinin zihnine ulaşması ve o bilgiyi analiz edebilmesinin yüz yüze ders ile olabileceğini düşünüyorum. Ancak uzaktan eğitim süreci zorunlu hâllerde çok önemli bir alternatif olabilir. Uzaktan eğitim diye bir sistem olmasaydı eğitimin devamlılığı sağlanamayacaktı bu durumda motivasyonumuz aşırı düşecekti. En azından eğitime devam edebilmek beni motive etti. (EÖÜ1).

Sonuç olarak, uzaktan eğitimde motivasyon sağlamanın çok yönlü ve karmaşık bir süreç olduğunu ifade edebiliriz. Çünkü uzaktan eğitimin bazı özellikleri motivasyon üzerinde olumsuz etki yaratırken zaman tasarrufu sağlama ve eğitimde devamlılığı sağlama noktasında katılımcılar üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 11: Öğrencilerin pandemi sürecinde uygulanan zorunlu uzaktan eğitim boyunca motivasyonlarını olumsuz etkileyen faktörlere ilişkin dağılım

Tema	Kategoriler	n
Öğretimin Etkililiğini Azaltma	Sosyalleşememe	4
	Dikkat dağınıklığı	4
	İletişim sorunları	3
	Belirsizlik	3
	Psikolojik sorunlar	2

Tablo 11’de yer alan veriler doğrultusunda öğrenciler, zorunlu uzaktan eğitimde yaşadıkları sosyalleşme, dikkat dağınıklığı, iletişim sorunları, belirsizlikler ve psikolojik sorunların motivasyon kaybına neden olduğunu ifade etmişlerdir. Arkadaşları ile etkileşim sağlayamamaları ve paylaşımında bulamadıklarından dolayı genel olarak motivasyon sağlayamadıklarını bir katılımcı şu şekilde ifade etmiştir:

...Aynı zamanda sosyallikten uzak olmak okul ortamında arkadaşlarımla beraber olamamak motivasyonumu fazlasıyla olumsuz etkiledi. Yüz yüze eğitim olsaydı arkadaşlarımızla sohbet ederdik, bir yerde otururduk, kütüphaneye giderdik, birlikte çalışırdık. Bu sayede akademik olarak daha istekli olabilirdik. (MÖĞ2).

Benzer şekilde bir diğer katılımcı şu ifadeleri kullanmıştır:

Uzaktan eğitim uygulanmaya başlandıktan 3-4 ay sonra motivasyonumda düşüş yaşadım. Bunun sebebi olarak da sosyallikten uzak olmamız diyebilirim. Çünkü insan sosyolojik bir varlık ve uzaktan eğitim insanın sosyolojik yönünü yok ediyor. Zamanla yazma yetimi kaybettim, yazdıklarım bana saçma gelmeye başladı ve motivasyon kaybı yaşadım. (EÖĞ3).

Katılımcılar, uzaktan eğitim dersleri esnasında derslere yeteri kadar uyum sağlayamadıklarını ve dikkat sorunları yaşadıklarını bununda motivasyon kaybına neden olduğunu belirtmişlerdir. Bir katılımcı bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

“Derslere uyum sağlama konusunda zorlandım ve motivasyonum ister istemez düştü. Ders kaçırdım, farklı toplantılar açtık hayatta hiç yaşamadığımız için alışana kadar motivasyonum düşüktü.” (MÖĞ5).

Katılımcılar zorunlu uzaktan eğitim sürecinde psikolojik sorunlar yaşadıklarını bununda motivasyonlarını olumsuz etkilediğini ifade etmişlerdir. Bir katılımcı durumu şöyle özetlemiştir:

“Hastalık düşüncesinin vermiş olduğu bir psikolojik bunalım vardı. Hem hastalık riskiyle mücadele etmek hem de derslerle uğraşmak motivasyonumu düşürdü.” (MÖĞ2).

Öğrenciler arkadaşları ve öğretim üyeleri ile yaşadıkları iletişim sorunlarının motivasyonlarını olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir. Bir katılımcı şu ifadeleri kullanmıştır:

Yüz yüze eğitimde arkadaşlarımla daha fazla iletişim hâlinde olmak benim motivasyonumu yükselten bir unsurdur ama uzaktan eğitimde bu imkânlar kısıtlı devam etti. Uzaktan eğitimde sosyallikten uzak kalmış olmak benim motivasyonumu düşürdü. (EÖĞ4).

Katılımcılar, sürecin nasıl işleyeceği ve ilerleyeceği hakkında yaşadıkları belirsizliklerin motivasyonlarını olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir. Bir katılımcı durumu şu şekilde özetlemiştir:

Uzaktan eğitim motivasyonumu olumsuz olarak etkiledi. Uzaktan eğitim bir belirsizlik yarattı. Yani derslerin nasıl işleneceğini, sınavların nasıl olacağını bilmiyorsunuz hayatınızda ilk defa böyle bir süreç yaşıyorsunuz bu belirsizlikte motivasyonumu olumsuz yönde etkiledi. (EÖĞ2).

Bir katılımcı uzaktan eğitimin etkililiği konusunda yaşadığı kaygıyı şu sözlerle ifade etmiştir:

Uzaktan eğitim benim meslek sahibi olabilmem için yeterli akademik alt yapıyı bana sağlayabilecek mi? bunu düşündüm. Yani uzaktan eğitim ne kadar kaliteli bir eğitim sunacak bu düşüncelerle karşı karşıya kaldım. Bu da gelecek kaygısı oluşturdu. (EÖĞ1).

Sonuç olarak, uzaktan eğitim öğrenciler üzerinde genel olarak motivasyon kayıplarına yol açmıştır. Çünkü hiçbir katılımcı uzaktan eğitim sürecinin motivasyonunu yükselttiğine yönelik görüş bildirmemiştir. Uzaktan eğitim de en fazla motivasyon düşürücü etkiye sahip unsur, sosyalleşme konusunda yaşanan sınırlılıklar olarak karşımıza çıkmaktadır. Uzaktan eğitimde büyük oranda yaşanan dikkat dağınıklığı sorunu da öğrencilerin uzaktan eğitime uyum sağlayamadıklarını ve motivasyon kaybı yaşadıklarını göstermektedir. Katılımcıların uzaktan eğitim sürecinde iletişim eksikliği yaşamları ve salgın sürecinin getirmiş olduğu belirsizlik durumu da motivasyon düşürücü etki yaratmıştır. Zorunlu uzaktan eğitim sürecinde öğrenciler, sürecin getirmiş olduğu belirsizlikten ve uzaktan eğitimin etkililiği açısından kaygı duymaktadır.

4.4. Pandemi Sürecinde Uygulanan Zorunlu Uzaktan Eğitim Sürecinde Deneyimledikleri İletişim Süreçlerine İlişkin Bulgular

Tablo 12: Öğretim üyelerinin pandemi sürecinde uygulanan zorunlu uzaktan eğitim sürecinde deneyimledikleri iletişim süreçlerine ilişkin dağılım

Tema	Kategoriler	n
İletişim Süreçleri	İletişim süreçleri yetersiz	6
	İletişim süreçleri yeterli	3

Tablo 12’de yer alan veriler doğrultusunda, öğretim üyeleri uzaktan eğitimin iletişim süreçleri noktasında yetersiz olduğu üzerinde yoğunlaşmıştır. Öğrencilerin iletişim kurmakta isteksiz olduklarını, ders platformlarının öğrenci ile iletişim sağlama yönünden zayıf kaldığını bir katılımcı şu şekilde ifade etmiştir:

İletişim açısından ciddi problemler yaşadık. Öğrenci ile yüz yüze iletişim sınırlı olduğu için ders içi iletişimde zayıftı. Öğrenci iletişim kurmayı pek istemiyordu. Özellikle ders işlediğimiz platformlar buna fazla müsaade etmiyordu. Öğrencilerle ders içi iletişime geçmek istediğimizde bir kısmı mikrofon bozuk olmasa da mikrofon bozuk diyordu. Öğrenciler e-posta yoluyla veya OBS üzerinden iletişime geçmeye çalışıyorlardı. Telefon numaramızı paylaşamıyorduk. E-posta veya sistem üzerinden yapılan iletişim verimli geçmiyordu. Daha kısa sürede çözülebilecek problemler veya konular daha uzun zaman alıyordu. (MÖÜ3).

Bir katılımcı şu şekilde görüş bildirmiştir:

“Dersler uzaktan olunca öğrenciler ile iletişim çok sınırlı oluyordu.” (EÖÜ2).

Görüşmeler neticesinde katılımcıların verdiği cevaplar aşağıda yer almaktadır:

“Öğrencilerle bir WhatsApp iletişim grubumuz var. Buradan haberleştik. Gerek mesleki anlamda yapılması gerekenler ya da kişisel bağlantılar sağladı. Bu iletişimin uzaktan eğitimin ders sürecine de büyük katkıları oldu.” (EÖÜ3).

Öğretim üyeleri, uzaktan eğitim sürecinde iletişim sürecini geliştirmeye yönelik olarak, toplantılara ve fikri tartışmalarına ağırlık verilmesi, öğretim üyesi ile öğrenci arasında daha iyi bir iletişim kurulması için platform geliştirilmesi, interaktif bir eğitim için altyapının oluşturulması şeklinde önerilerde bulunmuşlardır. Katılımcıların cevapları şu şekildedir:

“Yeni bir durumla karşılaşıldığı için daha fazla toplantı ve fikir tartışması olabilir, daha faydalı bir süreç yaşanabilirdi.” (MÖÜ2).

“Öğrencilerin öğretim üyesi ile iletişim kurabileceği platformlar geliştirilebilirdi. Sadece mail veya OBS üzerinden değil farklı platformlardan da iletişim imkânı sağlanabilmeliydi.” (MÖÜ3).

“Yüz yüze eğitimde olduğu gibi interaktif bir ders süreci yaşanması gerekirdi. Bunun için gerekli altyapı kurulabilirdi.” (MÖÜ4).

“COVID-19 olduğu için herkes evindeydi. Dolayısıyla yoğun bir iletişim olamadı. Uzaktan daha etkili ve iyi nasıl olabilirdi bilemiyorum. Belki belli aralıklarla öğretim üyeleriyle toplantı yapmak iyi olabilirdi.” (EÖÜ2).

“Belli aralıklarla online toplantılar yapılabilirdi.” (EÖÜ4).

Sonuç olarak, katılımcıların büyük çoğunluğu uzaktan eğitimde ders içi ve ders dışı iletişimin yeterli düzeyde sağlanamadığına vurgu yapmıştır. Uzaktan eğitim sürecinde iletişim süreçlerini iyileştirmeye yönelik olarak farklı platformların geliştirilebileceği, öğrenci ve öğretim üyeleriyle süreç içerisinde toplantılar yapılabileceği konusunda önerilerde bulunmuşlardır.

Tablo 13: Öğrencilerin pandemi sürecinde uygulanan zorunlu uzaktan eğitim sürecinde deneyimledikleri iletişim süreçlerine ilişkin dağılım

Tema	Kategoriler	n
İletişim Süreçleri	İletişim süreçleri yetersiz	7
	İletişim süreçleri yeterli	2

Tablo 13’te yer alan veriler doğrultusunda öğrenciler, uzaktan eğitimde iletişim sağlama noktasında genel anlamda yetersizliklerin yaşandığına ve uzaktan eğitimin iletişim süreçlerini sekteye uğrattığına vurgu yapmışlardır. Bir katılımcı uzaktan eğitim sürecinde iletişim becerilerinin zayıfladığını şu sözlerle ifade etmiştir:

İletişim becerilerim zayıfladı. Fiziksel olarak aynı ortamda bulunmadığımız için fiziksel bir bağ kuramadık. Yüz yüze eğitimde karşımızdaki kişinin beden dilini anlayabiliyorken uzaktan eğitimde öyle bir şansımız olmadı. Uzaktan eğitimde öğrenci olarak sınırlı aktif olabildim. Mesela meteoroloji genel müdürlüğünden bir veri temin etmem gerekiyordu ve bunu alabilmem için üniversite izni gerekliydi. Bunu mail olarak öğrenci işlerine bildirdiğimde dönüt çok gecikiyordu. Pandemi olmadan önce öğrenci işleriyle daha hızlı iletişim kurabiliyorken uzaktan eğitime geçilmesiyle birlikte dönütler çok uzun sürdü. (EÖG1).

Bir katılımcı, uzaktan eğitimde iletişim sağlamak ile yüz yüze eğitimde iletişim sağlamanın farklı olduğuna vurgu yaparak durumu şu şekilde özetlemiştir:

Yüz yüze iletişim kurmakla uzaktan iletişim kurmak çok farklıydı. Yüz yüze iletişimin yerini hiçbir şey tutmuyor. Yüz yüze eğitimde olsa hocaya derdimi daha kolay ve doğru anlatabilirdim. Uzaktan eğitimle iletişim kurduğumuzda eksik veya hatalı olabiliyor. Karşımızdakine anlatmak istediğimizi sanki çok kısa anlatmamız gerekiyor gibi hissediyorum ve bu da iletişimde problemleri doğuruyor. (MÖĞ2).

Bir katılımcı ise, uzaktan eğitimde tanımadığı bir öğretim üyesiyle dersi sürdürmenin öğrenci-öğretim üyesi arasında resmiyet oluşturduğunu şu şekilde ifade etmiştir:

“İletişim yüz yüze yapıldığı sürece iyidir. Tanımadığımız bir hocayla uzaktan eğitim sürdürmek resmiyet oluşturdu. Bence, iletişim yüz yüze yapıldığı sürece verimlidir.” (MÖĞ4).

Bir katılımcı, internetten kaynaklanan bağlantı problemleri nedeniyle iletişim süreçlerinin sekteye uğradığını şu şekilde ifade etmiştir:

Ben köyde yaşıyorum ve fazlasıyla bağlantı problemi yaşıyordum. Hocalarla iletişimim çok kısıtlıydı. Uzaktan eğitim benim için iletişim yönünden çok eksikti. Bu eksikliğin temel nedeni olarak bağlantı problemlerini görüyorum. Ama uzaktan eğitim iletişim yönünden yüz yüze eğitimin yerini tutamaz. Yüz yüze eğitimde hocayla birebir iletişim kurmak çok daha kolay hocanın odasına gidip problemimize anında dönüt alabiliyorduk. Pandemi döneminde iletişim kurmakta zorlandım. (EÖĞ4).

Bir katılımcı zorunu uzaktan eğitim sürecinde danışmanı ile yeterli iletişim sağlayamadığını şu şekilde ifade etmiştir:

En önemlisi danışmanınızla yüz yüze iletişim kuramamak oldu. İletişim kuramamakla birlikte yaptığımız çalışmalardan tat alamadık. Danışmanıyla uzaktan eğitimden bir yıl önce yaptığımız yayın uzaktan eğitimde yaptığımız yayından daha çok okundu. Bunu da hocayla iletişimimin yüz yüze olmasına bağlıyorum. Yüz yüze iletişim kurarken daha verimli çalışabildik. (EÖĞ3).

Sonuç olarak, katılımcıların büyük çoğunluğu zorunlu uzaktan eğitim sürecinde öğrenci-öğretim üyesi iletişiminin yetersiz kaldığını belirtmişlerdir. Ayrıca iletişim sürecindeki yetersizliklerin iletişim becerilerini zayıflattığı ve öğretim üyesi ile öğrenci arasında bir resmiyet oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır.

4.5. Pandemi Sürecinde Karabük Üniversitesinin Uzaktan Eğitim Sisteminde Sistemsel ve Teknik Sorun Yaşama Durumuna İlişkin Bulgular

Tablo 14: Öğretim üyelerinin pandemi sürecinde Karabük Üniversitesinin uzaktan eğitim sisteminde sistemsel ve teknik sorun yaşama durumuna ilişkin dağılım

Tema	Kategoriler	n
Sistemsel ve Teknik Sorun Yaşama Durumu	Sorun yaşadım	6
	Sorun yaşamadım	3

Tablo 14’te yer alan veriler doğrultusunda, genel olarak öğretim üyeleri Karabük Üniversitesinin uzaktan eğitim sisteminde sistemsel ve teknik sorun yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Sistemsel ve teknik sorunlar yaşandığını ifade eden öğretim üyeleri sorunun ilk zamanlarda kullanılan programlardan ve bu programların nasıl kullanılacağını bilmemekten kaynaklandığını belirtmişlerdir. Bir katılımcı durumu şöyle özetlemiştir:

“Karabük Üniversitesi bu süreçte en hızlı altyapısını hazırlayan üniversitelerden biriydi. Fakat ilk ve hızlı bir geçiş olmasından ve kullanılan programları tam tanımamızdan dolayı ilk başlarda kullanımda zorlandık.” (MÖÜ3).

Benzer şekilde diğer katılımcılar şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Özellikle ilk uzaktan eğitime geçildiği dönem kullanılan program sebebiyle çok fazla teknik problem yaşadım. Çoğunlukla derslerde bağlantı sorunu oluyordu ve çözene kadar 5-10 dakika ders kaybı yaşıyordum.” (MÖÜ1).

Genel anlamda ilk başlarda ders platformlarının nasıl kullanılacağını bilmiyordum. Kullanımını öğrenme sürecinde biraz sıkıntı yaşadım. Adobe Connect programı biraz sıkıntılıydı. Daha sonra Teams programına geçince biraz daha rahatladım. (MÖÜ4).

Öğretim üyeleri yaşadıkları bu sistemsel ve teknik sorunları üniversitenin yayınlamış olduğu kullanım kılavuzlarını takip ederek, sorumlu personelle iletişime geçerek ve internet alt yapılarını geliştirerek çözdüklerini belirtmişlerdir. Bir katılımcı durumu şu şekilde özetlemiştir:

Üniversitenin hazırlamış olduğu kullanım kılavuzları problemleri hızlı aşmamızda yardımcı oldu. Ayrıca sistemsel hatalarda ilgili personele bilgi verdiğimizde hızlı dönüşler alıyorduk ve problemler hızlı bir şekilde çözülmüyordu. Bu süreçte uzaktan eğitim altyapısıyla ilgilenen

personel ve bölümdeki ilgili araştırma görevlileri günün her saatinde ulaşıp problemlerimizi çözebiliyordu. (MÖÜ3).

Katılımcılar, zorunlu uzaktan eğitim sürecinde sistemsel ve teknik sorun yaşamadıklarını ve bunun uzaktan eğitim deneyimine sahip olmakla ilgili olduğunu şu sözlerle ifade etmişlerdir:

“Ciddi bir sorun olmadı. İnternet paketimi geliştirdim. Daha önce de uzaktan eğitimle ders vermiştim sanırım onun faydasıydı.” (MÖÜ5).

“Özellikle ilk zamanlar bağlantı sorunları gibi teknik sorunlar yaşanabiliyordu. Ben ya da öğrenciler sistemden düşebiliyorduk. Genellikle teknik yardım almadan çözmeyi başarıyorduk.” (EÖÜ3).

“Pek fazla problem yaşanmadı. Karşılaşılan problemler fakülte uzaktan eğitim sorumlusuyla iletişime geçerek çözüme ulaştırıldı.” (EÖÜ4).

Sonuç olarak katılımcılar, Karabük Üniversitesinin uzaktan eğitim sisteminde uzaktan eğitim sürecine ani geçişten dolayı bazı sorunlar yaşamıştır. Bu sorunları ise üniversitenin yayımlamış olduğu kılavuzu takip ederek ve teknik personelle iletişime geçerek çözüme ulaştırmıştır. Ayrıca uzaktan eğitim sürecinde sistemsel ve teknik sorun yaşayan öğretim üyelerinin büyük çoğunluğunun daha önce uzaktan eğitim deneyimi olmayan öğretim üyeleri olduğu görülmüştür.

Tablo 15: Öğrencilerin pandemi sürecinde Karabük Üniversitesinin uzaktan eğitim sisteminde sistemsel ve teknik sorun yaşama durumuna ilişkin dağılım

Tema	Kategoriler	n
Sistemsel ve Teknik Sorun Yaşama Durumu	Sorun yaşamadım	4
	Sorun yaşadım	5

Tablo 15’te yer alan veriler doğrultusunda, bazı öğrenciler Karabük Üniversitesinin uzaktan eğitim sisteminde sorun yaşadıklarını belirtirken bazı öğrenciler sorun yaşamadıklarını belirtmiştir. Karabük Üniversitesinin uzaktan eğitim sisteminde sorun yaşadığını belirten bir katılımcı durumu şu şekilde ifade etmiştir:

İlk haftalarda ders kayıtlarına ulaşamadık. Yani derslerin nereye kaydolduğunu bulamadık böyle bir sorun yaşadık ve kısa süre içerisinde dersin hocalarıyla problemi çözdük. Aynı şekilde ödevlerin nereye kaydolduğu ile ilgilide problemler yaşandı. Bu problemleri hocalarla ve arkadaşlarımızla iletişime geçerek çözdük. (MÖĞ1).

Benzer şekilde diğer katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

Teams üzerinden bağlandığımız derslerde bir problem yaşamadım. Adobe Connect uygulaması üzerinden bağlandığımız derslerde hocamızın sesi mikrofonu açık olduğu hâlde gelmedi, görüntüsünü açmak istediğinde açamadı ve bilgisayar ekranını bizimle paylaşmak istediğinde donmalar yaşandı. Adobe Connect uygulamasında yazılımsal olarak hatalar vardı. (EÖĞ1).

Karabük Üniversitesinin uzaktan eğitim sisteminde yaşadığım problemler oluyordu. Mesela sınavlarda sorun yaşıyorduk. Sistemsel hatalar oluyordu. Sınavların sistemimize geç düşmesi veya cevaplarımızın hocalara geç iletilmesi gibi sorunlar yaşadım. Sistem bizi dersten atıyordu, hocayı dersten atıyordu. Özellikle de bu sorunlar Adobe Connect uygulamasında yaşanıyor. Teams uygulamasına geçtiğimiz zaman daha az problemle karşı karşıya kaldık. Örneğin Adobe Connect uygulamasının kaydedilmiş derslerini dinlemek Teams uygulamasına göre daha zordu. (MÖĞ2).

Uzaktan eğitimin ilk aylarında Adobe Connect programını kullanırken sistemsel sorunlar yaşanıyor. Zaman zaman görüntü kalitesinin düşmesi, internetin kesilmesi gibi sorunlar yaşadım. Ders akışını engelleyen durumlarla karşı karşıya kalıyorduk. (MÖĞ3).

Aynı zamanda yaşanan sorunların çözümüne ilişkin destek personelle iletişime geçerek çözüme ulaştırdıklarımızı bir katılımcı şu şekilde özetlemiştir:

Sistemsel ve teknik bir sorun yaşadığımızda ilgili kişiyle iletişime geçerek problemimizi kısa sürede çözüme ulaştırdık. Elektrik kesintisinden dolayı sınava giremediğim bir dersim için telafi sınav formu doldurup tekrar sınava alındım. Üniversitemiz uzaktan eğitimde öğrenciye hep destek oldu. Bir sorun yaşadığım ve çözüme ulaşamadığım bir nokta olmadı. (MÖĞ3).

Bir başka katılımcı üniversitenin uzaktan eğitim sisteminde güncellemeler yapmasını beklediklerinin şu şekilde ifade etmiştir:

“Sistemsel ve teknik olarak yaşanan sorunların aşılmasını bekledik. Üniversitemizde kısa zaman içinde Adobe Connect uygulamasının yerine Teams uygulamasını kullanmaya başladı.” (MÖĞ2).

Bir diğer katılımcı ise Karabük Üniversitesinin uzaktan eğitim boyunca süreci nasıl yürüttüğünü şu şekilde ifade etmiştir:

Karabük Üniversitesi uzaktan eğitimde çok yapıcıydı. Uzaktan eğitimin olumsuzluklarını minimize etmeye çalıştı. Uzaktan eğitime hemen geçiş yapıldı. Ders aksaması olmadı ve herhangi bir olumsuzlukta hızlı bir şekilde sorunum giderildi. Sınava giremeyen öğrenciler mağdur olmadı. Uzaktan eğitimde herhangi bir mağduriyet yaşanmaması adına her zamankinden daha çok ilgilendiler. (EÖĞ2).

Sonuç olarak katılımcıların bazıları, Karabük Üniversitesinin uzaktan eğitim sisteminde sistemsel ve teknik sorunlar yaşadığını belirtirken bazıları sorun yaşamadıklarını belirtmiştir. Uzaktan eğitime geçişin ilk zamanlarında Adobe Connect uygulamasının kullanıldığını ve bu uygulamada birçok sorun yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

4.6. Pandemi Sürecinde Uygulanan Zorunlu Uzaktan Eğitimde Yüz Yüze Eğitime Göre Derse Hazırlık Sürecinde Zorluk Yaşama Durumuna İlişkin Bulgular

Tablo 16: Öğretim üyelerinin pandemi sürecinde uygulanan zorunlu uzaktan eğitimde yüz yüze eğitime göre derse hazırlık sürecinde zorluk yaşama durumuna ilişkin dağılım

Tema	Kategoriler	n
Ders Sürecinde Zorluk Yaşama Durumu	Zorluk yaşamadım	6
	Zorluk yaşadım	3

Tablo 16’da yer alan veriler doğrultusunda, öğretim üyelerinin büyük çoğunluğu uzaktan eğitim sürecinde derse hazırlık aşamasında zorluk yaşamadıklarını ifade ederken, zorluk yaşayan öğretim üyelerinin tamamının mühendislik fakültesi öğretim üyeleri olduğu görülmüştür. Katılımcılar zorluk yaşama nedenlerini, uygulamalı derslerde ders dokümanlarının uzaktan eğitime uygun olmaması ve bu derslerde derse hazırlık sürecinin zorlaşması şeklinde açıklamıştır. Bir katılımcı durumu şu şekilde özetlemiştir:

Uygulamalı derslerimizde yaşadım. Çünkü ders dokümanlarım uzaktan eğitim yapabilecek şekilde değildi. Yüz yüze eğitimde uygulamaları bire bir atölyede yapıyorduk. Bu süreçte uygulama eğitimlerinin ders dosyasını ve belgelerini hazırlamada zorluklar yaşadım. (MÖÜ3).

Benzer şekilde diğer katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

İlk başlarda hızlı bir geçiş süreci olduğu için ders notlarım uzaktan eğitime uygun değildi. Sürecin nasıl devam edeceğini bilmiyorduk. Ders notlarını hazırlayalım mı yoksa süreç kısa mı sürececek diye yaşadığımız bir belirsizlik oldu. Bundan dolayı ders notlarımı bu sürece hazırlamaya çalıştım bu da beni oldukça zorladı. (MÖÜ4).

“Uzaktan eğitim iş yükümü artırdı. Derslerim uzaktan eğitim ile vermem için uygun değildi. Belki derslerim uygun olsa derse hazırlık sürecinde bu derece zorlanmazdım.” (MÖÜ1).

Sonuç olarak, zorunlu uzaktan eğitim sürecinde derse hazırlık aşamasında zorluk yaşayan öğretim üyelerinin uygulama ağırlıklı bölümlerde derse girdiği görülmüştür. Uzaktan eğitiminde derse hazırlık aşamasında uygulama ağırlıklı bölümlerde ders materyallerinin uzaktan eğitime uygun olmamasından dolayı zorluklar yaşandığı yönünde görüş birliğine varılmıştır.

Tablo 17: Öğrencilerin pandemi sürecinde uygulanan zorunlu uzaktan eğitimde yüz yüze eğitime göre derse hazırlık sürecinde zorluk yaşama durumuna ilişkin dağılım

Tema	Kategoriler	n
Ders Sürecinde Zorluk Yaşama Durumu	Zorluk yaşamadım	5
	Zorluk yaşadım	4

Tablo 17’de yer alan veriler doğrultusunda, uzaktan eğitim sürecinde öğrenciler genellikle çevrenin etkisiyle derse uyum sağlama sorunu yaşadıklarını, teknolojiyi yeterli düzeyde kullanamadıklarını, saatlerce bilgisayarın karşısında oturmanın sıkıcı gelmesi ve yüz yüze eğitime göre derse ön hazırlık yapma zorunluluğu hissetmediklerinden dolayı derse hazırlık sürecinde zorlandıklarını belirtmişlerdir. Bir katılımcı geniş aileye sahip olmanın derse hazırlık sürecini zorlaştırdığını şu şekilde ifade etmiştir:

Uzaktan eğitimde derse hazırlık sürecinde zorluk yaşadım. Ev ortamında derse uyum sağlayabilmek zor oluyordu. Özellikle geniş aileniz varsa derse hazırlık ekstra zor olabiliyor. Mesela arkadan sesler geliyor ders bölünüyor, aniden içeri anneniz girebiliyor. Uzaktan eğitimde derse hazırlık ve ders sürecinde dikkat dağıtıcı unsurlar çok fazla. Bunları süreç içerisinde aşamasam da alışmak zorunda kaldım. Belli bir süre sonra sesleri umursamamaya başladım. (EÖĞ4).

Bir katılımcı bilgisayar karşısında uzun süre oturmanın ve yeterli teknoloji becerisine sahip olmadığının derse hazırlık sürecini zorlaştırdığını şu şekilde ifade etmiştir:

Her sabah uyandığımda bilgisayarın başına oturup hocayı dinlemektense okula gitmeyi tercih ederdim. Çünkü her sabah okula gitmeye alıştığımız için bilgisayar başında saatlerce oturmak bana çok sıkıcı geldi ve derslerde çok sıkıldım. Bu nedenlerden dolayı derse hazırlık sürecinde zorluk yaşadım. Aynı zamanda bilgisayar kullanma konusunda çok iyi değildim, uzaktan eğitimle birlikte bilgisayar kullanma zorunluluğu oldu. Bu da derse hazırlık sürecimi zorlaştırdı. (MÖĞ2).

Bir katılımcı uzaktan eğitimde derse ön hazırlık yapma zorunluluğu hissetmediğini ve bunun derse hazırlık sürecini zorlaştırdığını şu şekilde özetlemiştir:

Yüz yüze eğitimle devam etmiş olsaydık derse hazırlanıp gitmemiz gerekirdi. Çünkü hocanın karşısına çıkacaksınız ve konuyla ilgili konuşmanız gerekir. Ama uzaktan eğitim sürecinde hocanın hazırlanmış dediği konuyu hazırlanmak zorunda değilsiniz. Bu aslında öğrenci açısından bir fayda gibi görünüyor ama konuyu öğrenmiyorsunuz. Yüz yüze eğitimde bir ön hazırlık yapma zorunluluğu oluyordu ama uzaktan eğitimde ön hazırlık yapmaya gerek duymadım çünkü öğrencide bir rahatlama hissi oluşturdu. (EÖĞ3).

Bir katılımcı sistemden kaynaklı derse hazırlık sürecinde zorlandığını şu şekilde ifade etmiştir:

Derse hazırlık sürecinde ilk zamanlar problemler yaşadık. Sisteme girişlerde sorunlar oldu. Fakat ilerleyen zamanlarda bu sorunlar giderildi. (MÖĞ4).

Uzaktan eğitim boyunca derse hazırlık sürecinde zorluk yaşamadıklarını belirten öğrenciler neden zorluk yaşamadıklarını daha önce uzaktan eğitim platformlarını kullanmış olmak, yeterli teknolojik beceriye sahip olmak ve Karabük ilinde yaşıyor olmanın etkili olduğunu belirtmişlerdir. Bir katılımcı daha önce benzer platformları kullanmış olmasının derse hazırlık sürecini kolaylaştırdığını şu şekilde ifade etmiştir:

“Uzaktan eğitimde derse hazırlık aşamasında herhangi bir problem yaşamadım. Çünkü bu platformları daha önce kullanmıştım. Nasıl kullanılması gerektiğini biliyordum. Bundan dolayı kolay adapte olabildim.” (MÖĞ1).

Bir başka katılımcı yeterli teknolojik beceriye sahip olmanın derse hazırlık sürecini kolaylaştırdığını şu şekilde ifade etmiştir:

“Derse hazırlık sürecinde zorluk yaşamadım çünkü teknolojiyi yeterli düzeyde kullanabiliyordum. Ders için gerekli işlemleri rahatlıkla yapabildim.” (EÖĞ1).

Bir katılımcı ise Karabük’te yaşıyor olmanın derse hazırlık sürecini kolaylaştırdığını şu şekilde özetlemiştir:

Derse hazırlık sürecinde zorluk yaşamadım. Karabük’te yaşıyor olmamın etkisi olabilir. Mesela derslerle ilgili bir problem yaşasam okula gidebilirdim bunun rahatlığı vardı. Derse hazırlık sürecinde hocaların vermiş olduğu ödevleri rahatlıkla yapabildim. (EÖĞ1).

Sonuç olarak, zorunlu uzaktan eğitimde derse hazırlık aşamasında bazı öğrenciler sorun yaşarken, bazı öğrenciler sorun yaşamamıştır. Derse hazırlık sürecinde zorluk yaşayan öğrenciler, teknolojik araçları yeteri kadar kullanamamalarından, sürekli bilgisayar karşısında olmanın sıkıcı gelmesi ve derse ön hazırlık yapma zorunluluğu hissetmediklerinden dolayı zorlandıklarını belirtmişlerdir. Derse hazırlık sürecinde zorluk yaşamayan öğrencilerin ise genellikle teknoloji becerisi yüksek ve uzaktan eğitim deneyimine sahip oldukları görülmüştür.

4.7. Pandemi Sürecinde Uygulanan Zorunlu Uzaktan Eğitimin Katkısının Olup Olmadığına İlişkin Bulgular

Tablo 18: Pandemi sürecinde uygulanan zorunlu uzaktan eğitimin öğretim üyelerine katkısının olup olmadığına ilişkin dağılım

Tema	Kategoriler	n
Uzaktan Eğitimin Katkısı	Katkısı oldu	6
	Katkısı olmadı	3

Tablo 18’de yer alan veriler doğrultusunda, katılımcıların büyük çoğunluğu uzaktan eğitimin kendilerine katkı sağladığı yönünde görüş bildirmiştir. Öğretim üyeleri, genel olarak salgın döneminde uygulanan uzaktan eğitimin tecrübe kazandırması ve akademik anlamda daha fazla çalışma fırsatı sağlaması açılarından katkılarının olduğunu açıklamışlardır. Bir katılımcı zorunlu uzaktan eğitim sürecinin tecrübe kazandırdığını şu şekilde özetlemiştir:

Süreç içerisinde derslerimizi uzaktan ve yüz yüze işleme tecrübesine sahip olduk. Aynı zamana doğal afet ve acil durumlarda artık daha hızlı pozisyon almayı öğrendik. İlk başlarda dersi uzaktan anlatırken yaşadığımız tecrübe eksikliğini sonraki süreçlerde telafi ettik ve derslerimizi daha iyi ve verimli anlatmaya başladık. (MÖÜ3).

Bir diğer katılımcı benzer şekilde zorunlu uzaktan eğitim sürecinin tecrübe sağladığını ve bireysel olarak katkıları olduğunu aşağıdaki şekilde ifade etmiştir:

Elbette, yaşanan her olay bir deneyimdir. Sağlığın ne kadar önemli olduğunu, sosyalleşmenin ne kadar gerekli olduğunu hatırlamış olduk. Yüz yüze eğitimin ne kadar önemli olduğunu bize göstermiş oldu. Teknik donanım açısından yeni çok şey öğrenerek zenginleşmiş olduk. Ulaşımında kaybedilen zamanı, başka uğraşlara ayırarak kazanmış olduk. (EÖÜ3).

Bir katılımcı ise zorunlu uzaktan eğitim sürecinin akademik olarak katkı sağladığını ve teorik derslerin uzaktan eğitimde verilebilmesi için uygun materyaller geliştirdiğini aynı zamanda depremden dolayı uzaktan eğitime geçildiğinde salgın döneminde uygulanan uzaktan eğitim tecrübesinden yararlandığını şu sözlerle özetlemiştir:

Akademik anlamda daha kısa sürede birçok çalışmamı yapabildim. Bilimsel anlamda bu katkıyı sağladı. Daha sonra teorik derslerimizi uzaktan eğitim şeklinde verebilecek dokümanlarımı geliştirdim. Süreç içerisinde elde ettiğimiz tecrübeler bundan sonra oluşabilecek acil durumlarda bize daha fazla katkı sağlayacağını düşünüyorum. Özellikle ülkemizde yaşanan deprem ve bu süreçte uzaktan eğitime geçişte önceki tecrübelerimizden çok fazla istifade ettik. (MÖÜ4).

Uzaktan eğitimin bireysel katkılarının olduğunu düşünen öğretim üyelerine karşın katkı sağlamadığı yönünde görüş bildiren öğretim üyeleri de bulunmaktadır. Uzaktan eğitimin katkı sağlamadığı yönünde görüş bildiren öğretim üyelerinin tamamının mühendislik fakültesi öğretim üyeleri olması dikkat çekmektedir. Katılımcılar, nitelikli öğrenci yetişmediğini, planlama ve uygulama konusunda yetersizliklerin olduğunu, iletişim sorunlarının olduğunu ifade etmişlerdir. Bir katılımcı durumu şu şekilde özetlemiştir:

Uzaktan eğitime ani bir şekilde geçtik ve planlama eksiklikleri mevcuttu. Ne dersler ne sınav sistemi uzaktan eğitim yapmaya uygun değildi. Yüz yüze eğitimde olduğu gibi öğrencilerle etkili iletişim sağlayamadık. Bu nedenlerden dolayı bireysel ya da toplumsal katkısı olduğunu düşünmüyorum. (MÖÜ2).

Benzer olarak bir diğer katılımcı şu ifadeleri kullanmıştır:

“Öğrenciye veya öğretim üyesine katkısı olduğunu düşünmüyorum. Uzaktan eğitimin katkısı da uzaktan oluyor, nitelikli öğrenci yetişmediğini düşünüyorum.” (MÖÜ1).

Sonuç olarak, katılımcıların büyük çoğunluğu uzaktan eğitimin bireysel olarak katkı sağladığı görüşünü bildirmiştir. Uzaktan eğitim süreci bireysel olarak tecrübe sağlamak ve eğitimin devamlılığını sağlamak yönlerinden faydalı bulunmuştur. Uzaktan eğitimin bireysel ve toplumsal olarak herhangi bir katkısının olmadığını belirten öğretim üyelerinin ise tamamı mühendislik fakültesinde görev yapan öğretim üyelerinden oluşmaktadır. Uzaktan eğitimle uygulamalı derslerin ve sınavların yapılmasının öğrenci ve öğretim üyesi açısından bir faydasının olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 19: Pandemi sürecinde uygulanan zorunlu uzaktan eğitimin öğrencilere katkısının olup olmadığına ilişkin dağılım

Tema	Kategoriler	n
Uzaktan Eğitimin Katkısı	Katkısı oldu	8
	Katkısı olmadı	1

Tablo 19’da yer alan veriler doğrultusunda, katılımcıların büyük çoğunluğu uzaktan eğitimin bireysel olarak katkı sağladığı yönünde görüş bildirmişlerdir. Uzaktan eğitimin araştırma yapmaya yönlendirdiği, sorumluluk bilinci oluşturduğu,

zaman konusunda tasarruf sağladığı, iş bulabilme imkânı sağladığı ve derslerin kayıt imkânı sayesinde akademik başarılarının artması yönlerinden katkı sağladığını belirtmişlerdir. Bir katılımcı uzaktan eğitimin bireysel öğrenme fırsatı sağladığı ve öğrenmenin sorumluluğunu alma konularında katkıları olduğunu şu şekilde ifade etmiştir:

“Uzaktan eğitim benim için faydalıydı. Bana katkı sağladı çünkü bizi araştırmaya itti. Bireysel olarak öğrenme imkânı sağladı. Bize de sorumluluk verdiği için kendi kendime öğrenmeyi öğrendim.” (MÖĞ1).

Benzer şekilde bir katılımcı durumu şu şekilde özetlemiştir:

Uzaktan eğitimin bana katkı sağladığını düşünüyorum. Beni daha sorumlu bir insan yaptı. Derse gidip gelme konusunda sorun yaşıyabiliyordum. Ben uzaktan eğitimi olumlu olarak görüyorum bana zaman sağladı ve ben bu zamanı kendi gelişimim için kullanabildim. Kendimi tanıma fırsatı yakaladım, neye ilgimin olduğunu keşfettim. Mesela okuduğum bölümün hangi alanına daha yatkın olduğumu anladım. İlgi duyduğum alanlara daha çok yöneldim. Her yerde derse girebildim. (MÖĞ5).

Bir katılımcı uzaktan eğitimin kişisel gelişimine katkı sağladığını şu sözlerle ifade etmiştir:

“Uzaktan eğitim sayesinde zaman kaybı ortadan kalkmış oldu. Uzaktan eğitimde bu zamanı kişisel gelişimim için kullandım ilgim olan kursları aldım, bazı programlar öğrendim bu anlamda bana katkı sağladığını düşünüyorum.” (EÖĞ4).

Bir diğer katılımcı derslerin kayıt altına alınabilmesinin akademik başarıyı artırdığına yönelik şu şekilde görüş bildirmiştir:

Uzaktan eğitimin bana katkısı yüz yüze eğitimde daha zorlanarak geçeceğim ya da geçemeyeceğim dersleri daha kolay bir şekilde geçebilmem oldu. Bunun nedeni ise derslerin kaydedilip tekrar tekrar izlenebiliyor olmasıydı. Bir başka katkısı ise bilgisayar kullanmayı öğrendim. Nasıl sunum yapılması gerektiğini, nasıl çizim yapılması gerektiğini öğrendim ve bilgisayarın bilmediğim özelliklerini öğrendim. Salgın sürecinde uygulanan uzaktan eğitimin bana katkıları bu şekilde oldu. (MÖĞ2).

Bir katılımcı ise uzaktan eğitimin iş bulabilme imkânı sağladığını şu sözlerle ifade etmiştir:

Bireysel olarak baktığım zaman uzaktan eğitimin bana çok büyük bir katkısı iş bulabilmem oldu. Uzaktan eğitimden bana arta kalan zamanda iş bulma fırsatı yakaladım demiştim. Bulduğum işin bana mesleki anlamda çok katkısı oldu. Eğer yüz yüze eğitimle devam etmiş olsaydım böyle bir imkânım olmayacaktı. (MÖĞ3).

Katılımcılar, uzaktan eğitimin teknoloji kullanma becerilerini geliştirmelerine katkı sağladığını şu şekilde ifade etmişlerdir:

Uzaktan eğitim bana zaman kazanmam açısından katkı sağladı. Fazladan zaman elde edebildim, bu zamanı istediğim gibi kullanabildim. Bilgisayar kullanma becerimi geliştirdi. Artık kendimi bilgisayar kullanma konusunda daha başarılı görüyorum. (EÖĞ2).

“Uzaktan eğitimin sürecinde teknolojiyi daha aktif kullanılır hâle geldim. İnternet üzerinde gerçekleşen işlemlerin nasıl olması gerektiğini öğrenmiş oldum.” (EÖĞ3).

Uzaktan eğitimin bana katkı sağladığını düşünüyorum. Teknolojinin hızla geliştiği dünyada aniden uzaktan eğitime geçilmesi bizi teknolojiye zorunlu hâle getirdi ve teknolojiyi nasıl kullanmamız gerektiğini deneyimledik. Aynı zamanda bir gün yine uzaktan eğitim kullanmak zorunda kalırsak nasıl davranmamız gerekir bunları öğrendik. (EÖĞ4).

Uzaktan eğitimin bireysel olarak katkısının olmadığını belirten bir katılımcı şu şekilde ifade etmiştir:

“Bana herhangi bir katkı sağlamadı. Bence tamamen kişisel olarak uzaktan eğitime uyum sağlayamadım ve odaklanamadım.” (EÖĞ1).

Sonuç olarak katılımcıların tamamına yakını uzaktan zorunlu uzaktan eğitim sürecinin bireysel katkılarının olduğu yönünde görüş birliği yapmıştır. Bir katılımcı ise uzaktan eğitimin kişisel olarak katkı sağlamadığını uyum problemleri yaşamasından kaynaklandığını ifade etmiştir.

4.8. Uzaktan Eğitimin Gelecekteki Eğitim Sistemlerine Sağlayacağı Katkılara İlişkin Bulgular

Tablo 20: Öğretim üyelerinin uzaktan eğitimin gelecekteki eğitim sistemine sağlayacağı katkılara ilişkin dağılımı

Tema	Kategoriler	n
Eğitimde Yenilikçi Öneriler	Hibrit olarak uygulanmalı	5
	Olağanüstü hâllerde kullanılmalı	4

Tablo 20’de yer alan veriler doğrultusunda, uzaktan eğitimin gelecekteki eğitim sistemine sağlayacağı katkılara ilişkin öğretim üyeleri genel olarak uzaktan eğitimin olağanüstü hâller dışında kullanılmaması gerektiğini ve hibrit öğrenme şeklinde yüz yüze eğitime dâhil edilmesi gerektiği üzerinde görüş bildirmişlerdir. Bir katılımcı durumu şöyle özetlemiştir:

Uzaktan eğitim sistemlerinin yüz yüze eğitime destek olarak kullanılması öğrencilerin öğrenme yolculuğunda faydalı olacaktır. Yüz yüze eğitimde çeşitli sebeplerle kaçırılan dersin telafisi olmamaktadır ancak kayıt altına alınan bir dersin kaydı öğrenciler tarafından tekrar tekrar izlenebilir. Kişiyi özgü sınav yapılabilmesi, kopya riskini azaltabilmektedir. (MÖÜ2).

Bir diğer katılımcı uzaktan eğitimin uygulamalı dersler dışında yüz yüze eğitime dâhil edilebileceğini şu sözlerle ifade etmiştir:

Artık uzaktan eğitimin, eğitimin bir parçası olduğu kaçınılmaz bir gerçektir. Mühendislik programı da olsa bu sistemi kullanabileceğimiz gerçeğini gördük. Bundan sonraki süreçte uygulamalı dersler harici, uzaktan eğitim ile işlenebilecek birçok ders sayesinde okulların kapasitesi daha verimli kullanılabilir. Enerji tasarrufları sağlanabilir. (MÖÜ3).

Benzer şekilde diğer katılımcılar şu şekilde ifade etmişlerdir:

Yerinde kullanıldığında faydalı, artık var ve daha fazla olacak. Hibrit olarak uygulanabilir. Buradaki kritik nokta hitap edilen öğrenci profili ve dersin uzaktan eğitime uygunluğu. Sistemsel güvenilirlik ve etkileşim içerisinde bir ders için daha fazla ne olabilir diye kafa yormak lazım. (MÖÜ5).

Teorik birçok ders, ileride yüz yüze yerine sanal ortamda işlenebilir. Daha az sayıda eğitmenle çok sayıda kişiyi ders verilebilecektir. Sanal mecralarda eğitimlerin verilebilme imkânı çoğaldıkça bilgiye ulaşmak kolaylaşacaktır. Ancak çok sayıda seçeneğin olması kafa karışıklığına ve zaman kaybına sebep olacaktır. Bu nedenle nitelikli, doğru ve gerekli bilgiyi almak daha da zorlaşacaktır. (EÖÜ4).

Artık mühendislik programı da olsa bazı derslerin uzaktan eğitim şeklinde verilebileceği görüldü. YÖK'ün COVID-19 salgınından önce üniversitelerde bazı derslerin uzaktan (müfredatın minimum %10) eğitimle verilmesi direktiflerinin üzerine yaşanan süreçte bu yüzdelik oranın artık daha fazla artacağını görüyoruz. Bu da üniversitelerin imkânlarının daha verimli kullanılabilirliği anlamına gelmektedir. (MÖÜ4).

Uzaktan eğitimin sadece olağanüstü hâllerde kullanılması gerektiğini ve zorunlu hâller dışında sadece yüz yüze eğitimle eğitim öğretim faaliyetlerinin sürdürülmesi gerektiğini katılımcılar şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Eğer tekrar bir salgın veya kapanma dönemi olursa uzaktan eğitimde yaşanan deneyimlerden yine yararlanacağız. Zorunlu olmadıkça uzaktan eğitim olmaması iyi olur diye düşünüyorum.” (EÖÜ2).

Örneğin yurt dışından, gitme-gelme olanağı olmayan bir yerden eğitim almak gibi artıları olabilir. Günümüzde uzaktan bilgisayarlarla önemli ameliyatlar yapılabilmektedir. Özellikle sağlık alanında, hekimin gelemediği noktada başarılı sonuçlar alınabilmektedir. Bu yönüyle gerek uzun süreli ders alma gerek kısa süreli bir kurs alma ya da kongre, panel, konferans gibi etkinliklerle geniş kitlelere ulaşma ve etkileşim sağlama açısından faydalı olacağı kanısındayım. Fakat eğitime tamamen entegre edilmemesi gerektiği ve özellikle zorunlu hâllerde kullanılması kanaatindeyim. (EÖÜ3).

“Zorunlu durumlarda kullanılabilir bir süreç olduğunun anlaşıldığını düşünüyorum.” (EÖÜ1).

Sonuç olarak, katılımcıların bazıları uzaktan eğitimin hibrit olarak uygulanması gerektiği görüşünü savunurken, bazıları ise sadece olağanüstü hâllerde kullanılması gerektiği görüşünü savunmuştur.

Tablo 21: Öğrencilerin uzaktan eğitimin gelecekteki eğitim sistemine sağlayacağı katkılara ilişkin dağılımı

Tema	Kategoriler	n
Eğitimde Yenilikçi Öneriler	Hibrit olarak uygulanmalı	6
	Olağanüstü hâllerde kullanılabilir	6

Tablo 21’de yer alan veriler doğrultusunda, uzaktan eğitimin gelecekteki eğitim sistemine sağlayacağı katkılara ilişkin öğrenciler, hibrit olarak uygulanmalı ve olağanüstü hâllerde kullanılabilir şeklinde görüş bildirmişlerdir. Uzaktan eğitimin hibrit eğitim şeklinde kullanılması gerektiğini belirten katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

Gelecekte uzaktan eğitime belirli derslerde devam edilebilir. Teorik olan derslerde uzaktan eğitimin uygulanması uygulamalı derslerde yüz yüze eğitim uygulanması güzel bir sistem olabilir. Uzaktan eğitimin ve yüz yüze eğitimin iç içe olabileceğini düşünüyorum. (EÖĞ4).

“Bence uzaktan eğitim hibrit olarak uygulanmalı yani teorik derslerde uzaktan eğitim kullanılabilir. Uygulamalı derslerde okula gelinebilir.” (MÖĞ1).

Örneğin gelecekte sadece bazı derslerin uzaktan eğitimle verilmesi bazı derslerin ise okulda devam etmesi gerektiğini düşünüyorum. Çünkü her dersi uzaktan eğitimle vermek mümkün değil. Örneğin uygulamalı dersleri uzaktan eğitimle veremezsiniz. Bizim fakülte içinde böyle ama özellikle tıp fakültesini düşündüğümüzde bunun mümkün olmayacağı görüşündeyim. (MÖĞ2).

İnternet alt yapısının çok iyi olması durumunda eğitim sistemimize katkıları olabilir. Yani uzaktan eğitim sistemi tek başına kullanılsa bile yüz yüze eğitimle birlikte kullanılabilir. Yüz yüze eğitime destek olarak kullanılabilir. Ama bunun olması için herkesin bilgisayarı ve interneti olmalı. Bunu sağlayabilirsek yüz yüze eğitime destek vermek amacıyla kullanılabilir. (MÖĞ5).

Bence gelecekte isteyen uzaktan eğitimle isteyen yüz yüze eğitimle eğitim hayatına devam edebilmeli. Bireylere böyle bir fırsat sağlanmalı diye düşünüyorum. Tamamen uzaktan eğitime geçilebileceğini düşünmüyorum. Sadece yüz yüze eğitimin içerisine yedirilebilir diye düşünüyorum. (EÖĞ2).

“Gelecekte uzaktan eğitim her kademedede olmamalı sadece yüz yüze eğitim sistemine yardımcı unsur olarak ele alınmalı. Yükseköğretim de sadece bazı dersler uzaktan eğitimle verilebilir.” (EÖĞ3).

Uzaktan eğitimin olağanüstü hâllerde kullanılması gerektiğini ifade eden katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

Yani uzaktan eğitime her koşulda hazır olmak gerekir. Zorunlu hâller dışında uzaktan eğitimin kullanılmaması gerektiğini düşünüyorum. Hocayla öğrenci sınıfta, yüz yüze, nefes nefese aynı ortamın havasını solumalı eğitim bu şekilde anlamlı olur. (EÖĞ3).

“Yüz yüze eğitimin aksadığı zamanlar olabiliyor, mesela kış şartları, doğal afetler olabilir. Bu gibi durumlarda eğitim sistemine uzaktan eğitimde dâhil edilebilir.” (EÖĞ4).

Bence gelecekte her türlü eğitimi aksatacak durumda uzaktan eğitim kullanılabilir. Bu illa salgın olacak diye bir şey yok eğitimi sekteye uğratacak her türlü durumda uzaktan eğitim kullanılabilir. Bunun için uzaktan eğitimle ilgili olarak öğrenci ve hocalar her zaman hazır olmalı. Kışın okulları ısıtmak ciddi enerji isteyen bir durum eğitim sistemi buna göre düzenlenebilir. Gerekli eğitimler alınmalı ve uzaktan eğitim gerektirecek herhangi bir durumda hızlı bir şekilde aksiyon alınabilmeli. (MÖĞ1).

Ekonomik açıdan düşündüğümüzde uzaktan eğitimin yüz yüze eğitimin yerine kullanılması olumsuz bir etki yaratacaktır. Çünkü bir öğrenci aynı zamanda o ilde bir müşteridir. Fakat uzaktan eğitimin zorunlu durumlarda kullanılmasının eğitimde devamlılık sağlamak açısından faydalı olacağı görüşündeyim. (EÖĞ1).

Sonuç olarak katılımcılar, uzaktan eğitimin hibrit olarak uygulanması gerektiğini ve olağanüstü hâllerde kullanılabilir bir eğitim modeli olduğu konusunda görüş bildirmişlerdir. Aynı zamanda uzaktan eğitimin yüz yüze eğitime entegre edilerek yüz yüze eğitime destekleyici bir unsur olarak kullanılması gerektiği ortaya konulmuştur.

4.9. Katılımcıların Pandemi Sürecinde Uygulanan Zorunlu Uzaktan Eğitimin Genel Durumunu Değerlendirmelerine İlişkin Bulgular

Tablo 22: Öğretim üyelerinin pandemi sürecinde uygulanan zorunlu uzaktan eğitimin genel durumunu değerlendirmelerine ilişkin dağılım

Tema	Kategoriler	n
Uzaktan Eğitimin Etkililiği	Etkililiği Düşük	7
	Geliştirilmeli	6

Tablo 22’de yer alan veriler doğrultusunda, öğretim üyelerinin büyük çoğunluğu zorunlu uzaktan eğitimin etkililik düzeyinin düşük olduğunu ve geliştirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bir katılımcı uzaktan eğitimin etkililik

düzeyinin düşük olmasının planlama ve uygulama eksikliklerinden kaynaklandığını şu şekilde ifade etmiştir:

Sürecin ilk başlarında yaşanan eğitim sistemindeki belirsizlikler ister istemez bizim adaptasyonumuzu etkiledi. İlk geçişteki uygulama ve alt yapı eksikliklerimiz, ders dosyalarımızın uygulamalı derslerde uzaktan eğitime uygun olmaması biraz zorlasa da daha sonra hızlı bir şekilde alışma evresini atlatarak daha verimli bir süreç geçirdik. Fakat sisteme ne kadar hızla adaptede olsak teorik derslerde problem yaşamamak da özellikle uygulamalı derslerde verim alamadık ve uzaktan eğitimin uygulamalı derslerde kullanılamayacağını gördük. (MÖÜ3).

Benzer şekilde bir diğer katılımcı uzaktan eğitimin yetersiz yönlerinin geliştirilmesi gerektiğini şu şekilde ifade etmiştir:

Ülkemizin bu konuda yeterli hazırlık yapmadan yakalandığını, bu süreçte eğitimcilere yeterli eğitimin verilmemesini, dolayısıyla verimsiz geçtiğini düşünüyorum. Gelecekteki eğitimi düşündüğümüzde bu alanlara yatırım yapılması gerekmektedir. (MÖÜ2).

Bir katılımcı ise uzaktan eğitimin etkililiğinin düşük olmasının öğrencinin motivasyonunun düşük olmasından kaynaklandığını şu sözlerle ifade etmiştir:

Adı üzerinde zorunlu bir durum olduğu için çok da söyleyecek bir şey yok diye düşünüyorum. O şartlarda mümkün olduğunca eğitime devam edilmiş olması açısından iyi oldu ama öğrencilerin motivasyonu düşük olduğu için başarı düştü. (EÖÜ2).

Benzer şekilde bir katılımcı ders sürecinde öğrenciyi derse dahil edebilmenin başarı getireceğini ve uzaktan eğitimin öğrenciyi derse katma konusunda yetersiz olduğunu şu sözlerle ifade etmiştir:

Ders işleme sürecine öğrenciler katılabildiği ölçüde ve eğitmenin çabası dâhilinde başarılı olabileceği açıktır. Derslerin kaydedilmesi ve bilgisayara indirilip yeniden dinlenebilmesi bence bu sistemin en iyi yanıdır. En olumsuz yanı ise, ölçme ve değerlendirme süreçlerinin doğru ve hakkıyla yapılıp yapılmadığı konusudur. Online ve gözetimsiz yapılan bir sınavda, öğrencinin öğretim materyallerinden yanıtlara bakmaması neredeyse mümkün görünmemektedir. (EÖÜ3).

Diğer katılımcılar ise salgın boyunca uygulanan uzaktan eğitimin başarılı olmadığını şu sözlerle ifade etmişlerdir:

“Genel olarak uzaktan eğitimi başarısız buluyorum. Tüm ülkeyi veya herhangi bir bölgeyi etkileyen zorunlu hâller dışında kullanılmaması ve gündeme alınmamasını uygun buluyorum.” (EÖÜ1).

Bir katılımcı ise uzaktan eğitimin yüz yüze eğitime alternatif olmadığını şu sözlerle ifade etmiştir:

Toplum sağlığını tehlikeye sokacak durumlarda eğitime ara vermek yerine uzaktan eğitimle devam etmek iyi bir seçenek olarak görünüyor. Ancak yüz yüze eğitimin alternatifini olmamıştır/olmamalıdır. Eğitime engel teşkil edecek herhangi bir duruma karşı

iyileştirilmelidir. Salgın boyunca dâhil olduğum uzaktan eğitim sistemini başarılı bulmuyorum. (EÖÜ4).

Sonuç olarak katılımcıların büyük çoğunluğu zorunlu uzaktan eğitimin etkililiğinin düşük olduğunu ve geliştirilmesi gerektiği yönünde görüş bildirmişlerdir. Uzaktan eğitimde öğrenci başarısının yeteri düzeyde sağlanamadığı ve ders sürecinin etkili bir şekilde yönetilemediği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca eğitimi sekteye uğratabilecek farklı durumlara karşı sınırlılıklarının geliştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 23: Öğrencilerin pandemi sürecinde uygulanan zorunlu uzaktan eğitimin genel durumunu değerlendirmelerine ilişkin dağılım

Tema	Kategoriler	
Uzaktan Eğitimin Etkililiği	Geliştirilmeli	6
	Faydalı	3

Tablo 23'te yer alan veriler doğrultusunda, öğrenciler genel olarak uzaktan eğitimi eğitim öğretim sürecinde devamlılığı sağlama açısından faydalı bulduklarını belirtirken, uzaktan eğitimin sadece zorunlu hâllerde kullanılması gerektiğini ve uzaktan eğitimin mevcut sisteminin geliştirilmesi gerektiği üzerinde yoğunlaşmışlardır. Bir katılımcı durumu şöyle özetlemiştir:

Şunu söyleyebilirim, yaşadığımız salgın dünya çapında küresel bir salgını buna rağmen biz derslerimize devam edebildik. Uzaktan eğitimin yüz yüze eğitime bir alternatif olarak kullanılamayacağını sadece zorunlu hâllerde kullanılabileceği görüşündeyim. Ülkemizde zorunlu hâllere artık hazırlıklı olmalı ve uzaktan eğitim sistemlerini geliştirmeli diye düşünüyorum. (MÖĞ2).

Benzer şekilde bir diğer katılımcı şu şekilde ifade etmiştir:

“COVID-19 sürecinde uygulanan uzaktan eğitim bizi hastalık riskinden kurtardı. Küresel ölçekli bir kriz durumu yaşadık ve bu durumda bile derse devam edebildik. Bunun sağlanması açısından uzaktan eğitimi faydalı buluyorum.” (MÖĞ5).

Bir katılımcı ise uzaktan eğitimin dezavantajlarının yanında avantajlarının da olduğunu ve bu avantajların eğitim sistemimizde kullanılması gerektiğini şu sözlerle belirtmiştir:

Uzaktan eğitimin birçok dezavantajının yanında avantajları da bulunuyor. Uzaktan eğitim uygulamalı derslerin ağırlıkta olduğu bölümlerde teorik derslerin verilmesinde kullanılabilir. Teorik derslerin uzaktan eğitimle verilmesi bize zaman kazandıracığından,

uygulamalı derslerin sayısı artırılıp, yoğunlaştırılabilir. Bir mühendis olarak mezun olduğunuzda uygulamalı verilen derslere mesleki anlamda daha çok ihtiyacımız oluyor. Eğitim sistemimizi uzaktan eğitimin avantajlarından faydalanarak daha verimli hâle getirebiliriz. (MÖĞ3).

Bir diğer katılımcı uzaktan eğitimin sadece zorunlu hâllerde kullanılması gerektiğini şu sözlerle ifade etmiştir:

Genel olarak uzaktan eğitim süreci ilk iki ve üç ay iyi geçti daha sonraki dönemde artık kabak tadı verdi. Okul özlendi, yüz yüze, eğitim özlendi, arkadaşlar özlendi. Eğitim anayasal bir haktır. Devletin herkese eşit imkân sunması gerekir, bu mümkün olmadı. Herkesin bilgisayarı yoktu, bilgisayarı olup yetersiz olan vardı hâliyle herkes eşit imkânlarla sahip olamadı. Belli zaman sonra artık sağlık problemleri bile yaşadık. Radyasyona maruz kaldık. Bütün bunları düşündüğümde uzaktan eğitim sadece zorunlu hâllerde kullanılmalı. (EÖĞ3).

Sonuç olarak, katılımcıların büyük çoğunluğu uzaktan eğitimin mevcut şartlarının iyileştirilmesi gerektiğini ve uzaktan eğitimin dezavantajlarının minimize edilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bir kısım katılımcı tarafından da uzaktan eğitim, küresel ölçekli bir salgın durumunda dahi eğitime devam edilebilirliği sağladığı için faydalı bulunmuştur.

5. TARTIŞMA

Araştırmada salgın döneminde uygulanan zorunlu uzaktan eğitime yönelik öğretim üyesi ve öğrencilerin olumlu görüşleri incelenmiştir. Öğretim üyeleri uzaktan eğitimin zaman tasarrufu ve mekân bağımsızlığı sağlama, eğitimde devamlılık sağlama, derslerde teknoloji kullanımında artış sağlama ve derslerde başarı yüzdesinin artması yönlerinden olumlu bulmuşlardır. Kılıç ve Seyis (2014), yaptıkları çalışmada öğretim üyelerinin uzaktan eğitimde zaman ve mekân kısıtlaması olmaması ve iş yoğunluğu bağlamında bireysel planlama yapabilme imkânı tanınması açısından olumlu buldukları sonucuna ulaşmışlardır. Öğrenciler ise zaman tasarrufu sağlama, derslerde kayıt imkânı, mekândan bağımsızlık sağlama, ekonomiklik, eğitimde devamlılık sağlama ve bireysel öğrenme fırsatı sağlama yönlerinden olumlu bulmuştur. Alanyazın incelendiğinde araştırmaların bulgularını destekleyen çalışmalara ulaşılmıştır. Altun Ekiz (2020), yaptığı çalışmada öğrencilerin uzaktan eğitimi zamandan tasarruf sağlama konusunda oldukça faydalı bulduklarını ifade etmiştir. Bayram, Peker, Aka ve Vural (2019), yaptığı çalışmada öğrencilerin derslerin kaydedilebilmesi sayesinde tekrar tekrar dinleme imkânı bulduklarını ve bu sayede daha kalıcı öğrenmeler gerçekleştirdiklerini belirtmiştir. Benzer olarak Boaten, Boateng, Awuah, Ansong, ve Anderson (2016) yaptıkları çalışmada öğrenciler, uzaktan eğitimin esnek zamanlama ve dersleri tekrar izleme imkânını, bu öğrenme yönteminin sunduğu olumlu yönler arasında değerlendirmişlerdir. Rovai ve Downey (2010)'in belirttiğine göre, esnek zaman ve mekân imkânları, farklı yerlerde bulunan bireylerin bilgiye daha kolay erişmelerine olanak tanır. Bu durum, çeşitli yeteneklere ve bilgi birikimine sahip olan bireylerin kendi öğrenme hızlarına uygun aktiviteler düzenleyerek kolayca bir araya gelmelerini sağlar.

Araştırmada salgın döneminde uygulanan zorunlu uzaktan eğitime yönelik öğretim üyesi ve öğrencilerin olumsuz görüşleri incelenmiştir. Öğretim üyeleri derse katılımında yetersizlikler, iletişim ve etkileşim eksikliği, uygulamalı derslerdeki yetersizlikler, ölçme değerlendirme güçlüğü ve derslerde kontrol sağlama güçlüğü bakımından olumsuz bulduklarını belirtmişlerdir. Öğretim üyelerinin derslerde kontrol sağlama güçlüğü yaşaması, Zorluoğlu, Devicioğlu ve Sayın (2021) yaptıkları çalışmanın, öğretim üyeleri genel olarak sınıf yönetiminde sorun yaşamamıştır

sonucuyla örtüşmemektedir. Öğrenciler ise, sınavlarda yaşanan sorunlar, sosyalleşme sorunları, dikkat ve konsantrasyon sağlama güçlüğü, sağlık problemleri, uygulamalı derslerde yetersizlikler ve teknolojik yetersizlikler yönünden olumsuz bulduklarını belirtmişlerdir. Kedraka ve Kaltsidis (2020) yaptıkları çalışma sonucunda, öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde sosyal etkileşim sorunları yaşadıklarını ve uygulama ağırlıklı derslerin uzaktan eğitimle verilmemesi gerektiği görüşünde oldukları sonucuna ulaşmışlardır. Araştırmanın bulgularına paralel olarak Barış ve Çankaya (2016), yaptığı çalışma sonucunda, sözel ve teorik olan derslerin uzaktan eğitimle verilebileceği buna karşılık uygulama ağırlıklı mesleki derslerin uzaktan eğitimle verilemeyeceği sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde Özköse, Arı ve Çakır (2013), yaptıkları çalışma sonucunda, uygulamalı derslerin uzaktan eğitim ile yürütülmesinin uygun olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Buna ek olarak Barış ve Çankaya (2016), uzaktan eğitime yönelik öğretim üyelerinin en çok değindikleri noktaların bir tanesinin derslere katılımın az olması olduğunu belirtmiştir. Ayrıca Bayram vd., (2019), öğrencilerin uzaktan eğitimle beraber sosyalleşme konusunda sorunlar yaşadıklarını ortaya koymuştur.

Araştırmada üçüncü olarak salgın boyunca uygulanan uzaktan eğitim süreci motivasyon yönünden incelenmiştir. Öğretim üyeleri uzaktan eğitimin etkileşim sağlayamama, derse katılımın yetersiz olması, dersin verimliliğini sağlayamadığını düşünme ve bilinç düzeyi yetersizliği yönlerinin motivasyonlarını olumsuz etkilediklerini ifade etmişlerdir. Sayan (2020), yaptığı çalışmada uzaktan eğitimde öğretim üyelerinin öğrencilerle kolay bir şekilde iletişim sağlayamadıklarını, ders sürecine öğrenciyi aktif bir şekilde dahil edemediklerini ve genel olarak motivasyon sorunları yaşadıklarını açıklamışlardır. Uzaktan eğitimle birlikte zamanı iyi kullanabilme ve eğitimin devamlılığının sağlanmasının motivasyonları üzerinde olumlu etki yarattığını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin tamamı COVID-19 sürecinde uygulanan uzaktan eğitimin motivasyonlarını olumsuz etkilediğinden ve süreç içerisinde motivasyonlarının düşük olduğundan bahsetmişlerdir. Patricia (2020) yaptığı çalışma sonucunda, öğrencilerin pandemi sürecinde uygulanan uzaktan eğitim sürecinde motivasyonlarının düşük olduğu sonucuna ulaşmıştır. Öğrenciler motivasyonlarının düşük olmasının nedenlerini ise sosyalleşememe, dikkat dağınıklığı, iletişim sorunları, belirsizlik ve psikolojik sorunlar olarak açıklamışlardır. Araştırmanın bulgularına paralel olarak Akdemir ve Kılıç (2020), yaptıkları çalışma

sonucunda ev ortamının dikkat dağınıklığına neden olduğunu buna bağlı olarak öğrenci motivasyonunu olumsuz etkilediği sonucuna ulaşmışlardır Deveci (2019), yaptığı çalışma sonucunda öğretim elemanı ile yeterli iletişim düzeyine sahip olmayan öğrencinin motivasyon açısından olumsuz etkilendiğini belirtmiştir. Benzer olarak Bayındır (2021), yaptığı çalışma sonucunda iletişim faktörünün motivasyon üzerinde önemli derecede etkili olduğunu ifade etmiştir.

Araştırmada dördüncü olarak salgın boyunca uygulanan uzaktan eğitim süreci iletişim yönünden incelenmiştir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu uzaktan eğitim sürecinde iletişimin yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Buna ek olarak uzaktan eğitimde iletişim süreçlerinin yüz yüze eğitimde olduğu gibi ilerlemediği ve öğrenci ile öğretim üyesi arasında bir resmîlik yaşandığı sonucu ortaya konulmuştur. Uzaktan eğitimde ders içi iletişimin zayıf ve sınırlı olduğu sonucu ortaya konulmuştur. Benzer şekilde Akdemir ve Kılıç (2020), yaptığı çalışma sonucunda, öğrencilerin uzaktan eğitimde iletişim sorunları yaşadığı ve öğretim üyesi öğrenci ilişkisinin yapaylaştığı sonucuna ulaşmışlardır. Öğretim üyeleri ise, genel olarak uzaktan eğitim sürecinde iletişim süreçlerinde yetersizlikler yaşadıkları ifade etmişlerdir. Özgöl, Sarıkaya ve Öztürk (2017) yaptıkları çalışma sonucunda öğretim üyelerinin büyük çoğunluğu, uzaktan eğitimin ders içi iletişime fırsat sağlamadığı yönünde görüş bildirmiştir. Benzer şekilde Güner, Tekinarslan ve Yavuzalp (2016) yaptıkları çalışma sonucunda, uzaktan eğitimde en önemli problemlerden bir tanesinin iletişim yetersizliği olduğunu, yüz yüze eğitimde öğrencilerin sınıf içerisindeki durumlarının rahatça gözlemlendiği ve buna göre ders sürecinin yönetildiği fakat uzaktan eğitimde bu imkânın sınırlı olmasından dolayı öğrencilerin pasif kaldıkları sonucuna ulaşmışlardır. Bir kişinin hâlâ diğer insanlarla düzenli iletişime ihtiyaç duyan sosyal bir varlık olduğu unutulmamalıdır. Öğrenme süreci diğer insanlarla minimum temasla ve bazen de tamamen yokluğuyla gerçekleştirildiğinden, uzaktan öğrenmenin iletişim becerilerinin geliştirilmesi için kesinlikle uygun olmadığı anlaşılmaktadır (Kotrikatze ve Zharkova, 2021).

Araştırmada beşinci olarak salgın döneminde Karabük Üniversitesinin uzaktan eğitim sistemi sistemsal ve teknik açıdan incelenmiştir. Karabük Üniversitesi salgın döneminde derslerde Adobe Connect ve Teams video konferans yazılımlarını kullanmıştır. Öğretim Üyeleri ve öğrenciler salgın döneminde ilk zamanlarda kullandıkları Adobe Connect uygulamasında bağlantı problemleri, donmalar ve

kesintiler yaşandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda derslerde çift yönlü etkileşimin sınırlı kaldığını ve öğrenme öğretme süreçlerinde yeterince etkili olmadığını ifade etmişlerdir. Benzer olarak Erşen ve Yumak (2021) Adobe Connect uygulamasında etkileşimin kısıtlı olduğu soru sormama, ses kaymaları, yavaşlama, donma, uygulamaya girişte sorunların yaşanması vb. sorunlar yaşandığını ifade etmiştir. İÜÖYS (2020), yayımladığı uzaktan eğitim değerlendirme raporunda teknik destek, genel bilgilendirme ve duyurular, öğrenme yönetim sistemi ve Adobe Connect alt başlıkları altında öğretim elemanları ve öğrencilerin memnuniyet düzeylerini ortaya koymuş ve Adobe Connect'e ilişkin memnuniyet düzeyinin diğer başlıklara oranla düşük olduğunu belirlemiştir. Salgının ilerleyen dönemlerinde Teams uygulaması kullanılmaya başlanmış öğretim üyeleri ve öğrenciler Teams uygulamasını Adobe Connect uygulamasına göre daha kullanışlı bulmuşlardır. Benzer olarak Correia, Liu ve Xu (2020) yaptıkları çalışma sonucunda, öğretim üyelerinin Teams uygulamasına yönelik olumlu görüşlere sahip olduğunu ortaya koymuşlardır.

Araştırmada altıncı olarak salgın döneminde uygulanan uzaktan eğitim derse hazırlık süreci açısından incelenmiştir. Öğretim üyeleri genel olarak derse hazırlık sürecinde sorun yaşamadıklarını belirtirken, sorun yaşadığını belirten öğretim üyelerinin çoğunluğunun mühendislik fakültesinde görev yapan öğretim üyeleri olduğu görülmüştür. Derse hazırlık sürecinde sorun yaşamalarının nedenini ise, uzaktan eğitime uygun olmayan uygulamalı derslerde ders materyalleri hazırlamanın yorucu ve fazladan iş yüküne neden olmasından kaynaklandığını belirtmişlerdir. Literatür incelendiğinde araştırmanın bulgularını destekleyen bazı çalışmalara rastlanmıştır. Çardak ve Güler (2022) yaptıkları çalışmada, uzaktan eğitimde ders için gerekli hazırlıkların yapılmasının çok fazla zaman aldığını ifade etmişlerdir. Moorhouse ve Kohnke (2021) ise yaptıkları çalışmada, uzaktan eğitimin yüz yüze eğitime göre daha yorucu bir süreç olduğunu sonucuna ulaşımlardır. Ko ve Rossen (2010) tarafından öne sürülen görüşe göre, yüz yüze eğitim için tasarlanmış öğretim içeriğinin uzaktan eğitime uygun hâle getirilmesi önemli bir gerekliliktir. Öğrenciler bazıları zorluk yaşadıklarını belirtirken bazıları yaşamadıklarını bildirmiştir. Uzaktan eğitim sürecinde zorluk yaşamayan öğrenciler daha önce uzaktan eğitim deneyimi yaşadıklarını ve teknolojiyi yeterli düzeyde kullanabildiklerini ifade etmişlerdir. Uzaktan eğitimde derse hazırlık sürecinde zorluk yaşadığını belirten öğrenciler zorluk yaşama nedenleri

olarak, ders ortamında dikkat dağıtıcı unsurların fazla olmasını ve uzun süre bilgisayar başında zaman geçirmenin sıkıcı olmasını göstermişlerdir.

Araştırmada yedinci olarak salgın döneminde uygulanan uzaktan eğitimin öğretim üyelerine ve öğrencilere bireysel yönden katkısının olup olmadığı incelenmiştir. Öğretim üyelerinin büyük çoğunluğu salgın döneminde uygulanan uzaktan eğitimin bireysel olarak katkısının olduğunu belirtmişlerdir. Bu katkıları ise uzaktan eğitimle ilgili tecrübe elde etmek ve akademik anlamda daha fazla çalışma fırsatı bulmak şeklinde açıklamışlardır. Öğrencilerin de büyük çoğunluğu salgın döneminde uygulanan uzaktan eğitimin bireysel olarak katkı sağladığını ifade etmişlerdir. Bu katkıları ise araştırmaya yapmaya yönlendirmesi ve sorumluluk bilinci oluşturması, zaman konusunda tasarruf sağlaması, iş bulabilme imkânı sağlaması ve derslerin kayıt imkânı sayesinde zor olan derslerden daha yüksek notlar almaları şeklinde açıklamışlardır.

Araştırmada sekizinci olarak salgın döneminde uygulanan uzaktan eğitimin gelecekteki eğitim sistemlerine katkısının olup olmayacağı incelenmiştir. Öğretim üyeleri ve öğrenciler uzaktan eğitimin hibrit olarak uygulanması gerektiğini ve olağanüstü hâllerde kullanılabilir bir eğitim modeli olduğu üzerinde görüş birliği yapmışlardır. Araştırmanın bulgularına benzer olarak öğretim elemanlarının hibrit öğretim modelini tercih ettiği yönünde çalışmalar bulunmaktadır (Çakır ve Akıncan, 2021; Hotar, Özcan, Baran, Yacı ve Karagöz, 2021). Benzer olarak Gnaur, Hindhede ve Andersen (2020) tarafından yapılan bir araştırmada, pandemi sürecinde hızla uygulanan uzaktan eğitim yöntemlerinin etkinliği, öğrenci geri bildirimleri aracılığıyla incelenmiş ve değişen koşullar altında belirli eğitim ihtiyaçlarına cevap verebilen karma öğrenme ortamlarının oluşturulmasının önemi vurgulanmıştır. Opara (2020), uzaktan eğitimin geleneksel eğitime alternatif olarak kullanılmaması gerektiğini, uzaktan eğitimin geleneksel eğitimin tamamlayıcısı olarak görülmesi gerektiğini ifade etmiştir. Araştırmanın bulgularına göre, öğretim üyeleri uygulamalı derslerin haricinde olan derslerin uzaktan eğitimle verilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Yurdakul ve Susar Kırmızı (2021) yaptığı çalışmada, hibrit eğitim modeline geçilmesi durumunda hangi derslerin ve öğrencilere kazandırılması gereken hangi bilgi ve becerilerin uzaktan eğitime uygun olduğunun özenle tespit edilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Uzmanlar COVID-19 benzeri salgınların ve hastalıkların artık hayatımızda var olacağını, insanlığın bu tür olağanüstü hâl durumlarıyla yaşamaya alışması gerektiğini ön

görmektedir. Bu ön görüleri doğrultusunda teknolojinin bu denli geliştiği zamanda dijital kanalların eğitim sistemine entegre edilmesi gerekmektedir (Başaran, Doğan, Karaoğlu ve Şahin, 2020).

Araştırmada son olarak salgın döneminde uygulanan uzaktan eğitim sürecinin başarıya ulaşır ulaşmadığı irdelenmiştir. Öğretim üyeleri salgın döneminde uygulanan uzaktan eğitimin etkililiğinin düşük olduğunu ve geliştirilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Sayan (2020), yaptığı çalışmada akademisyen görüşlerine göre salgın boyunca uygulanan uzaktan eğitimin etkililiğinin düşük olduğu ve istenen verime ulaşamadığı sonucuna ulaşmıştır. Şeren, Tut ve Kesten (2020) öğretim üyeleri ile yaptıkları çalışma sonucunda, pandemi sürecinde uygulanan uzaktan eğitimin etkililiğinin yetersiz olduğunu ve bunun iletişim yetersizlikleri, ölçme değerlendirme güçlükleri, sınıf mevcutlarının kalabalık olması nedenlerine bağlı olarak gerçekleştiği sonucuna ulaşmışlardır. Öğrenciler ise salgın döneminde uygulanan zorunlu uzaktan eğitimin eğitimde devamlılığı sağlama açısından faydalı bulurken, uzaktan eğitim sürecinin geliştirilmesi gerektiğini vurgulamışlardır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma sonuçlarına ve bu sonuçlar doğrultusunda önerilere yer verilecektir.

Bu araştırmada, pandemi sürecinde uygulanan zorunlu uzaktan eğitimin hem öğretim üyeleri hem de öğrenciler açısından çeşitli avantajlara sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretim üyeleri, uzaktan eğitimin getirdiği zaman tasarrufu, mekân bağımsızlığı, eğitimde devamlılık ve teknoloji kullanımında artış gibi unsurları olumlu bir şekilde değerlendirmişlerdir. Bu noktada, öğretim üyeleri bireysel planlama yapabilme imkânı ve iş yoğunluğunu etkili bir şekilde yönetebilme avantajlarına vurgu yapmışlardır. Öğrenciler ise uzaktan eğitimin sunduğu avantajlardan, özellikle zaman ve mekândan bağımsız ders takibi, maliyet tasarrufu, kolay erişilebilir ders materyalleri, dersleri tekrar dinleme imkânı gibi faktörlerden memnuniyet duymaktadır. Bu avantajlar, öğrencilerin öğrenme süreçlerini daha etkili hâle getirmelerine katkı sağlamaktadır. Araştırmanın bulguları, uzaktan eğitimin, öğretim üyeleri ve öğrenciler açısından eğitimde farklı avantajlar sunduğunu göstermektedir. Bu nedenle, gelecekteki eğitim uygulamalarının planlanması ve geliştirilmesinde, uzaktan eğitim modellerinin daha fazla entegre edilmesi ve desteklenmesi gerektiği düşünülmektedir.

Öğretim üyeleri ve öğrencilerin salgın döneminde uygulanan zorunlu uzaktan eğitime yönelik olumsuz görüşlerini ortaya koyan bulgular, uzaktan eğitim uygulamalarının beraberinde getirdiği zorlukları da net bir şekilde yansıtmaktadır. Öğretim üyeleri, derse katılımında düşüklük, iletişim eksikliği ve uygulamalı derslerdeki sorunlar gibi konularda sıkıntı yaşamaktadır. Bu durum, uzaktan eğitim uygulamalarının geliştirilmesi ve optimize edilmesi gerekliliğini vurgulamaktadır. Özellikle uygulama ağırlıklı derslerin uzaktan eğitimle etkili bir şekilde verilememesi, bu alandaki zorlukların altını çizmektedir. İlerleyen süreçlerde, uzaktan eğitim platformlarının bu tür dersleri daha etkili bir şekilde desteklemesi ve öğrenci-öğretim üyesi etkileşimini artırması için çözümler geliştirilmesi önemli bir hâle gelmektedir. Öğrencilerin ölçme değerlendirme sorunları, sosyal etkileşim eksikliği, dikkat ve konsantrasyon güçlükleri gibi konulardaki endişeleri, öğrencilerin uzaktan eğitim sürecindeki adaptasyon zorlukları yaşadığını göstermektedir. Bu durum, öğrencilerin öğrenme deneyimlerini olumsuz etkileyerek, eğitimde kalite kaybına neden olabileceği

ihtimalini ortaya koymaktadır. Ayrıca, iletişim problemleri ve sosyalleşme sorunları gibi öğrencilerin karşılaştığı zorlukların azaltılması için özel çaba harcanması gerekmektedir. Bu, eğitim kurumlarının ve uzaktan eğitim sistemlerinin, öğrenciler arasındaki etkileşimi teşvik eden ve destekleyen yeni stratejiler benimsemelerini gerektirebilir. Sonuç olarak, salgın dönemindeki uzaktan eğitim deneyimlerinden çıkarılan bu olumsuzluklar, gelecekteki benzer durumlar için daha etkili eğitim modelleri oluşturmak adına önemli bir rehberlik sağlamaktadır.

Öğretim üyeleri, uzaktan eğitimin etkileşim eksikliği, düşük katılım, verimlilik sorunları ve bilinç düzeyi yetersizliği faktörlerinin motivasyonlarını olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir. Öğrencilerle etkili iletişim kurma ve onları ders sürecine aktif bir şekilde dahil etme konusundaki zorluklar, öğretim üyelerinin genel olarak motivasyon sorunları yaşadığını ortaya koymaktadır. Ayrıca, uzaktan eğitimle birlikte zamanın etkili bir şekilde kullanılması ve eğitim devamlılığının sağlanmasının motivasyonları olumlu yönde etkilediğini vurgulamaktadır. Öte yandan, öğrencilerin motivasyonlarını olumsuz etkileyen faktörler arasında sosyalleşememe, dikkat dağınıklığı, iletişim sorunları, belirsizlik ve psikolojik sorunlar öne çıkmaktadır. Uzaktan eğitimin, yeni teknolojik uygulamaları kullanmaya itmesi ve öğrenme-öğretme çevrelerinin değişmiş olması uyum problemlerine neden olmuş bu da motivasyon kayıplarını beraberinde getirmiştir. Ev ortamının dikkat dağınıklığına yol açması ve öğrencilerin öğretim elemanlarıyla yeterli iletişim düzeyine ulaşamaması da motivasyonu olumsuz etkileyen faktörler arasında yer almaktadır. Genel olarak bakıldığında öğretim üyelerinin öğrencilere göre uzaktan eğitim sürecinden daha fazla memnuniyet sağladığı düşünülmektedir. Sonuç olarak, uzaktan eğitim sürecinin motivasyon üzerindeki etkisi çok yönlü ve karmaşıktır. Öğrenci ve öğretim üyesi arasındaki etkileşim, teknolojik uyum, dikkat yönetimi ve iletişim gibi faktörlerin bu etkide önemli rol oynadığını göstermektedir. Bu bulgular, uzaktan eğitim süreçlerinin daha etkili hâle getirilmesi ve motivasyonun artırılması için özel stratejilere odaklanmanın önemini vurgulamaktadır.

Salgın döneminde uygulanan uzaktan eğitim sürecine dair yapılan araştırmanın sonuçları, uzaktan eğitimde iletişim zorluklarının önemli bir boyutta olduğunu açıkça göstermektedir. Öğretim üyeleri ve öğrencilerin çoğunluğu, uzaktan eğitim sürecinde yaşanan iletişim eksikliklerinden rahatsızlık duymaktadır. Bu durum, yüz yüze eğitime göre daha belirgin bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Uzaktan eğitimdeki iletişim

süreçlerinin yeterince gelişmediği ve öğrenci ile öğretim üyesi arasında resmi bir etkileşim yaşandığı önemli bir bulgu olarak görülmüştür. Bu durum, ders içi iletişimin zayıf ve sınırlı olması şeklinde kendini göstermektedir. Öğrencilerin etkileşimde daha pasif bir rol üstlendikleri ve bu süreçte daha az katılımcı oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumun altında yatan nedenler arasında, yüz yüze etkileşimdeki doğal ve spontane iletişim atmosferinin uzaktan eğitimde tam anlamıyla sağlanamaması, öğrenci-öğretim üyesi ilişkilerinin resmileşmesi gibi faktörler bulunmaktadır. Ayrıca, insanların sosyal varlıklar olarak düzenli iletişime ihtiyaç duyduğu gerçeği, uzaktan eğitim sürecinin bu sosyal ihtiyacı tam olarak karşılayamadığını göstermektedir. Bu noktada, uzaktan eğitimdeki iletişim sorunlarının çözülmesi ve öğrenci-öğretim üyesi etkileşiminin artırılması için daha etkili iletişim stratejileri geliştirilmesi gerektiği açıktır. Bu çerçevede, dijital platformlarda etkileşimi teşvik eden, öğrenci katılımını artıran ve daha sıcak bir iletişim ortamı sağlayan çözümler araştırılabilir.

Karabük Üniversitenin tercih ettiği Adobe Connect ve Teams video konferans yazılımları öğrenci-öğretim üyesi etkileşimi açısından nasıl performans gösterdiğini ve öğrenme-öğretme süreçlerine olan etkilerini ortaya koymaktadır. Adobe Connect'in başlangıçta karşılaştığı teknik sorunlar, bağlantı problemleri, donmalar ve kesintilerin öğrenci-öğretim üyesi etkileşimini olumsuz yönde etkilediğini göstermiştir. Ayrıca, bu platformun çift yönlü etkileşimi kısıtlamasının öğrenme-öğretme süreçlerini ne şekilde etkilediği de detaylı bir şekilde incelenmiştir. Araştırma, salgının ilerleyen dönemlerinde üniversitenin Adobe Connect'ten Teams uygulamasına geçişini de değerlendirmiştir. Bu geçişin, öğrenci ve öğretim üyeleri tarafından Teams'in daha kullanışlı ve kullanılabilir bulunmasıyla birlikte, olumlu bir değişimi beraberinde getirdiği görülmüştür. Teams uygulamasının öğrenme-öğretme süreçlerini daha etkili ve verimli bir şekilde yönetmeye olanak tanıdığı vurgulanmıştır. Ayrıca, bu değişimin öğrenci-öğretim üyesi etkileşimini artırdığı ve memnuniyeti olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir.

Genel olarak, öğretim üyeleri derse hazırlık sürecinde sorun yaşamadıklarını ifade etmiş olsa da sorun yaşayanların çoğunluğunun mühendislik fakültesinde görev yapan öğretim üyeleri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sorun yaşayan öğretim üyeleri, uzaktan eğitime uygun olmayan uygulamalı derslerde ders materyalleri hazırlamanın yorucu ve fazladan iş yüküne neden olduğunu belirtmişlerdir. Öğrenciler arasında da farklı deneyimler görülmüştür. Uzaktan eğitim sürecinde zorluk yaşamayan öğrenciler

genellikle daha önce uzaktan eğitim deneyimi yaşamış ve teknolojiyi etkili bir şekilde kullanabilmekteydiler. Diğer yandan, zorluk yaşayan öğrenciler, dikkat dağınıcılığı unsurların fazla olması ve uzun süre bilgisayar başında zaman geçirmenin sıkıcı olması gibi nedenlerden dolayı derse hazırlık sürecinde zorlanmışlardır. Bu bulgular, uzaktan eğitimde öğretim üyeleri ve öğrenciler arasındaki deneyimlerin çeşitliliğini ortaya koymakta ve uzaktan eğitimde ders hazırlığı sürecinin disiplinlere göre farklılık gösterebileceğini göstermektedir.

Salgın döneminde uygulanan uzaktan eğitimin, öğretim üyeleri ve öğrenciler arasında bireysel düzeyde çeşitli katkıları olduğunu ortaya koymaktadır. Öğretim üyeleri, uzaktan eğitimin kendilerine yeni pedagojik yaklaşımlar ve dijital öğretim araçları konusunda deneyim kazandırdığını ifade etmişlerdir. Bu deneyim, geleneksel sınıf ortamlarında yaşanmayan bir öğretim deneyimi sunarak öğretim üyelerinin profesyonel gelişimine katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Öğretim üyelerinin uzaktan eğitimle ilgili pozitif görüşleri, bu yöntemin onlara daha fazla esneklik sağlayarak ders içeriğini daha etkili bir şekilde sunma imkânı tanıdığına işaret etmektedir. Öğrencilerin ifadelerine göre, uzaktan eğitim, öğrenme deneyimlerini zenginleştirmiş ve öğrencilere daha fazla özerklik kazandırmıştır. Araştırmaya katılan öğrenciler, uzaktan eğitimle birlikte öğrenme süreçlerinde daha fazla sorumluluk almayı öğrendiklerini ve bu durumun kişisel gelişimlerine olumlu katkı sağladığını belirtmişlerdir. Sonuç olarak, salgın döneminde uygulanan uzaktan eğitim, eğitim ortamlarında önemli değişikliklere neden olmuş ve bu değişiklikler öğretim üyeleri ile öğrencilere katkı sağlamıştır.

Araştırmanın bulgularına göre, öğretim üyeleri ve öğrenciler arasında hibrit öğretim modelinin önemli bir potansiyele sahip olduğu ve olağanüstü durumlar için uygun bir eğitim modeli olarak görüldüğü konusunda genel bir görüş birliği vardır. Öğretim üyeleri ve öğrenciler arasındaki bu ortak anlayış, gelecekte geleneksel eğitim ve uzaktan eğitimin uyumlu bir şekilde bir araya getirilmesinin gerekliliğini vurgulamaktadır. Öte yandan, araştırmanın ortaya koyduğu gibi, uzaktan eğitim modelinin uygulanabilirliği konusunda ders içeriklerine özel bir odaklanma gerekliliği bulunmaktadır.

Son olarak salgın döneminde uygulanan uzaktan eğitim sürecinin, öğretim üyeleri ve öğrenciler açısından başarıya ulaşmış ve ulaşmadığının değerlendirilmesi

yapılmıştır. Öğretim üyeleri salgın döneminde uygulanan uzaktan eğitimin etkililiğinin düşük olduğunu ve bu sürecin geliştirilmesi gerektiğini işaret etmektedir. Öğrenciler ise, salgın döneminde uygulanan uzaktan eğitimin eğitimde devamlılığı sağlama açısından faydalı bulurken, uzaktan eğitim sürecinin geliştirilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Öğrencilere Yönelik Öneriler

- 1- Öğrencilerin uzaktan eğitim boyunca genel anlamda motivasyon kaybı yaşamalarına dayanarak, uzaktan eğitimde etkili bir şekilde öğrenme ve motivasyon stratejileri geliştirmeleri için rehberlik hizmeti alabilirler.
- 2- Uzaktan eğitimin zaman ve mekân sınırlılığını ortadan kaldırdığı sonucu kapsamında, uzaktan eğitimin avantajlarından yararlanarak hem kişisel olarak hem de mesleki anlamda seminerlere katılarak gelişimlerine katkı sağlayabilirler.
- 3- Uzaktan eğitimin eğitimi kesintiye uğratacak herhangi olağanüstü hâl durumda tekrardan kullanılabilmesi ihtimalinden yola çıkılarak, teknoloji kullanma becerilerini artıracak eğitimlere katılabilirler.

Öğretim Üyelerine Yönelik Öneriler

- 1- Uygulamalı dersler haricindeki derslerin uzaktan eğitimle verilebileceği görüşü bağlamında, Öğretim üyeleri, uzaktan eğitimle verilecek derslerin içeriklerini titizlikle değerlendirmeli ve hibrit eğitim modeline geçişte dikkatli bir planlama yapmalıdır.
- 2- Ülke olarak artık uzaktan eğitimi eğitim sistemimize dahil etmiş olduğumuz gerçeğine dayanarak, öğretim üyelerinin teknoloji kullanma becerisini sürekli olarak geliştirmesi gerektiği önerilmektedir.

Kurumsal Düzeyde Öneriler

- 1- Öğrenci ve öğretim üyesi geri bildirimlerine dayanarak, uzaktan eğitim platformları sürekli olarak güncellenmesi yapılmalıdır.

- 2- Uzaktan eğitimin etkililiğinin düşük olduğu sonucu bağlamında, uzaktan eğitimin etkililiğinin sağlanabilmesi için en önemli bileşenlerden bir tanesi olan öğretim üyelerine uzaktan eğitim konusunda daha fazla rehberlik sağlanabilir.
- 3- Adobe Connect uygulamasının iletişim ve etkileşim sınırlılığı yarattığı sonucundan yola çıkarak, uzaktan eğitimde iletişimi ve etkileşimi optimum düzeyde destekleyen öğrenme araçlarının geliştirilmesi sağlanmalıdır. Uzaktan eğitimde sürekli olarak ekrana maruz kalmanın birey üzerinde yarattığı olumsuzlukları en aza indirmek için öğretim üyelerine ve öğrencilere bilgilendirmeler yapılabilir.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- 1- Bu araştırmada salgın döneminde uygulanan uzaktan eğitime yönelik öğretim üyesi ve öğrenci görüşleri incelenmiştir. Bundan sonraki yapılan araştırmalarda yükseköğretim kurumlarında, uzaktan eğitim sisteminin bir parçası olan uzaktan eğitim personeli ile görüşmeler yapılarak veriler zenginleştirilebilir.
- 2- COVID-19 salgıyla birlikte uzaktan eğitim, eğitim sistemimize büyük oranda dahil olmuş ve gelecekte de olağanüstü hâl durumlarında ilk başvurulacak eğitim modeli olması gerçeği uzaktan eğitimin etkililiğini artırmaya yönelik çalışmaların derinlik kazanması gerektiğini ve özellikle uzaktan eğitimde iletişim ve motivasyon konularında çalışmalar yapılmalıdır.
- 3- Daha ileriki dönemlerde, salgın döneminde uzaktan eğitim almış öğrenciler ile geleneksel eğitim veya hibrit eğitim almış öğrenciler eğitimin etkililiği açısından karşılaştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Ağır, F., Gr, H., Okçu, A. (2008). Uzaktan eğitime karşı tutum lçeği geliştirmeye yönelik geçerlilik ve güvenirlik alışması. *Education Sciences*, 3(2), 128-139.
- Akbaba, S. (2006). Eğitimde motivasyon. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 343-361. doi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/31512>.
- Akdemir, A. B. ve Kılıç, A. (2020). Yükseköğretim ğrencilerinin uzaktan eğitim uygulamalarına bakış, *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 685-712. doi: 10.37669/milliegitim.783344.
- Akyürek, M. İ. (2020). Uzaktan eğitim: bir alanyazın taraması. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 1-9.
- Alkan, C. (1987). *Açıköğretim uzaktan eğitim sistemlerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Al-Khatir Al-Arimi, A. M. (2014). Distance learning. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 152, 82-88.
- Altun Ekiz, M. (2020). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu ğrencilerinin karantina dönemindeki uzaktan eğitim ile ilgili görüşleri (nitel bir araştırma). *Journal of Sport and Recreation Researches*, 2(SI1),1-13. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1129313>.
- Arastaman, G., ztrk Fidan, İ. ve Fidan, T. (2018). Nitel araştırmada geçerlik ve güvenirlik: kuramsal bir inceleme. *YY Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 37-75.
- Arat, T. ve Bakan, . (2011). Uzaktan eğitim ve uygulamaları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 14(1-2), 363-374.
- Arifoğlu, A., Er, E., Afacan, G. ve Benli, B. (Ed.) (2009). *Birebir ğrenme ile eğitimde dönüşüm: Türkiye'de pilot alışması*. Ankara: e-Devlet Araştırma ve Uygulama Merkezi.
- Aydın, M. (2014). *Eğitim yönetimi*. Ankara: Gazi Yayınevi.
- Ayhan, ř. (2022). *COVID-19 pandemi sürecinde niversite ğrencilerinin akademik motivasyonlarının incelenmesi*. Hacettepe ni. Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı (Basılmış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
- Baki, A., Karal, H., ebi, A., şılıbr, L. ve Pekşen, M. (2009). Uzaktan eğitimde ğretim yönetim sistemi ve senkron eğitim. platformu tasarımı süreci: KT

- örneği. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education*, 1(1), 85-101.
- Balcı, A. (2014). *Örgütsel gelişme: kuram ve uygulama*, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Balcı, A. (2023). *Yükseköğretim kurumlarının etkililiği; etkili yükseköğretim kurumları*, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Barış, M. F. ve Çankaya, P. (2016). Akademik personelin uzaktan eğitim hakkındaki görüşleri. *International Journal of Human Sciences*, 13(1), 399-413. doi:10.14687/ijhs.v13i1.3378.
- Barnard, C. I. (1938). *The functions of the executive*, Massachusetts: Harvard University Press.
- Başaran, M., Doğan, E., Karaoğlu, E. ve Şahin, E. (2020). Koronavirüs (COVID-19) pandemi sürecinin getirisi olan uzaktan eğitimin etkililiği üzerine bir çalışma. *AJER-Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 368-397. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/egitim/issue/54643/753149>.
- Baştepe, İ. (2009). Etkili okulun eğitim-öğretim süreci ve ortamı boyutlarının nitelikleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(29),76-83.
- Bates, A. W. (2005). *Technology, e-learning and distance education*. New York: Routledge. doi:10.4324/9780203463772.
- Bauer, H. (1997). *High poverty, high performing: high hope*. Erişim Tarihi: 10.10.2023, <https://www.idra.org/resource-center/high-poverty-high-performing-high-hope/>.
- Bayındır, N. (2021). Çevrimiçi öğretim sürelerinde motivasyon faktörü. *Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(2), 291-303. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/guebd/issue/67489/960254>.
- Bayraktar, E. ve Kaleli, F. (2007). Sanal Gerçeklik ve Uygulama Alanları, IX. *Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri*, 253-259.
- Bayram, M., Peker, A. T., Aka, S. T. ve Vural, M. (2019). Üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitim dersine karşı tutumlarının incelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 4(3), 330-345. doi: 10.31680/gaunjss.586113.
- Beaudoin, M. (1990). The instructor's changing role in distance education. *The American Journal of Distance Education*. 4(2), 1-8.
- Bilgin, E. (2022). *Pandemi sürecinde Türkiye'deki uzaktan eğitim üzerine yapılan araştırmaların incelemesi*. Ankara Üni. Eğitim Bilimleri Enstitüsü Bilgisayar

ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı (Basılmış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.

- Bishop, J. ve Verleger, M. A. (2013). The flipped classroom: a survey of the research. *ASEE Annual Conference & Exposition*, Atlanta, Georgia. doi:10.18260/1-2-22585.
- Boateng, R., Boateng, S. L., Awuah, R. B., Ansong, E. ve Anderson, A. B. (2016). Videos in learning in higher education: assessing perceptions and attitudes of students at the University of Ghana. *Smart Learning Environments*, 3(8), 1-13. doi: 10.1186/s40561-016-0031-5.
- Bonk, C. J. ve Graham, C. R. (2008). Book & resource reviews. *Academy of Management Learning & Education*, 7(1), 132-137.
- Bozkaya, M. (2013). Televizyonun uzaktan eğitimde kullanımı. *Selçuk İletişim*, 4(3), 146-148. <https://doi.org/10.18094/si.31716>.
- Bozkurt, A. (2017). Türkiye’de uzaktan eğitimin dünü, bugünü ve yarını. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 85-124.
- Bozkurt, A., Sharma, R. C. (2020). Emergency remote teaching in a time of global crisis due to coronavirus pandemic. *Asian Journal of Distance Education*. 15(1), 1-6.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2020). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Cabı, E. ve Ersoy, H. (2022). COVID-19 Küresel salgını sürecinde uzaktan öğretimde kullanılan teknolojiler ve öğretim elemanlarının görüşlerinin incelenmesi: Başkent Üniversitesi örneği. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 12(1), 168-179. doi: 10.5961/higheredusci.1004372.
- Cabı, E. ve Gülbahar, Y. (2013). A scale development study for assessing the effectiveness of blended learning environments. *Pegem Journal of Education & Instruction*, 3(3), 11-26.
- Cameron, K. (1978). Measuring organizational effectiveness in institutions of higher education. *Administrative Science Quarterly*, 23(4), 604-632.
- Cheng, Y. C. (2023). *School effectiveness and school-based management a mechanism for development*. New- York: Taylor & Francis Group.
- Creswel, J. V. (2023). *Nitel araştırma yöntemleri: beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. (M. Bütün ve S. B. Demir, Çev.) Ankara: Siyasal Kitabevi.

- Correia, A., Liu, C. ve Xu, F. (2020). Evaluating videoconferencing systems for the quality of the educational experience. *Distance Education*, 41(4), 429-452, doi: 10.1080/01587919.2020.1821607.
- Çağiltay, K. ve Göktaş, Y. (2020). *Eğitim teknolojileri: teoriler, araştırmalar, eğilimler*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Çakır, R. ve Akıncan, E. (2021). Uzaktan eğitim sürecinde görev alan öğretim lemanlarının performanslarını arttırmaya yönelik görüş ve öneriler. *International Journal Of Field Education*. 7(2), 134-165. <https://doi.org/10.32570/ijofe.1012742>.
- Çardak, U. ve Güler, Ç. (2022). Uzaktan eğitim ve uzaktan öğretmen yetiştirme bağlamında akademisyen uygulama, görüş ve önerileri. *Van YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi, Özel Sayı*, 323-353. doi:10.33711/yyuefd.1068111.
- Çavaş, B., Huyugüzel Çavaş, P. ve Taşkın Can, B. (2004). Eğitimde sanal gerçeklik. *The Turkish Online Journal Of Educational Technology*, 3(4), 110-116.
- Çelik, R. (2022). Metaverse nedir? kavramsal değerlendirme ve genel bakış. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 67-74.
- Çırak Kurt, S., Yıldırım, İ. ve Cücük, E. (2018). The effects of blended learning on student achievement: a meta-analysis study. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(3): 776-802.
- Çivril, H. (2018). Açık ve uzaktan öğrenmede laboratuvar uygulamaları. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 8(1), 41-50, doi: 10.5961/jhes.2018.246.
- Çokyaman, M. ve Ünal, M. (2021). Öğrenci ve öğretmenlerin covid-19 salgını dönemindeki uzaktan eğitim algısı: bir metafor analizi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11(18), 1684-1715, doi: 10.26466/opus.913396.
- Demirtaş, H. (Ed.) (2021). *Yükseköğretimde uzaktan öğretim*, Anı Yayıncılık.
- Demirtaşlı, R. N. (Ed.) (2017). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Deveci, M. (2019). *Türkiye’de yeni iletişim teknolojilerinin yükseköğretim kurumlarında uzaktan eğitim alanında kullanımı*. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı, (Basılmış Doktora Tezi), İstanbul.
- Durdu, E., Tezcan, S. ve Çelik, E. (2016). *Uzaktan eğitimin tarihçesi posta ile eğitim, çoklu ortam modeli, tele öğrenme modeli, esnek öğrenme modeli*. Erişim Tarihi: 10.10.2023,

<https://uzaktanegitimtarihce.files.wordpress.com/2016/12/uzaktan-egitim-tarihcesii.pdf>.

- Edmonds, R. R. (1982). *Programs of school improvement: an olierview*. Erişim Tarihi: 10.10.2023, <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED221536.pdf>.
- Ehren, M. C. M. ve Swanborn, M. S. L. (2012). Strategic data use of schools in accountability systems. *School Effectiveness and School Improvement*, 23(2), 257–280.
- Elcil, Ş. ve Sözen Şahiner, D. (2014). Uzaktan eğitimde iletişimsel engeller. *Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi*, 6(1), 21-33.
- Erkuş, A. (2009). Davranış bilimleri için bilimsel araştırma süreci. Ankara: Seçkin Yayıncılık - Akademik ve Mesleki Yayınlar.
- Erşen, Z. B. ve Yumak, Y. (2021). Matematik öğretmeni adaylarının COVID-19 pandemisi sürecindeki uzaktan eğitim uygulamalarına yönelik görüşleri. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 10(4), 1449-1470. <https://doi.org/10.30703/cije.853688>.
- Fıratlı Türker, E. (2023). 6 Şubat 2023 depremleri sonrasında zorunlu uzaktan eğitime geçiş nedenlerine göre üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitim algılarının farklılaşmasının incelenmesi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*, 10(3), 271-300.
- Finkelstein, N. D., Adams, W. K., Keller, C. J., Kohl, P. B., Perkins, K. K., Podolefsky, N. S. ve Reid, S. (2005). When learning about the real world is better done virtually: a study of substituting computer simulations for laboratory equipment. *Phys. Rev. ST Phys. Educ. Res.* 1, 1-8, <https://doi.org/10.1103/PhysRevSTPER.1.010103>.
- Fryer, L. K. ve Bovee, H. N. (2016). Supporting students' motivation for elearning: teachers matter on and offline. *The Internet and Higher Education*, 30, 21-29.
- Gall, M. D., Gall, J. P. ve Borg, W. R. (2003). *Education research: an indroduction*. United States: Pearsun Education.
- Garrison D. R. ve Shale, D. (1987) Mapping the boundaries of distance education: problems in defining the field. *American Journal of Distance Education*, 1(1), 7-13.
- Genç, S. Z., Engin, G. ve Yardım, T. (2020). Pandemi (covid-19) sürecindeki uzaktan eğitim uygulamalarına ilişkin lisansüstü öğrenci görüşleri. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (41), 134-158, doi:10.33418/ataunikkefd.782142.

- Gnaur, D., Hindhede, A. L. ve Andersen, V. H. (). Towards hybrid learning in higher education in the wake of the covid-19 crisis. *Proceedings of the 19th European Conference on e-Learning, 1*, 205-211, doi: 10.34190/EEL.20.093
- Göçen, A., (2022). Eğitim bağlamında metaverse. *USOBED Uluslararası Batı Karadeniz Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi*, 6(1):98-122.
- Gönülaçar Güvendi, D. B. ve Çetinkaya Bozkurt, Ö. (2023). Akademisyenlerin uzaktan eğitimde mesleki motivasyon unsurları üzerine bir araştırma. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(4), 1270-1281.
- Gülner, B. (2008). Bilgisayar ve internet destekli uzaktan eğitim programlarının tasarım, geliştirme ve değerlendirme aşamaları (suzep örneği). *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19, 259-271.
- Gümüş, M. ve Fırat, M. (2016). Açık ve uzaktan öğrenmenin tercih edilme nedenlerinin belirlenmesi. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 2(4), 158-168.
- Güngör S. K., Görgülü, D. ve Küçükali, R. (Ed.) (2023). *Yükseköğretimin yönetimi*, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Gürer, M. D., Tekinarslan, E. ve Yavuzalp, N., (2016). Çevrimiçi ders veren öğretim elemanlarının uzaktan eğitim hakkındaki görüşleri. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry (TOJQI)*, 7(1), 47-78. doi: 10.17569/tojq.74876.
- Hacımustafaoğlu M. (2018). Enfeksiyon hastalıkları pratiğinde salgın tanımlanması. *J Pediatr Inf. 12(4):172-173*. doi: 10.5578/ced.201852.
- Hallinger, P. ve Murphy, J. F. (1986). The social context of effective schools. *American Journal of Education*, 94(3), 328-355.
- Hartnett, M., George, A. S. ve Dron, J. (2011). Examining motivation in online distance learning environments: complex, multifaceted, and situation-dependent. *The International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 12(6), 20-38. doi: 10.19173/irrodl.v12i6.1030.
- Hızal, A. (1983). *Uzaktan öğretim süreçleri ve yazılı gereçler*, Ankara:Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Holmberg, B. (1995). *Theory and practice of distance education*. (2.Baskı). Nex York: Taylor & Francis Group.
- Hotar, N., Özcan, M. A., Baran, B., Yacı, Ş. N. ve Karagöz, E. (2021). Acil uzaktan eğitimden ne öğrendik? öğrenci ve öğretim elemanı görüşlerinin karşılaştırılması. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12(2), 673-690. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1937732>.

- Işık, A. H., Karacı, A., Özkaraca, O. ve Biroğul, S. (2010). Web tabanlı eş zamanlı (senkron) uzaktan eğitim sistemlerinin karşılaştırmalı analizi. *IX. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri*, 361-368.
- Işıkoğlu, N. (2005). Eğitimde nitel araştırma. *Eurasian Journal of Educational Research*, 20, 158-165.
- İbicioğlu, H. ve Antalyalı, Ö. L. (2005). Uzaktan eğitimin başarısında imkân, algı, motivasyon ve etkileşim faktörlerinin etkileri: karşılaştırmalı bir uygulama. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(2), 325-338.
- İstanbul Üniversitesi Öğrenme Yönetim Sistemi (İÜÖYS) (2020). *Uzaktan eğitim değerlendirme raporu- öğretim elemanı ve öğrenci anketleri*. <https://cdn.istanbul.edu.tr/FileHandler2.ashx?f=uzaktan-eg%CC%86itim-deg%CC%86erlendirme-raporu.pdf>.
- İşman, A. (2022). *Uzaktan eğitim*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- KBUZEM (2023a). Hakkımızda, Erişim Tarihi: 10.10.2023, <https://kbuzem.karabuk.edu.tr/hakkimizda.php>.
- KBUZEM (2023b). 19.10.2023 tarihli Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü bilgi talep dilekçenin 24.10.2023 cevabı.
- Kaçan, A. ve Gelen, İ. (2020). Türkiye’deki uzaktan eğitim programlarına bir bakış. *Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 6(1), 1-21.
- Kahraman, M. E. (2020). The effect of COVID-19 epidemic on applied courses and the implementation of these courses by distance education: example of basic design course. *İMÜ Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 6(1), 44-56. <https://doi.org/10.46641/medeniyetsanat.741737>.
- Karafazlı, H. (2021). *Yükseköğretimde uzaktan eğitim sürecinde kullanılan eğitim modellerine yönelik üniversitede görev yapan yöneticilerin görüşlerinin incelenmesi*. Recep Tayyip Erdoğan Üni. Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, (Basılmış Yüksek Lisans Tezi), Rize.
- Karataş, S. ve Kılıç Çakmak, E. (Ed.) (2020). *Açık ve uzaktan öğrenme*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 62-80.
- Kaya, Z. (2002). *Uzaktan eğitim*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Kaya, S. ve Taş, M. (2022). *Uzaktan eğitim: tarihsel gelişimi ve etkililiği*. TRB2 Uluslararası Eğitim Bilimleri Kongresi, 286-305.

- Kedra, K. ve Kaltsidis, C. (2020). Effects of the covid-19 pandemic on university pedagogy: students' experiences and considerations. *European Journal of Education Studies*, 7(8), 17-30 , doi: 10.46827/ejes.v7i8.3176.
- Kellen, K. ve Kumar, S. (2021). Types of barriers experienced by online instructors in higher education. *Online Journal of Distance Learning Administration*, 23(4), 1-12. Erişim Tarihi: 10.10.2023, https://www.westga.edu/~distance/ojdl/winter244/kellen_kumar244.html.
- Kennedy, K., Nowak, S., Raghuraman, R., Thomas, J. ve Davis, S. F. (2000). Academic dishonesty and distance learning: student and faculty views. *College Student Journal*, 34(2), 309–314.
- Kılıç, S., ve Seyis, E. (2014). Uzaktan eğitim programlarından eğitim alan öğretim elemanlarının, uzaktan eğitimi ve aldığı eğitimi benimseme durumları. *Küresel Mühendislik Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 19-35. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kmcd/issue/19275/204748>.
- Kırık, A. M. (2014). Uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi ve Türkiye'deki durumu. *Marmara İletişim Dergisi*, 21, 73-94.
- Kim, J. (2020). *Teaching and learning after covid-19*, Erişim Tarihi: 10.11.2023, <https://www.insidehighered.com/digital-learning/blogs/learning-innovation/teaching-and-learning-after-covid-19>
- Koçoğlu, E. (Ed.) (2020). *Sosyal bilimlere uzaktan eğitimde bakış*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Ko, S. ve Rossen, S. (2010). *Teaching online a practical guide*. New York: Taylor & Francis.
- Kol, E. (2015). *Farklı programlardaki öğretim elemanlarının uzaktan eğitim ortamlarına uyum aşamalarının incelenmesi*. Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı, (Basılmış Yüksek Lisans Tezi), Trabzon.
- Kotrikadze, E. V. ve Zharkova, L. I. (2021). Advantages and disadvantages of distance learning in universities. *Current context of education and psychology in Europe and Asia*, 9(3), 1184-1190. doi: <http://dx.doi.org/10.20511/pyr2021.v9nSPE3.1184>.
- Kör, H., Çataloğlu, E. ve Erbay, H. (2013). Investigation of the effects of distance education and formal education into student success. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 12(2), 267-279.
- Kuzio, T. (2022). *Russian Nationalism and Ukraine: In Russian Nationalism and the Russian Ukrainian War*. Londra: Routledge.

- Lezotte, L. W. (1999). *Correlates of effective schools: the first and second generation, effective schools products*. Erişim Tarihi: 10.10.2023, <https://www.effectiveschools.com/Correlates.pdf>.
- Lezotte, L. W. (2001). *Revolutionary and evolutionary: the effective schools movement*. Erişim Tarihi: 10.10.2023, <https://brockinstitute.org/wp-content/uploads/2017/08/Lezotte.pdf>.
- Makas, M. (2023). *YÖK'ten deprem sonrası uzaktan eğitim kararı*. Erişim Tarihi: 10.10.2023. <https://www.tgrthaber.com.tr/egitim/yokten-deprem-sonrasi-uzaktan-egitim-karari-2874512>.
- Melanie C. M. E. ve Machteld S. L. S. (2012) Strategic data use of schools in accountability systems. *School Effectiveness and School Improvement: An International Journal of Research, Policy and Practice*, 23(2), 257-280, doi: 10.1080/09243453.2011.652127.
- Meriçelli, M., Taşdemir, L. ve Uloyol, Ç., (2014). Türkiye’de uzaktan eğitimin öğretim programları ve öğrenme yönetim sistemleri açısından incelenmesi. *Middle Eastern & African Journal of Educational Research*, 12, 50-58.
- Merriam, S. B. ve Tisdell, E. J. (2016). *Qualitative research a guide to design and implementation*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Midkiff, S. F. ve DaSilva, L. A. (2000). Leveraging the web for synchronous versus asynchronous distance learning. *In International Conference on Engineering Education, 2000*, 14-18.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook* (2nd ed.). Londra: SAGE Publications.
- Moorhouse, B. L. ve Kohnke, L. (2021). Thriving or surviving emergency remote teaching necessitated by COVID-19: university teachers’ perspectives. *Asia-Pacific Edu Res.* 30(3),279–287. <https://doi.org/10.1007/s40299-021-00567-9>.
- Muthusamy, K., Kumar, P. R. ve Latif, R. S. A. (2005). Virtual laboratories in engineering education. *Asian Journal of Distance Education*, 3(2), 55-58.
- Odabaş, H. (2003). İnternet tabanlı uzaktan eğitim ve bilgi ve belge yönetimi bölümleri. *Türk Kütüphaneciliği*, 17(1), 22-36.
- Opara, E. (2020). Online distance learning: an alternative in a time of global crisis. <https://rgdoi.net/10.13140/RG.2.2.26792.72966/2>.
- Özdemir, S. (2019). *Eğitimde örgütsel yenileşme*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Özdemir, S. ve Sezgin, F. (2002). Etkili okullar ve öğretim liderliği. *Kırgızistan Manas Sosyal Bilimler Dergisi*, 266-282.

- Özgöl, M., Sarıkaya, İ. ve Öztürk, M. (2017). Örgün eğitimde uzaktan eğitim uygulamalarına ilişkin öğrenci ve öğretim elemanı değerlendirmeleri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 7(2), 294-304. doi: 10.5961/jhes.2017.208.
- Özköse, H., Arı, S. ve Çakır, Ö. (2013). Uzaktan eğitim süreci için SWOT analizi. *Middle Eastern & African Journal of Educational Research*, 5, 41-55.
- Özkul, A. E. ve Girginer, N. (2002). Uzaktan eğitimde teknoloji ve etkinlik. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3, 107-117.
- Özyürek, A., Begde, Z., Ferah Yavuz, N. ve Özkan, İ. (2016). Uzaktan eğitim uygulamasının öğrenci bakış açısına göre değerlendirilmesi. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 595-605.
- Parıldar, H. (2020). Tarihte bulaşıcı hastalık salgınları. *Tepecik Eğit. ve Araşt. Hast. Dergisi*; 30 (Ek sayı), 19-26.
- Patricia Aguilera-Hermida, A. (2020), College students' use and acceptance of emergency online learning due to COVID-19. *International Journal of Educational Research Open* 1, 100011, <https://doi.org/10.1016/j.ijedro.2020.100011>.
- Petronyas, A. (2023). *Global number of internet users 2005-2022*. Erişim Tarihi: 20.11.2023. <https://www.statista.com/statistics/273018/number-of-internet-users-worldwide/>.
- Pişkin, M., Öğülmüş, S. ve Boysan, M. (2011). *Okullarda daha güvenli bir ortam oluşturmak bizim elimizde*. Erişim Tarihi: 10.10.2023, <https://docplayer.biz.tr/42703053-Yrd-doc-dr-metin-piskin-prof-dr-selahiddin-ogulmus-aras-gor-murat-boysan-okullarda-daha-guvenli-bir-ortam-olusturmak-bizim-elimizde.html>.
- Purkey, S. C. ve Smith, M. S. (1983). Effective schools: a review. *The Elementary School Journal*, 83(4), doi: <https://doi.org/10.1086/461325>.
- Reynolds, D. ve Creemers, B. P. M. (1990). School effectiveness and school improvement. *School Effectiveness and School Improvement*, 1(1),1-3. <http://dx.doi.org/10.1080/0924345900010101>.
- Rovai, A. P. ve Downey, J. R. (2010). Why some distance education programs fail while others succeed in a global environment. *Internet and Higher Education*, 13, 141–147, doi:10.1016/j.iheduc.2009.07.001.
- Saban, A. ve Ersoy, A. (Ed.) (2019). *Eğitimde nitel araştırma desenleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Salar, H. C., Özçınar, H., Kara, C. O., Vatansever, İ., Kısaç, İ. ve Kutluhan, A. (2023). Pandemi deneyimi sonrasında öğretim elemanlarının eğitimde dijital dönüşüme ilişkin görüşleri: Pamukkale Üniversitesi örneği. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 1-22. <https://doi.org/10.51948/auad.1192794>.
- P., Hillman, J. ve Mortimore, P. (1995). *Key characteristics of effective schools: a review of school effectiveness research*. Londra: Institute Of Education. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED389826.pdf>.
- Sarıtepeci, M. ve Çakır, H. (2014). Harmanlanmış öğrenmenin öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik motivasyon ve tutumlarına etkisinin incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(1), 115-129.
- Sayan, H. (2020). COVID-19 pandemisi sürecinde öğretim elemanlarının uzaktan eğitime ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *AJIT-e: Bilişim Teknolojileri Online Dergisi*, 11(42), 100-121. doi: 10.5824/ajite.2020.03.004.x.
- Schlosser, L. A. ve Simonson, M. (2002). *Distance education: definition and glossary of terms*. Bloomington: Association for Educational Communications and Technology.
- Schuler, M. (2020). E-learning:post pandemic teaching. Erişim Tarihi: 10.11.2023, <https://www.amle.org/e-learning-post-pandemic-teaching/>.
- Sever, G. (2014). Bireysel çalgı keman derslerinde çevrilmiş öğrenme modelinin uygulanması. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 27-42. doi: 10.14689/issn.2148-2624.1.3s2m.
- Shenton, A. K. (2004). Strategies for ensuring trustworthiness in qualitative research projects, *Education for Information*, 22, 63–75.
- Spille, H. A. (2004). *DETC accreditation*. Washington: Distance Education and Training Council.
- Streubert, J. H. ve Carpenter, D. R. (2011). *Qualitative research in nursing: advancing the humanistic imperative*. China: Wolters Kluwer Health.
- Subaşı, M. ve Okumuş, K. (2017). Bir araştırma yöntemi olarak durum çalışması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2): 419-426. Erişim Tarihi: 10.10.2023, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/474049>.
- Süleymanoğlu, M., Özdemir, A., Bayraktar, G. ve Vural, M. (2022). Metaverse ölçeği: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Anatolia Sport Research*, 3(1), 47-58. doi: <http://dx.doi.org/10.29228/anatoliasr.25>.

- Şahin, M. (2021). Dünyada ve Türkiye’de yükseköğretimde uzaktan eğitimin tarihi ve gelişim süreci. *Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(7), 91-113.
- Şahin, S. (2006). Computer simulations in science education: implications for distance education. *Turkish Online Journal of Distance Education-TOJDE*, 7(4), 1-13. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED494379.pdf>.
- Şahin, Z., Abbak, Y., Taştan Aslaner, İ. ve Altunsaban Yerlikaya, C. (2022). COVID-19 pandemisi sürecinde lisansüstü öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik görüşleri. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 55, 129-152. doi: 10.15285/maruaebd.1010258.
- Şeren, N., Tut, E. ve Kesten, A. (2020). Korona virüs sürecinde uzaktan eğitim: temel eğitim bölümü öğretim elemanlarının görüşleri. *Turkish Studies - Education*, 15(6), 4507-4524, <https://dx.doi.org/10.47423/TurkishStudies.46472>.
- Şimşek, M. Ş. ve Akın, H. B. (2003). *Teknoloji yönetimi ve örgütsel değişim*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Şişman, B. (Ed.) (2021). *Salgın hastalıkların sosyal hayata etkisi ve kültürümüzde koronavirüs vakası*. Çanakkale: Paradikma Akademi.
- Yanpar Yelken, T. (Ed.) (2019). *Öğretim teknolojileri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Taylor, R. W. (2002). Pros and cons of online learning – a faculty perspective. *Journal of European Training*, 26(1), 24-37, doi:10.1108/03090590210415876.
- T.C. Sağlık Bakanlığı (TCSB) (2020a). *Pandemi*. Erişim Tarihi: 21.11.2023, <https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66494/pandemi.html>.
- T.C. Sağlık Bakanlığı (TCSB) (2020b). *COVID-19 nedir?* Erişim Tarihi: 20.11.2023, [https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66300/covid-19-nedir-.html#:~:text=Yeni%20Koronavir%C3%BCs%20Hastal%C4%B1%C4%9F%C4%B1%20\(COVID%2D19,2020'de%20tan%C4%B1mlanan%20bir%20vir%C3%BCst%C3%BCr](https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66300/covid-19-nedir-.html#:~:text=Yeni%20Koronavir%C3%BCs%20Hastal%C4%B1%C4%9F%C4%B1%20(COVID%2D19,2020'de%20tan%C4%B1mlanan%20bir%20vir%C3%BCst%C3%BCr)
- T.C. Sağlık Bakanlığı (TCSB) (2020c). *COVID-19 sözlüğü*. Erişim Tarihi: 10.10.2023, <https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66394/covid-19-sozlugu.html>.
- TEDMEM (2021). *2021 Eğitim değerlendirme raporu*. Erişim Tarihi: 10.11.2023. <https://www.ted.org.tr/tedmem-2021-egitim-degerlendirme-raporu-yayimlandi/>.
- Telli Yamamoto, G. ve Altun, D. (2023). Türkiye’de deprem sonrası çevrimiçi öğrenmenin vazgeçilmezliği. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 125-136. doi: 10.32329/uad.1268747.

- Telli, S. G. ve Altun, D. (2021). Coronavirus (COVID-19) pandemisi döneminde çevrimiçi öğrenme. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 90-107. doi:10.26701/uad.916837.
- Thomas, R. A. ve Dello Stritto, M. E. (2021). How psychologists can contribute to educational research in multiple modalities. *Scholarship of Teaching and Learning in Psychology*, <https://doi.org/10.1037/stl0000271>.
- Toffler, A. (2019). *Üçüncü dalga*. (S. Yeniçeri, Çev.) İstanbul: Koridor Yayıncılık.
- Toker Gökçe, A. (2008). Küreselleşme sürecinde uzaktan eğitim. *D.Ü. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 1-12.
- Tulunay Ateş, Ö. (2014). Yükseköğretimde uzaktan eğitimin sayısal verilerle değerlendirilmesi. *Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 22-40.
- Townsend, T. (1997). What Makes Schools Effective? A comparison between school communities in Australia and the USA. *School Effectiveness and School Improvement*, 8(3), 311-326. doi: <https://doi.org/10.1080/0924345970080302>.
- Turan, S. (Ed.) (2019). *Eğitimde araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- TÜİK, (2023). *Hane halkı bilişim teknolojileri (BT) kullanım araştırması*. Erişim Tarihi:21.10.2023, [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2023-49407](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2023-49407),
- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı -TCCSBB (2023). *2023 kahramanmaraş ve hatay depremleri raporu*. Erişim Tarihi:10.09.2023, <https://www.sbb.gov.tr/2023-kahramanmaras-ve-hatay-depremleri-raporu/>.
- Uluyol, Ç. ve Karadeniz, Ş. (2009). Bir harmanlanmış öğrenme ortamı örneği: öğrenci başarısı ve görüşleri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 60-84.
- Umurhan, H. (2014). *Öğretim elemanlarını uzaktan eğitime teşvik eden unsurlar: Gazi Üniversitesi örneği*. Gazi Üni. Bilişim Enstitüsü, (Basılmış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
- UNESCO (2002). *Open and distance learning: trends, policy and strategy consideration*. UNESCO. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000128463>
- United Nations (2020). *Policy brief; Education during COVID-19 and beyond*. Erişim Tarihi: 10.11.2023, <https://unsdg.un.org/resources/policy-brief-education-during-covid-19-and-beyond>.
- Uşun, S. (2006). *Uzaktan eğitim*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

- Wills, B. D. (1993). *Distance education: a practical guide*. New Jersey: Educational Technology Publications. <https://books.google.com.tr/books?id=x-ezJOtQyAC&printsec=frontcover&hl=tr#v=onepage&q&f=false>.
- Wilson, D. ve Smilanich, E. (2005). *The other blended learning: a classroom-centered approach*. San Francisco: Pfeiffer.
- WHO (2020). *WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19- 11 March 2020*. Erişim Tarihi: 10.10.2023, <https://www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020>.
- Yağız, E. (2021). Türkiye’de uzaktan eğitim sürecinin değerlendirilmesi. *Elektrik Mühendisliği Dergisi*, 468, 43-52.
- Yanpar Yelken, T. (Ed.) (2019). *Öğretim teknolojileri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yavuz, M., Kayalı, B., Balat, Ş. ve Karaman, S. (2020). Salgın sürecinde Türkiye’deki yükseköğretim kurumlarının acil uzaktan öğretim uygulamalarının incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 129-154.
- Yenerer, T. (2021). *Uzaktan eğitim uygulamalarının sınıf öğretmenleri görüşlerine göre değerlendirilmesi*. Necmettin Erbakan Üni. Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı (Basılmış Yüksek Lisans Tezi), Konya.
- Yıldırım, A. ve Simşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık - Akademik ve Mesleki Yayınlar.
- Yılmaz, A., Akyol, B. E. ve Aydede, M. N. (Ed.) (2021). *Uzaktan eğitim sürecinde örnek etkinliklerle STEM uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Yılmaz, S., Savucu, Y., Baş, M. ve Alpay, N. (2022). Pandemi (COVID-19) sürecinde spor eğitimi alan öğrencilerin senkron uzaktan eğitime yönelik görüşleri. *Uluslararası Spor Egzersiz ve Antrenman Bilimi Dergisi (USEABD)*, 8(1), 12–19. doi:<https://doi.org/10.18826/useeabd.993361>.
- Yin, R. K. (2003). *Application of the case study research*. Londra: Londra: SAGE Publications.
- Yurdakal, İ. H. ve Susar Kırmızı, F. (2021). COVID- 19 salgını sürecinde gerçekleştirilen acil uzaktan eğitime ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 11(2), 290-302. doi: 10.5961/jhes.2021.449.
- Youngkin, A. C. (2014). The flipped classroom: practices and opportunities for health sciences librarians. *Medical Reference Services Quarterly*, 3(4), 367-374, doi: 10.1080/02763869.2014.957073.

- Yükseköğretim Kalite Kurulu (2020a). *Uzaktan eğitimde kalite güvencesi ölçütleri ve değerlendirme rehberi*. Erişim Tarihi: 10.10.2023, https://yokak.gov.tr/Common/Docs/Site_degerlendirme_prog_doc_v_2_0/Uzaktan_Egitimde_Kalite_Guvencesi_Olcutleri_ve_Degerlendirme_Rehberi_2020_web.pdf.
- Yükseköğretim Kalite Kurulu (2020b). *Yükseköğretim kurumları 2020 yılı uzaktan eğitimde kalite güvencesi durum raporu*. Erişim Tarihi: 10.10.2023, https://yokak.gov.tr/Common/Docs/Site_Activity_Reports/EK2.pdf.
- Yükseköğretim Kurulu (2020a). *Yükseköğretim kurulu başkanı Prof. Dr. Yekta SARAÇ 18 Mart 2020 basın açıklaması*. Erişim Tarihi: 10.10.2023, <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/universitelerde-uygulanacak-uzaktan-egitime-iliskin-aciklama.aspx>.
- Yükseköğretim Kurulu (2020b). *Yükseköğretim kurumlarında uzaktan öğretime ilişkin usul ve esaslar*. Erişim Tarihi: 10.10.2023, https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Uzaktan_ogretim/yuksekogretim-kurumlarinda-uzaktan-ogretime-iliskin-usul-ve-esaslar.pdf
- Yükseköğretim Kurulu (2020c). *YÖK, koronavirüs salgını döneminde engelli öğrencilerin eğitime erişimini mercek altına aldı*. Erişim Tarihi: 10.10.2023, <https://engelsiz.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/engelsiz-erisim-engelsiz-egitim.aspx>.
- Yüzer, T. V. ve Kesim, M. (Ed.) (2022). *Açık ve uzaktan öğrenmenin dijital dönüşüm boyutu*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Zorluoğlu, S. L., Devocioğlu, G. ve Sayın, İ. (2021). Uzaktan eğitimin öğretim elemanları açısından değerlendirilmesi: covid-19 pandemi süreci. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (AEÜSBED)*, 7(3), 1007-1025, doi: 10.31592/aeusbed.913291.

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Pandemi sürecinde yükseköğretim kurumlarında açılan programlar ve kullanmış oldukları öğrenme kaynakları	44
Tablo 2: Çalışmaya katılan öğrenciler hakkında bilgiler	56
Tablo 3: Çalışmaya katılan öğretim üyeleri hakkında bilgiler.....	56
Tablo 4: Çalışmaya katılan öğretim üyeleri ve öğrencilerin bilgi formu sorularına ait cevapları.....	57
Tablo 5: Öğretim üyelerinin pandemi nedeniyle uygulanan zorunlu uzaktan eğitime yönelik olumlu görüşlerine ilişkin dağılım.....	64
Tablo 6: Öğrencilerin pandemi sürecinde uygulanan zorunlu uzaktan eğitime yönelik olumlu görüşlerine ilişkin dağılım.....	67
Tablo 7: Öğretim üyelerinin pandemi sürecinde uygulanan zorunlu uzaktan eğitime yönelik olumsuz görüşlerine ilişkin dağılım	71
Tablo 8: Öğrencilerin pandemi sürecinde uygulanan zorunlu uzaktan eğitime yönelik olumsuz görüşlerine ilişkin dağılım	75
Tablo 9: Öğretim üyelerinin pandemi sürecinde uygulanan zorunlu uzaktan eğitim boyunca motivasyonlarını olumsuz etkileyen faktörlere ilişkin dağılım.....	79
Tablo 10: Öğretim üyelerinin pandemi sürecinde uygulanan zorunlu uzaktan eğitim boyunca motivasyonlarını olumlu etkileyen faktörlere ilişkin dağılım.....	80
Tablo 11: Öğrencilerin pandemi sürecinde uygulanan zorunlu uzaktan eğitim boyunca motivasyonlarını olumsuz etkileyen faktörlere ilişkin dağılım	82
Tablo 12: Öğretim üyelerinin pandemi sürecinde uygulanan zorunlu uzaktan eğitim sürecinde deneyimledikleri iletişim süreçlerine ilişkin dağılım	84
Tablo 13: Öğrencilerin pandemi sürecinde uygulanan zorunlu uzaktan eğitim sürecinde deneyimledikleri iletişim süreçlerine ilişkin dağılım	85
Tablo 14: Öğretim üyelerinin pandemi sürecinde Karabük Üniversitesinin uzaktan eğitim sisteminde sistemsel ve teknik sorun yaşama durumuna ilişkin dağılım	87
Tablo 15: Öğrencilerin pandemi sürecinde Karabük Üniversitesinin uzaktan eğitim sisteminde sistemsel ve teknik sorun yaşama durumuna ilişkin dağılım	88

Tablo 16: Öğretim üyelerinin pandemi sürecinde uygulanan zorunlu uzaktan eğitimde yüz yüze eğitime göre derse hazırlık sürecinde zorluk yaşama durumuna ilişkin dağılım	90
Tablo 17: Öğrencilerin pandemi sürecinde uygulanan zorunlu uzaktan eğitimde yüz yüze eğitime göre derse hazırlık sürecinde zorluk yaşama durumuna ilişkin dağılım	91
Tablo 18: Pandemi sürecinde uygulanan zorunlu uzaktan eğitimin öğretim üyelerine katkısının olup olmadığına ilişkin dağılım	93
Tablo 19: Pandemi sürecinde uygulanan zorunlu uzaktan eğitimin öğrencilere katkısının olup olmadığına ilişkin dağılım	94
Tablo 20: Öğretim üyelerinin uzaktan eğitimin gelecekteki eğitim sistemine sağlayacağı katkılara ilişkin dağılımı	96
Tablo 21: Öğrencilerin uzaktan eğitimin gelecekteki eğitim sistemine sağlayacağı katkılara ilişkin dağılımı	98
Tablo 22: Öğretim üyelerinin pandemi sürecinde uygulanan zorunlu uzaktan eğitimin genel durumunu değerlendirmelerine ilişkin dağılım.....	99
Tablo 23: Öğrencilerin pandemi sürecinde uygulanan zorunlu uzaktan eğitimin genel durumunu değerlendirmelerine ilişkin dağılım	101

ŞEKİLLER LİSTESİ

- Şekil 1:** Dünyada internet kullanıcılarının sayısı (Petronyas, 2023) 26
- Şekil 2:** Hanelerde İnternet erişim imkânı ve bireylerde İnternet kullanımı, 2012-2023 (TÜİK, 2023) 26
- Şekil 3:** Türkiye’ de uzaktan eğitimin dönem ve evreleri (Bozkurt, 2017)..... 38

EKLER

EK-1: Etik İzni

T.C.
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL ve BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU
KARARLARI

TOPLANTI TARİHİ : 23.06.2022
TOPLANTI NO : 2022/05

Karabük Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu toplanmış ve aşağıdaki kararı almıştır.

Karar 17:

20/05/2022 tarihli Prof. Dr. Nurhayat ÇELEBİ'nin Etik Kurul form ve ekleri görüşüldü.

Karabük Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Nurhayat ÇELEBİ danışmanlığında yürütülen "Covid-19 Salgını Sürecinde Uygulanan Zorunlu Uzaktan Eğitime Yönelik Öğretim Üyesi ve Öğrenci Görüşlerinin Okul Etkililiği Açısından Değerlendirilmesi" konulu çalışma kapsamında uygulanmak üzere ekte sunulan çalışmanın etik kurallara uygunluğu oy birliği ile kabul edilmiştir.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Elif Cepni'.

ASLI GİBİDİR

Prof. Dr. Elif ÇEPNİ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurul Başkanı

EK-2: Öğrenci Görüşme Formu

Değerli Öğrenci;

Bu görüşme Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı'nda yürütülmekte olan "Covid-19 Salgını Sürecinde Uygulanan Zorunlu Uzaktan Eğitime Yönelik Öğretim Üyesi ve Öğrenci Görüşlerinin Okul Etkililiği Açısından Karşılaştırılması" başlıklı yüksek lisans tez çalışması için yapılmaktadır. Sizlerden edinilecek bilgiler tamamen bilimsel amaçlı kullanılacaktır. Katkılarınız bizim için önemlidir. Değerli katkılarınızdan dolayı teşekkür ederiz.

Prof. Dr. Nurhayat ÇELEBİ
Karabük Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Tez Danışma

Nefise Kübra ÇELİK
Karabük Üniversitesi Eğitim Yönetimi A.B.D.
Araştırmacı

ÖĞRENCİ KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1-Lütfen kişisel bilgilerinize eksiksiz cevap veriniz.

Cinsiyetiniz:

Kadın Erkek

Yaşınız:

Eğitim gördüğünüz bölüm:

Eğitim gördüğünüz program:

Ön Lisans Lisans Yüksek Lisans Doktora

Kaçıncı sınıftasınız:

Hazırlık 1. Sınıf 2. Sınıf 3. Sınıf 4. Sınıf

Bir günde internet kullanım süreniz ne kadardır?

Hiç 1-3 saat 4-6 7-9 10 ve üzeri

Covid-19 salgınından önce uzaktan eğitim ile ders aldınız mı?

Evet Hayır

Cevabımız evet ise;

Covid-19 salgınından önce uzaktan eğitimle ders alırken zorlandığımız hususlar oldu mu? Açıklar mısınız?

Covid-19 salgınından önce uzaktan eğitimle kaç farklı ders aldınız mı?

Hiç 1-5 5-10 10-15 15 ve yukarı

Covid-19 salgınından önce hangi düzeylerde ders aldınız?

Ön Lisans Lisans Yüksek Lisans Doktora

Covid-19 salgınından önce uzaktan eğitimde deneyiminiz var mıydı?

Evet () Hayır ()

Cevabımız evet ise;

Bu deneyimlerinizden Covid-19 sürecinde uygulanan zorunlu uzaktan eğitimde ne ölçüde yararlandınız? Değerlendirir misiniz?

Öğrenci Görüşme Soruları

Görüşmemiz en fazla 30 dakika sürecektir ve bilgileriniz gizli tutulacaktır.

1. Covid-19 salgını nedeniyle uygulanan zorunlu uzaktan eğitim sürecinde yaşadığınız olumlu gelişmeler nelerdi?
2. Covid-19 salgını nedeniyle uygulanan zorunlu uzaktan eğitim sürecinde yaşadığınız olumsuz gelişmeler nelerdi?
3. Covid-19 salgını nedeniyle uygulanan zorunlu uzaktan eğitim boyunca motivasyonunuz açısından kendinizde olumlu veya olumsuz bir değişim hissettiniz mi?
 - Olumlu değişimler nelerdi?
 - Olumsuz değişimler nelerdi?
 - Eklemek istediğiniz herhangi bir husus var mı?
4. Covid-19 salgını nedeniyle uygulanan zorunlu uzaktan eğitim sürecinde iletişim süreçlerine ilişkin görüşleriniz nelerdir?
 - Öğretim üyeleri ile iletişiminiz nasıldı?
 - Uzaktan eğitim sürecinde sizce iletişim nasıl olmalıydı?
 - Eklemek istediğiniz herhangi bir husus var mı?
5. Covid-19 salgını sürecinde Karabük Üniversitesi'nin uzaktan eğitim sisteminde sistemsel ve teknik herhangi bir sorun yaşadınız mı?
 - Yaşadıysanız, bu sorunları anlatır mısınız?
 - Sorunları nasıl aştığınızdan bahsedebilir misiniz?
 - Eklemek istediğiniz herhangi bir husus var mı?
6. Covid-19 salgını boyunca uygulanan zorunlu uzaktan eğitimde yüz yüze eğitime göre derse hazırlık sürecinde zorluk yaşadınız mı?
 - Cevabınız "evet" ise, bu zorlukları anlatır mısınız?
 - Cevabınız "hayır" ise zorluk yaşamama nedenlerinizi anlatır mısınız?
 - Eklemek istediğiniz herhangi bir husus var mı?
7. Covid-19 sürecinde uygulanan zorunlu uzaktan eğitimin size herhangi bir katkı sağladığını düşünüyor musunuz?
 - Cevabınız "evet" ise; size sağladığı katkıları değerlendirir misiniz?
 - Cevabınız "hayır" ise; katkı sağlamamasının nedenlerini açıklar mısınız?
 - Eklemek istediğiniz herhangi bir husus var mı?
8. Uzaktan eğitimin gelecekteki eğitim sistemlerine katkısı ne olacaktır? Değerlendirir misiniz?
9. Covid-19 sürecinde uygulanan zorunlu uzaktan eğitimi genel olarak nasıl değerlendirirsiniz?

EK-3: Öğretim Üyesi Görüşme Formu

Değerli Öğretim Üyesi;

Bu görüşme Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı” nda yürütülmekte olan “Covid-19 Salgını Sürecinde Uygulanan Zorunlu Uzaktan Eğitime Yönelik Öğretim Üyesi ve Öğrenci Görüşlerinin Okul Etkililiği Açısından Karşılaştırılması” başlıklı yüksek lisans tez çalışması için yapılmaktadır. Sizlerden edinilecek bilgiler tamamen bilimsel amaçlı kullanılacaktır. Katkılarımız bizim için önemlidir. Değerli katkılarınızdan dolayı teşekkür ederiz.

Prof. Dr. Nurhayat ÇELEBİ
Karabük Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Tez Danışmanı

Nefise Kübra ÇELİK
Karabük Üniversitesi Eğitim Yönetimi A.B.D.
Araştırmacı

ÖĞRETİM ÜYESİ KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1-Lütfen kişisel bilgilerinize eksiksiz cevap veriniz.

Cinsiyetiniz:

Kadın Erkek

Yaşınız:

Meslekteki hizmet süreniz:

Akademik Unvanınız:

Bir günde internet kullanım süreniz ne kadardır?

Hiç 1-3 saat 4-6 7-9 10 ve üzeri

Covid-19 salgınından önce uzaktan eğitim ile ders verdiniz mi?

Evet Hayır

Cevabınız evet ise;

Covid-19 salgınından önce uzaktan eğitimle ders verirken zorlandığınız hususlar oldu mu? Açıklar mısınız?

Covid-19 salgınından önce uzaktan eğitimle kaç farklı ders verdiniz?

Hiç 1-5 5-10 10-15 15 ve yukarı

Covid-19 salgınından önce hangi düzeylerde ders verdiniz?

Ön Lisans Lisans Yüksek Lisans Doktora

Covid-19 salgınından önce uzaktan eğitimde deneyiminiz var mıydı?

Evet () Hayır ()

Cevabınız evet ise;

Bu deneyimlerinizden Covid-19 sürecinde uygulanan zorunlu uzaktan eğitimde ne ölçüde yararlandınız? Değerlendirir misiniz?

Öğretim Üyesi Görüşme Soruları

Görüşmemiz en fazla 30 dakika sürecektir ve bilgileriniz gizli tutulacaktır.

1. Covid-19 salgını nedeniyle uygulanan zorunlu uzaktan eğitim sürecinde yaşadığımız olumlu gelişmeler nelerdi?
2. Covid-19 salgını nedeniyle uygulanan zorunlu uzaktan eğitim sürecinde yaşadığımız olumsuz gelişmeler nelerdi?
3. Covid-19 salgını nedeniyle uygulanan zorunlu uzaktan eğitim boyunca motivasyonunuz açısından kendinizde olumlu veya olumsuz bir değişim hissettiniz mi?
 - Olumlu değişimler nelerdi?
 - Olumsuz değişimler nelerdi?
 - Eklemek istediğiniz herhangi bir husus var mı?
4. Covid-19 salgını nedeniyle uygulanan zorunlu uzaktan eğitim sürecinde iletişim süreçlerine ilişkin görüşleriniz nelerdir?
 - Öğrenciler ile iletişiminiz nasıldı?
 - Uzaktan eğitim sürecinde sizce iletişim nasıl olmalıydı?
 - Eklemek istediğiniz herhangi bir husus var mı?
5. Covid-19 salgını sürecinde Karabük Üniversitesi'nin uzaktan eğitim sisteminde sistemsel ve teknik herhangi bir sorun yaşadınız mı?
 - Yaşadıysanız, bu sorunları anlatır mısınız?
 - Sorunları nasıl aştığımızdan bahsedebilir misiniz?
 - Eklemek istediğiniz herhangi bir husus var mı?
6. Covid-19 salgını boyunca uygulanan zorunlu uzaktan eğitimde yüz yüze eğitime göre derse hazırlık sürecinde zorluk yaşadınız mı?
 - Cevabımız "evet" ise, bu zorlukları anlatır mısınız?
 - Cevabımız "hayır" ise zorluk yaşamama nedenlerinizi anlatır mısınız?
 - Eklemek istediğiniz herhangi bir husus var mı?
7. Covid-19 sürecinde uygulanan zorunlu uzaktan eğitimin size herhangi bir katkı sağladığını düşünüyor musunuz?
 - Cevabımız "evet" ise; size sağladığı katkıları değerlendirir misiniz?
 - Cevabımız "hayır" ise; katkı sağlamamasının nedenlerini açıklar mısınız?
 - Eklemek istediğiniz herhangi bir husus var mı?
8. Uzaktan eğitimin gelecekteki eğitim sistemlerine katkısı ne olacaktır? Değerlendirir misiniz?
9. Covid-19 sürecinde uygulanan zorunlu uzaktan eğitimi genel olarak nasıl değerlendirirsiniz?

ÖZGEÇMİŞ

İlk, orta ve lise eğitimini Kayseri’de tamamladı. 2013-2017 yılları arasında Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği bölümünü okudu. 2018 yılında Ömer Halisdemir Üniversitesinde Eğitim Bilimleri/Eğitim Yönetimi bölümünde tezsiz yüksek lisansını tamamladı. 2023 yılında Karabük Üniversitesi Eğitim Bilimleri / Eğitim Yönetimi bölümünde yüksek lisans eğitimini tamamladı.

Akademik Yayınlar:

Çelebi, N., Çelik, N. (2021). COVID-19 salgınının eğitimde dijitalleşme üzerine etkisi, 7. Uluslararası Öğrenci Sempozyumu, 1-3 Ekim, SAMSUN. (Tam Metin-Sözlü Sunum).